Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 9 (44) • 1 mai 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Cîntec pentru MAI

GICA IUTEȘ

Niciodată nu i-au putut desluși chipul.
Chipul lui era chipul mulțimii.
Nu-i cumpăraseră decît brațele, tendoanele incordate la maximum, degetele cîrlige ale poverii.
Mîinile lui înrobite, care săvîrșiseră cele șapte minuni ale lumii, mîinile acestea purtau acum un steag.

Și albi de groază, ca plastroanele fracurilor de gală, în insomniile și coșmarele pe care și le transmiteau din generație în generație ca pe niște boli congenitale, îl simțeau intrînd prin ușile ferecate, prin ferestrele oblonite, pătrunzînd prin pereții tapisați cu mătase și piele de Cordova. Cu cele o mie și una de fețe teribile ale răzbunării. Și dindărătul satenurilor unde aurul mai păstra înăbușit plînsul stins al copiilor care cereau pîine, porunceau cu spume la gură să se tragă în stradă, să se tragă în el. În cel care purta steagul în fruntea mulțimii.

O, de cîte ori n-au răsuflat ușurați văzîndu-l căzut pe caldarîm, înfășurat în lamura sîngelui său! Dar rînjetul le încremenea pe buze. Peste o clipă numai, el se ridica din nou întruchipat în cele o mie și una de fețe teribile ale răzbunării. El era? Altul din mulțime? Niciodată nu i-au putut desluși chipul. Chipul lui era chipul mulțimii. Și de cîte ori nu-i orbise steagul din mîinile care nu mai vroiau să roînească. Steagul zvîcnind înainte, desfășurat deasupra mulțimii, ca purpura ce se lasă peste talazurile vuinde ale mării în preajma furtunii!...

Căci venea o primăvară care părea timpurie, prevestitoare de furtuni neasemuite. Primăvara în care Lenin a scris Tezele din Aprilie. Și steagul din mîinile înrobite a luat foc, ca o armă necunoscută, cumplită. Atunci, ceasul sorocit a bătut în salvele de pe Aurora și miracolul unei nașteri s-a produs pe scările Palatului de iarnă. Atunci s-a înfăptuit a opta și totuși prima minune a lumii. Atunci a apărut pe pămînt o nouă ființă.

Omul cu arma a devenit omul liber. Vestea a zburat din meridian în meridian, omul liber a întins mîinile sale căutînd mîinile surori, mîinile omenirii.

În geografia planetei s-au ivit semnele unor noi paralele.

Și în timp ce prin gestul simplu și firesc al muncii, omul liber se desăvîrșea pe sine, devenind stăpînul său și al naturii, făurindu-și pe pămînt fericirea după chipul și asemănarea visurilor sale, în timpul acesta ce n-au făcut oii? Și-au pus măștile ipocriziei, au stropit cu apă de trandafiri pîcîele inundate de sînge, au dat drumul haitelor de capoi în gherecuri negre de ciocîi. Au ctitorit temnița. În nebuneasca lor disperare l-au născocit pe Hitler și l-au uns împărat pe fiul Dickei Berta. Au bîntuit cu ciuma cămășilor brune Varșovia, Praga, Parisul, Oslo, Atena, Belgradul, au incendiat odoarele omului liber. Și-au făcut idoli moderni din calupuri de nitroglicerină. Dar a venit primăvara Stalingradului. Și primăvara din anul victoriei. Primăvara eliberării popoarelor de fascism. Și primăvara Chinei. Atunci au intrat în ultima fază a panicei. Întîi au căzut în misticism și au cumpărat cu cecuri în alb toate îndulgențele papei, sperînd în minunea bombelor curate. Și-au început să facă spiritism pe lada de gunoi a istoriei și singura revelație a fost că aveau înăuntru un loc rezervat. Soarele de mai li s-a părut o adevărată caniculă. S-au refugiat ca pentru un weekend sinistru pe ghețarul războiului rece, cu bombele lor curate și murdare, cu rampele și trampele în care mai speră.

Ei, care niciodată nu i-au putut desluși chipul, chipul care se multiplica în insomniile și coșmarele lor în cele o mie și una de fețe teribile ale răzbunării, l-au cunoscut, în sfîrșit!

Cu mîinile lui, a lansat spre ghețarul războiului rece odată cu marile construcții ale socialismului primul spărgător de gheață atomic.

Pescărușul argintiu al Lunikului peste Marea Liniștii. Și ziua de lucru de cinci ore.

I-au auzit și glasul, răsunînd în mesajul lui Nichita Sergheevici Hrușciov. În această primăvară, care numără peste un miliard de oameni liberi, chipul său e una cu visul nostru.

TRĂIASCĂ 1 MAI, ZIUA SOLIDARITĂȚII INTERNAȚIONALE A OAMENILOR MUNCII!

MIHAI BENIUC

Tufan de trandafiri

Adesea mi se pare că nu mai este mult,
Ci pasul trece iarăși de ușă mai departe,
Și, cum se pierde-n ceață la alte porți, ascult
Și mi se pare cum că eu sînt fără de moarte.

În viața-mi nu prea lungă văzui atîtea cele,
Și oameni mari și state căzînd și dispărînd
Și drumul ce se-ncheagă de la pămînt la stele,
Încît un drum la ceruri, cred, va veni curînd.

Eu nu știu de ei ajunge să umblu personal
Pe căile celeste zburînd în astronave;
Sînt prea cuprins în treburi, ca o meduză-n val,
Și-s cam trecut, vezi bine, mi-s oasele bolnave

Dar cînd se va descinde pe Venus ori pe Marte,
Și eu am o dorință: sicriul să mi-l ia
Să-l ducă pe-o planetă, cu resturile-mi moarte
Și-acolo loc să-i facă-ntr-o groapă, undeva.

Aș prefera, desigur, pe Venus, căci iubirea
Mai mult decît războiul pe lume a iubi;
Dar de va fi pe Marte, să fie! Omenirea
Ceva din asta totuși, poate, va dobîndi.

Am să răsar pe Marte, tufan de trandafiri,
Iar unde-s trandafirii, s-or țese și iubiri.

POEZIA FAPTULUI DIVERS ȘI-A MICULUI NIMIC

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Amicul meu, micburghezul cutare, duce nostalgia ziarelor de odinioară. Și nu a întregului cuprins din ziare ci numai a rubricii fapte diverse și a însemnărilor despre micile nimicuri. Cînd factorul poștal îi aducea foaia tipărită, adică dimineața, amicul meu o desfăcea și-o așeza pe masă ca apoi, paralel cu sorbirea cafelei (cu lapte) să citească noutățile: cine s-a mai aruncat de la etajul 7, cine s-a aruncat în Dîmbovița, ce e cu pachetele funebre și... care mireasă a fugit cu un vînzător de cereale tocmai în ziua nunții.

Cu stufoasa lui psihologie micburgheză, amicul meu nu-și dă seama că și astăzi poate găsi în presă fapte diverse, — și încă mult mai multe și mai importante. Firește ca nu de factura celor de odinioară. La Bicaz și în Dobrogea, în Capitală și în micul cătun din Vrancea, s-au petrecut o sumedenie de fapte diverse și toate autentice (ziarele de odinioară aveau o fantezie care o întrecea pe-a vînătorilor) și toate de seamă. Un fost pastor a coborît la Bicaz și-a devenit inovator. E, orice s-ar spune, un fapt divers, de îndată ce mulți alți pastori au devenit inventatori. Căci ce este faptul divers dacă nu întîmplarea devenită obișnuită și la ordinea zilei. Dar amicul meu o știe pe-a lui și-o ține morțiș, fără să asculte părerile altora. Dar ceea ce-l întărîtă pe amicul cutare este că literatura de astăzi ocolește faptul divers și micul nimic, nefructificîndu-le marile sarcini de „energie artistică" (folosesc limbajul interlocutorului).

— Franța, dom'le, nu lasă să-i scape printre degete poezia faptului divers. Poetul de pe Sena s-a specializat în acest domeniu fecund. De ce nu faceți și voi așa ceva?

— Dar, în definitiv, explică-te! Ce înțelegi dumneata prin fapt divers? Că — văd eu — avem opinii diferite.

— Am să-ți răspund c-un exemplu. Deunăzi, plimbîndu-mă prin Cișmigiu am văzut un pensionar care aducea de mîncare lebedelor. Paznicul parcului îmi spunea că face acest gest emoționant de doi ani. E un fapt divers.

— Ce-ar fi să scriu o „Inscripție pe un cuțit"? E o poezie a micului nimic.

— Exact! Scrie!

— E tîrziu. A scris Arghezi. — și înte hotarele patriei.

Amicul a redevenit monosilabic.

— Mda. Dar sînt în definitiv, sînt două cazuri. O singură pereche, aidoma mănușilor îmblănite.

— De acord! Dar am să-ți istorisesc ceea:

Unul țăran rus i-au luat chiaburii vaca. I-au sechestrat-o deși era oropsit și avea o singură vită în iesle. Atunci țăranul a scris o jalbă lui Lenin, iar Lenin a dat ordin telegrafic Sovietului sătesc:
Să i se restituie vaca!
Și dați-mi o dare de seamă.

—Mda. E o poezie, cine a scris-o?

— Isakovski. Dar astea sînt fapte diverse. Am și micl nimicuri.

O tranșee, o sobă de fum
Lăcrimează răș-
na-n văpăi.
Dar armonica-mi
cîntă acum
Despre zîmbetul
ochilor tăi.

Deci tranșeea, soba, rășina, armonica... E o poezie de Surkov.

— Păi, bine, bine! Dar poeții noștri?

— Și poeții noștri!

Al răbdare! În Egipt, Victor Tulbure a cunoscut un felah care știa un cuvînt din lexicul limbii rusa: haraș. Adică știa că va fi bine. Că va fi pace în lume. Că Uniunea Sovietică e pavăza libertății și-a păcii. E un fapt divers. Mai departe, A. Toma scria despre un miner care a salvat abatajul: fapt divers. Dan Deșliu, despre minerii de la Maramureș, care au dat lumină și glorie socialismului: obișnuite și contemporane fapte diverse. Te-aș putea copleși cu alte zeci de citate. Un lucru vreau să reții însă: astăzi, faptul divers din literatură nu mai e aruncarea de la etajul opt, nici pachetele funebre cu oameni cloptrifiți, nici alte asemenea bizarerii. Fapt divers e faptul că (iartă-mi calamburul) țăranii colectiviști (în ședință ca niște cugetători (vezi poezia lui Mihu Dragomir), că micuța Boroș demască chiaburii satului (vezi Vară fierbinte de Victor Tulbure), că Pașca Gavrilă de la Bicaz a ajuns celebru în toată țara (vezi poezia lui Mihai Beniuc) etc., etc. Iată obișnuitele, atît de obișnuitele noastre fapte diverse.

Ai vrea probabil și ceva despre poezia așaziselor mici nimicuri. Mă rog! Un mic nimic e și secunda, infima clipă din ceasornic. Dar ea poate aduce mărfuri și economii de milioane. E adevărat că odinioară micile nimicuri erau înspăimîntătoare. În timpul teroarei antonesciene, tacîmul suna înfiorător pe masă (citește dumneata poezia Marici Banuș), iar, după incendierea satului ceh Lidice au mai rămas, dacă l-ai citit pe Eugen Iebeleanu (dar dumneata ești un incult) numai aceste „mici nimicuri".

Iată micile nimicuri care vizează viața de odinioară. Și o vizează amar de dureros.

Mistria caldă de atîta muncă,
Creionul care s-a înfierbîntat
și clipa scurtă cu văpaie lungă
și becul și neonul care-a luminat,
și veștile care sosesc în pilcuri
despre un nou vestit inovator, —
aceste mici dar foarte mari
nimicuri
sînt bucuria noastră-a tuturor.

— Mda! Cine-i autorul?

— Eu. Sînt versuri făcute ad-hoc pentru a-ți limpezi noțiunile. Nu mai avem nimicuri mici — nu mai avem fapte diverse de ușoară senzație. Nici nu avem trebuință de așa ceva. Amănuntul, pe care nu se știe de ce-l numești „mic nimic", — e un fragment hotărîtor al marelui ansamblu al construirii socialismului. Șurubul, domnul meu e un ce necesar al noilor mașini electronice, iar clipa victorioasă e o componentă a nemuririi. Spunemi, deci, sînt mici aceste nimicuri? Faptul divers a devenit istoric, definitoriu pentru epocă. Eftimie Croitoru a salvat un pod de la explozie pentru ca armatele eliberatoare să ajungă mai repede la Berlin. În Franța Raymonde Dien a oprit trenul morții pentru ca armamentul să ajungă mai tîrziu în coloanii. Silvestru, minerul a salvat abatajul pentru ca minerii să ajungă cu un infim fragment de timp mai repede în socialism, pe cînd algeriancа Djamila Buhired a întîrziat cu o clipă hotărîtoare ajungerea trupelor metropolei într-un oraș. Sînt faptele contemporane ale comuniștilor. Dar ce să-ți mai explic eu dumitale unuia care e un anacronic fapt divers și un mic nimic al zilelor noastre.

Atît!

Al. Andriţoiu

VIZITA POETULUI

acad. TUDOR VIANU

A intrat pe ușă un tînăr sfios. Și-a spus numele. A venit dintr-un oraș de provincie destul de îndepărtat, pentru a încerca să publice în revistele din Capitală și, dacă se poate, pentru a-și face un drum în literatura. Se vede bine că a trebuit să lupte cu unele împrejurări și să se învingă pe sine înainte de a se hotărî să bată la ușa mea. Cînd mi-a întins caietul pe care pînă atunci îl purtase în buzunarul hainei, mi s-a părut că mîna lui tremură puțin. Se exprima însă bine, limpede și complet, ca un om care și-a meditat ideile și și-a pregătit demersul. În provincie a trăit destul de retras, ca funcționar într-o administrație locală. Darul și îndeletnicirea lui poetică n-au avut încă martori. S-a gîndit că, la București, ar putea găsi pe cineva care să cîntărească înzestrarea lui și să-i indice calle de a se realiza. Ce fericit ar fi să poată deveni poet, scriitor cunoscut! Nu este una din cele mai înalte ținte ale vieții, aceea de a putea cîștiga puteri asupra sufletelor omenești, de a le face să cînte sub arcușul tău? Aspirația de a te exprima, de a limpezi clocotul tău în cuvinte frumos rînduite, calde și îmbietoare, este o soartă căreia nu i te poți sustrage. Tînărul poet crede că îi este rezervată o astfel de soartă.

Răsfoiesc caietul scris cu slovă mărunță, dar armonioasă și citețată. Mă opresc la cîte un vers, la cîte o bucată întreagă, vreun sonet. Parcurg caietul de la prima la ultima lui filă și mă întorc la început, în timp ce poetul face să ardă cu grabă țigara lui. Am în fața mea opera unui începător inteligent și talentat. Noul scriitor știe să compună versuri; folosește o limba nobilă și destul de bogată: regiunea țării de unde a venit a fixat în vocabularul său cuvinte mai rar întîlnite, dar expresive și bine alese. Construcțiile lui sînt mladioase, încît într-o frază scurtă poate introduce multe determinări, multe nuanțări ale gîndirii. Cînta o poiana umedă dintr-o pădure, un parc romantic, cu oglinda fumegînda a bazinelor lui. Am mai citit așa ceva, într-un rînd se apostrofează pe sine, pronunțîndu-și numele și scoate un nostalgic „hei!" Altă dată a văzut o sondă în poalele unui deal și schelăria i s-a părut că se pierde în azur. Poetul a citit pe poeți. Pînă la urmă închid caietul și-l netezesc coperta lucie. Mă întorc către omul uitat o clipă, dar care părea mulțumit că nu trebuia să vorbească.

Aflu cîteva din împrejurările și din ideile lui. A studiat ceva, dar nu și-a încheiat studiile. O școală mai înaltă dusa pînă la capăt pregătește pentru o carieră și el nu dorește pentru sine o altă carieră decît aceea a literelor. Se miră că am vorbit de lecturile lui, căci n-are mai multe decît oricine. A citit pe poeții romini, pe Eminescu, pe Macedonski, pe Coșbuc și Anghel, pe Topîrceanu, pe Arghezi și Beniuc, dar a înțeles că în poezie interesează originalitatea și precizia cunoștințelor de limba, de istorie, de folclor, de viața populară ale lui Sadoveanu. Este bine ca studiile să-l duca pe scriitor la o carieră, la o activitate bine conturată într-unul din domeniile creației de bunuri materiale sau ecourile lor, atunci cînd se apleacă să construlască sintezele lui. Se caută pe sine? Negreșit că se caută. S-a găsit vreodată un scriitor, înainte de a se căuta? Deci privirile lui au fost mereu întoarse către sine, cu preocuparea de a-și descifra propria enigmă, de a se pricepe, de a se defini. Nu este sigur că a izbutit să facă lucrul acesta pînă acum și, de aceea, caută pe cineva să-l ajute, să-l îndrumeze pentru a ajunge sa se priceapă mai bine. Cînd va atinge acest punct, este sigur că va da opere cu ecou puternic. Pasiunea expresiei o are de pe acum: îi mai trebuie să execute progresele hotărîtoare în direcția cunoașterii proprii.

COLOCVIU CU TINERETUL

Tînărul vorbește ca un om cuminte; se rostește clar și exact, dar mi se pare ca nu a spus tot ce așteptam de la el. Nu sînt un oracol și mă feresc sa dau sfaturi, deoarece știu că numai concluziile experienței personale sînt folositoare cuiva. Dar a venit la mine și nu pot rămîne mut în fața lui. Va fi citit poate o frază, un cuvînt pe care nu știam cui le adresam, dar le-a simțit ca pe o chezașie a încrederii. Îi spun deci necunoscutului de pînă atunci că studiile cele mai departe împinse mi se par indispensabile pentru formația unui scriitor. Eminescu a fost un om foarte învățat. Am admirat toldeauna întinderea și precizia cunoștințelor de limba, de istorie, de folclor, de viața populară ale lui Sadoveanu. Este bine ca studiile să-l duca pe scriitor la o carieră, la o activitate bine conturată într-unul din domeniile creației de bunuri materiale sau culturale. Desigur, Rebreanu, Arghezi și Sadoveanu au trăit numai ca scriitori, în primul rînd ca scriitori, și împrejurarea nu s-a legat cu nici un neajuns pentru el. Dimpotrivă. Întinderea și bogăția operei lor se explică și prin faptul că i s-au putut consacra în întregime. Astăzi, cînd cercul cititorilor s-a extins atît de mult, cînd masele populare cele mai largi au fost chemate la viața culturii, scrisul literar a devenit o profesiune și scriitorul i se poate dedica în întregime. Continui totuși să cred că este folositor scriitorului, cel puțin pentru începuturile lui, însușirea temeinică și exercitarea unei profesiuni. Printr-o profesiune te legi de viață, dobîndești un punct de observație asupra ei și îți formezi deprinderi de muncă, folositoare și activității literare. Dacă au existat scriitori care au reușit, rămînînd numai scriitori, pot fi amintiți și alții, pierduți prin boemă, prin lipsa legăturii cu viața, cu una din formele muncii care alcătuiesc conținuturile ei.

Cultura profesională mi se pare că trebuie să se însoțească cu cea literară, cu cea mai întinsă și mai adîncă dintre ele. Mi-ar plăcea să-l amintesc aici pe prietenul meu Al. Philippide, unul dintre scriitorii cei mai culți ai generației mele, pe M. Beniuc, pe Perpessicius, pe G. Călinescu, pe Alfred Margul-Sperber. Toți aceștia sînt adevărați eruditi, nu numai în literatura lor națională, dar în mai multe literaturi moderne sau clasice. Cine cunoaște multe lucruri din literaturile lumii nu riscă nici decum să-și limiteze originalitatea. Te sufocă o singură influență tiranică, dar te eliberează un orizont larg deschis, o vedere întinsă asupra culturii omenirii. Cine nu poate compara între ele multe modele literare, riscă să alunece sub dominația unuia singur dintre ele. Se ridică deasupra lor numai cine, dispunînd de multe modele, știe să le limiteze și să mărginească puterea lor asupra lui.

Desigur, originalitatea este pentru un artist rațiunea existenței lui. La ce bun să scrii, dacă nu aduci un sunet nou, un mesaj personal, vigoarea unei forțe proprii în serviciul unei cauze comune. Vrei să-ți sluțești patria sau omenirea prin scrisul tău, dar n-o poți face bine decît înmulțind cu o energie nouă și, deci, personală, numărul forțelor care luptă pentru cauza patriei sau omenirii. Imitatorii, epigonii, pastișorii, academiștii, minuitorii formulelor consacrate și uzale, alcătuiesc pulberea istoriei literare, ecourile pierdute în văzduh. Este legitimă deci aspirația spre originalitate, dar este greșită și primejdioasă metoda căutării ei prin concentrare asupra fondului tău, prin întrebarea istovitoare adresată firii tale. Originalitatea este mai mult un punct de sosire, decît unul de plecare. Tînărul pornește, de obicei, de la un fond nebulos, dar activitatea îl limpezește, îi dă formă și relief. Nu căuta deci originalitatea întorcîndu-te către tine, ci proiectîndu-te în afară, în multele fapte ale creației harnice, entuziaste și devotate. Nu te închide în tine și nu te izola de lume. Imaginea poetului solitar a fost făurită de un romantism decadent. În turnul de fildeș nu locuiește un om viu, ci o stranie ființă rituală, un palid muezin. Cum vrei sa te delineești dacă nu te miști, dacă nu intri într-o rețea de relații complexe, dacă nu cobori în viață, dacă nu te lupți? Cauți cumva o rețetă literară? Nu există rețete literare. Există numai creație de artă ca formă de viață. Nu-ți pot spune decît un singur lucru: trăiește! Se întîmplă atîtea lucruri însemnate, grele de viitor, în largul lumii, în țara noastra. La parte la toate aceste lucruri mari, fii omul timpului tău, înțelege-l și deschide-te în fața lui cu inima largă și generoasă. Vei fi fericit și poate vei fi creator.

PETRE DRAGU

Cîntec de brigadă

Voi, cei veniți la marile parăzi,
Mai țineți minte primele brigăzi?

— Hei, rup!
Hei, rup!
Strigați, flăcăi și fete mari!
Toartele cerului se rup,
Flămînzii noștri sînt mai tari:
— Hei, rup!
Rînjeau tălpile destăcute, legate cu sîrmă,
Rînjea foamea, cu gîngii ca de lup...
Rînjeam și noi:
— Vom vedea cine rîde la urmă!
Pînă-atunci, la lopată!
— Hei, rup!
Intram în munte cu dinamita, cu fierul,
Zumzăiam în granituri ca-n stup;
Și topea dinții-n carnea noastră gerul
Și noi rideam, clădeam, cîntam, creșteam:
— Hei, rup!
— Fata mea, uite,-aici unde vezi o cocioabă,
Din seninuri palat pentru noi am să rup.
Pînă-atunci pune mîna pe roabă
Și să strigi tinerește
— Hei, rup!

Voi, cei veniți la marile parăzi,
Pomiți pe urma primelor brigăzi!

Țîțeiul în conducte aleargă — tren nevăzut —
Trenuri lungi, din tuneluri, ca țîțeiul erup
Și-al mașinilor salut acut
Parcă-i strigătul nostru:
— Hei, rup!
Agnita, Bumbești, Apaca, Vișeu...
Le-am durat de la-ntîiul șurub.
Noi n-am spus „Fiat lux!", ca dumnezeu,
Noi am strigat ca pădurea, ca marea, ca omul:
— Hei, rup!
Pe noi ne-a sădit partidul în vreme,
Pădure tînără pe-al țării trup
Și-am crescut și-am rodit în zidiri și-n poeme
Și rodim în cei tineri:
— Hei, rup!

PROFILURI LITERARE

Tînăra generaţie de scriitori

Cîţiva cunoscuţi mi-au reproşat că am întrerupt seria de profiluri literare publicate anul trecut în „Luceafărul" şi care, cu toate cusurile lor, ar fi avut meritul să aducă în discuţie particularitatea drumului de creaţie al cutărui sau cutărui scriitor tînăr. În plus, specia de profil ori portret ar îmbogăţi modalităţile curente ale criticii literare.

Întrucît revista „Luceafărul" mi-a făcut cinstea de a-mi cere să relau rubrica, — ajutat, bineînţeles şi de alţi confraţi, tineri critici, — mă simt obligat să încep printr-o lămurire sau justificare.

Raţiunea elementară a acestor preocupări o constituie existenţa unei puternice generaţii de tineri scriitori. Acest fermen de generaţie unii îl folosesc cu timiditate, fiindu-le teamă că însemnă separarea de cei vîrstnici şi reeditarea tezei burgheze a luptei între generaţii. Dar temerea nu este justificată. Nu se vorbeşte oare, referitor la Uniunea Sovietică, despre generaţia lui Pavel Corceaghin ori Oleg Coşevoi? Noţiunea de generaţie este determinată obiectiv de acele împrejurări social-istorice care, obligînd tineretul să facă faţă unor comandamente specifice ale prezentului, îi conferă o particularitate, un mod propriu de a fi. Generaţia noastră, de exemplu, şi-a format profilul moral şi ideologic sub directa îndrumare a Partidului, activînd în cadrul Uniunii Tineretului Muncitor şi înscriind în istoria ei, acte ca munca voluntară pe şantierele Bumbeşti-Livezeni, Salva-Vişeu, Agnita-Botorca, ori, de dată mai recentă, Ozana-Cracău, etc. Aceste evenimente fac parte din biografia noastră şi nu pot să nu dea naştere unor trăsături comune de generaţie. Aş mai adăoga ceva. Noi sîntem tutila generaţie care a crescut şi şi-a dezvoltat personalitatea o dată cu creşterea şi cu întărirea orînduirii socialiste din ţara noastră. Revoluţia culturală a dat posibilităţi de afirmare multiplelor talente din masele largi ale poporului, condamnate altă dată să piară în anonimat. De aici greutatea specifică pe care o are, bunăoară, tineretul, în literatura contemporană.

Tînăra generaţie actuală se deosebeşte, desigur, de tinerele generaţii din trecut. În 1938, revista Viaţa literară instituia o rubrică „De vorbă cu tînăra generaţie", pornind de la următoarea premisă formulată categoric în articolul redacţional: „Conflicte între generaţia «tînără» şi cea «bătrînă» au fost de cînd lumea şi vor fi mereu". De fapt prin tînăra generaţie, în trecut, se înţelegea adesea tineretul intelectual burghez, acel tineret snob, cu dispreţul său barbar faţă de cultură şi înaintaşi, cu practicarea frenetică a celor mai descreierate forme ale decadentismului moral şi artistic. În ancheta pomenită, cineva îşi delinea plastic generaţia din care făcea parte ca o generaţie care nu poate nici măcar să se sinucidă. E de prisos să mai spunem că nu aceşti filistini neurastenizaţi constituiau adevărata generaţie tînără a ţării, ci uteciştii care înfruntau cu dîrzenie moartea pentru fericirea maselor muncitoare: Vasile Roaită, Filimon Sîrbu, Haia Liţiţ.

Pentru a spune lucrurilor pe nume, despre generaţie, în adevăratul înţeles al cuvîntului, nu se poate vorbi decît în orînduirea noastră. Numai la noi se realizează o unitate de ţel a tuturor tinerilor şi din colaborarea lor pentru rezolvarea problemelor timpului, se zămisleşte o fizionomie de generaţie. Iată pentru ce în condiţiile noastre teza burgheză a luptei între generaţii şi care era considerată ca o lege biologică, este de-a dreptul absurdă, tineretul nostru împărtăşind un ideal unic cu vîrstnicii, alături de care comunică intim şi indestructibil cu revoluţia clasei muncitoare.

Particularitatea modului în care trăiesc şi sînt educaţi tinerii din ţara noastră îşi pune pecetea asupra nivelului activităţii lor din oricare domeniu al vieţii contemporane. Vreţi un exemplu din creaţia literară? Să ne oprim asupra caracterului pe care-l au în literatura actuală debuturile. Străinul lui Titus Popovici poate fi considerat ca prima sa carte, deoarece nu pun la numărătoare schiţele scrise împreună cu Francisc Munteanu; adaog: M-am făcut băiat mare de Nicuţă Tănase, Cuscrii de Alecu Ivan Ghilia, Leniţa de Francisc Munteanu, Ana Nucului de Remus Luca, volumul de versuri al lui Alexandru Andriţoiu, În ţara moţilor se face ziuă, ori al lui Aurel Rău Mosteacănul, piesa lui Al. Mirodan Zlerieştii, Bardena de Teodor Mazilu, Ningea în Bărăgan de Fănuş Neagu etc., cărţi prin care „debutanţii" au pătruns de la început în rîndurile scriitorilor cunoscuţi. (Lista poate fi mult lărgită, Mihai Gafiţa, care îşi propusese cîndva în Contemporanul să fie exhaustiv a trebuit să adauge însemnărilor iniţiale încă un articol întreaga numai cu nume). Desigur este vorba aici de treapta de maturizare pe care a atins-o creaţia literară din ţara noastră. Dar explicaţia nu este suficientă. Trebuie neapărat să ţinem seama de justa orientare a talentelor tinere, de faptul că Partidul a atras cu grijă atenţia totdeauna cînd a existat pericolul unor tendinţe nocive, antirealiste, în creaţia lor, îndreptîndu-i către ceea ce constituie izvorul viu al adevăratei arte, legătura cu contemporaneitatea.

Mai trebuie oare să demonstrăm că tocmai pentru că tinerii noştri scriitori au fost crescuţi în spiritul dragostei pentru umanitate, că au fost ajutaţi să-şi deschidă larg sufletele către viaţa şi năzuinţele oamenilor simpli, că au fost învăţaţi să îndrăgească moştenirea înaintaşilor deşi însuşi spiritul nou realităţii îi obligă să fie inovatori, ei au reuşit să îmbogăţească literatura contemporană cu opere remarcabile, să se realizeze ca oameni şi ca artişti?

Toate acestea nu ne îndreptăţesc însă să avem o privire îngăduitoare asupra slăbiciunilor muncii noastre. Aş spune că, dimpotrivă, sînt chemate exigenţele cele mai mari datorită aderării noastre — ca vîrstă şi ideal — la tînăra generaţie actuală, adică, mai explicit, această aderare ne obligă să ţinem pasul cu tineretul nostru constructor al socialismului. Discutînd de pe această platformă nu pot să nu ne apară evidente lacunele ori greşelile din activitatea tinerilor scriitori. Tinerii muncitori din uzine şi fabrici sînt raţionalizatori, inovatori, etc., în gospodăriile colective, gospodării de stat, S.M.T.-uri, tinerii figurează ca fruntaşi în muncă, activiştii organizaţiei noastre oferă atîtea modele de comportament utemist, etc. Am folosit noi toate forţele noastre creatoare pentru a scrie cărţile care sînt atît de aşteptate despre actualitate, care să zugrăvească în imagini zguduitoare marile prefaceri social-umane din realitatea contemporană, într-un cuvînt sîntem noi, din toate punctele de vedere, la înălţimea generaţiei noastre? Tovarăşul Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea ţinută în faţa organizaţiei de partid din regiunea Cluj, arăta că în opera unor scriitori există o slabă reflectare a construcţiei socialiste, a eroilor acestei construcţii, oamenii simpli ai patriei noastre. Aceştei critici nu i se pot sustrage nici tinerii cu atît mai mult, cu cît ei nu cunosc altă epocă, decît a construcţiei socialismului, care i-a format ca tineri scriitori. Unii tineri se izolează încă într-un cerc îngust şi deseori de probleme, inclusiv dacă ar trebui să le fixezi generaţia din care fac parte ar trebui să le referi la cele depăşite de vreme, anacronice. În cărţile altora, eroii — datorită necunoaşterii vieţii ori neînsuşirii măiestriei literare — sărăcesc imaginea contemporanilor, caracterizată prin atîta colorit şi bogăţie spirituală.

Aceste defecte trebuie să le dezvăluim cu toată sinceritatea şi fără menajamente.

Dar astfel ajungem la natura profilului literar. O cronică, în acceptia obişnuită, poate să releve neîmplinirile unui volum, făcînd doar trimiteri la drumul general de creaţie al autorului. Rămîne însă puţin discutat profilul general al creatorului, evoluţia sa, acele procese din laboratorul său de creaţie care provoacă operelor tisuri de conţinut ori de formă. (Mai ales că tinerii scriitori se produc mai puţin în cărţi şi mai mult în paginile ziarelor şi revistelor). Cu această operaţie se îndeletnicişte studiul amplu, dar într-o analiză prea revărsată care încarcă uneori trăsăturile distinctive şi în sfîrşit, cu o anumită morgă cerută de rigorile speciei. Dimpotrivă, profilul literar beneficiază de toate calităţile articolului scurt, tonul degajat, sprinten, privirea rapidă asupra întregii creaţii, conglutarea observaţiilor în jurul cîtorva trăsături dominante ale personalităţilor etc. Intră în discuţie, aşadar, şi persoana autorului cu particularităţile sale de temperament, de structură psihologică ş.a. Astfel de referiri se mai întîmplă să fie privite cu suspiciuni şi echivalate, fără discernămînt, cu exerciţiile impresioniste. Să ne înţelegem însă: tocmai critica marxist-leninistă care depăşeşte unilateralitatea tuturor metodelor critice din trecut are posibilitatea să explice armonios şi în toată diversitatea de nuanţe, personalitatea unui artist. Această operaţie, în cazul de faţă, e cu atît mai utilă, cu cît măcar cîteva dintre talentele tinere vor deveni mîine figuri de prim rang ale literaturii noastre. Şi cînd pot fi înţelese trăsăturile interioare ale fizionomiei lor dacă nu în această perioadă cînd se transformă crisalida în fluture, cînd diamantul nu e ajuns la strălucirea sa inanalizabilă, cînd mai păstrează reziduri de cărbune? În definitiv, prin aceasta nu facem decît să schiţăm o cronică a tinerei generaţii de scriitori, cu elanurile împlinite total ori parţial, cu neîncetatele eforturi către crearea marilor cărţi ale prezentului. Iată chemarea pe care vreau s-o adresez susţinătorilor acestei rubrici: să oglindească veridic modul în care tinerii scriitori îşi însuşesc tradiţiile trăsăturile ale generaţiei lor care participă cu atîta abnegaţie şi eroism la construirea noii lumi socialiste.

Al. Oprea

luceafărul

Revista a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOŞIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcţie).

TOMA GEORGE MAIORESCU

Rîmuri contemporane

Alături de alţi tineri scriitori, cu mai multă sau mai puţină experienţă, Toma George Maiorescu s-a arătat a fi unul din cei mai zeloşi şi activi susţinători ai înnoirilor poetice. Căci, nu o dată, tînărul poet s-a sirăduit, în succinte note critice, în dezbateri sau în diverse intervenţii polemice, să convingă pe cei care i se păreau încă neconvinşi, de această necesitate imperioasă. Căutările creatoare constituie, fără îndoială, o nevoie obiectivă, organică, pentru orice creator dornic să îmbogăţească posibilităţile de expresie ale literaturii noastre noi. Fără înnoiri, fără inovaţii structurale, realismul socialist este de neconceput. De aceea, atitudinile închistate, tradiţionaliste, refractare progresului şi inovaţiei artistice, ni se par dăunătoare şi incompatibile cu metoda de creaţie a literaturii actuale, menită să oglindească variat şi profund realităţile vieţii noastre, cum incompatibile şi dăunătoare ni se par exerciţiile teribiliste şi snobe, executate, în numele modernităţii artei, numai de dragul de a stinge o banală originalitate.

Căutătorii unei atari originalităţi exterioare care nu izvorăşte din modul original de a oglindi realitatea socialistă „devin — aşa cum arăta tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea sa de la Conferinţa organizaţiei regionale de partid Cluj — în mod inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare; ei pot stîrni admiraţia leftină a cîtorva snobi, dar poporul — acela căruia trebuie să i se adreseze orice operă creatoare, îi respinge". (Scînteia, 17 martie 1960). Din păcate, în versurile unora din cei care agită mereu cîntecelele inovaţiei nu se face simţită o înnoire de conţinut a imaginii şi nici măcar înnoiri prozodice esenţiale, căci, de pildă, fringerea neregulată a versurilor — fără a fi cerută de o mişcare psihică adecvată — împrăştierea haotică pe hîrtie a cuvintelor, lipsa de punctuaţie, căutarea ostentativă a amănunţului prozaic care ar reda, chipurile, prospeţimea senzaţiei, şi altele de aceeaşi surprinzătoare „originalităţi", sînt noi cum e nou un caftan întors pentru a doua oară.

Snobismul şi anarhia prozodică nu înseamnă noutate sau inovaţie în spiritul contemporaneităţii, cum tradiţia sănătoasă nu înseamnă numaidecît stih cu rimă bogată şi ritm tărăgănat, pe care se leagănă imagini patriarhale şi moţăie pe picioare de trohee un molcom vers păşunist. Cînd vorbim despre tradiţie şi inovaţie (din păcate din unele texte critice se vede că adeseori se înţelege prin aceasta din urmă tot modernism), prima condiţie ce se impune este aceea de a le discuta ca nişte noţiuni istorice, privite din momentul actual de dezvoltare socială şi culturală. Altfel, această discuţie, susţinută cu disperată zădărnicie de cîţiva minuţioşi ai versului inovaţie, probleme atît de dezbătute altădată, din păcate în cea mai mare măsură, în abstract.

Într-o plachetă de versuri, cu o înfăţişare grafică ostentativ originală, tînărul poet aborchează, în „rîmuri contemporane", teme — volumul ar fi cîştigat mult dacă acestea ar fi fost aborchiate mai substanţial în „imagini contemporane" — care sînt caracteristice poeziei noastre noi. Sfera tematică a volumului e variată şi cuprinzătoare. Unele din poezile însumate sînt bune şi emoţionante, altele slabe şi deadreptul proaste.

Evocarea vieţii înumate, a muncii infernale efectuată în trecut de mineri, în pîntecul întunecat al pămîntului, cu mijloace tehnice rudimentare şi străvechi, atmosfera de apăsare amară, îndurerata speranţă a exploataţilor, grevele şi luptele cu patronii găsesc expresie artistică şi rezonanţe lirice autentice în poezii ca Aici oamenii, A venit peste deal, Mămăliga e bună, din ciclul intitulat Inima muntelui. Scrise în versuri libere, nestrunite de ritm şi rimă, poeziile acestea — inspirate din viaţa din trecut a minerilor — izbutesc într-o bună măsură să închege în plasma lor imagini adevărate, cu o reală forţă emotivă, în ciuda unor neglijabile carenţe. Bazată pe notaţii selective, formînd fiecare cîte un vers exprimat într-o propoziţiune de sine stătătoare, poezia Aici, oamenii se împlineşte într-o imagine unitară, peste care stăruie o atmosferă plină de tragism:

Aici, oamenii nu mureau în pat
niciodată.
Aici oamenii nu mureau niciodată
singuri.

Îi îngropa munţele în galeriile sale.
Îi lipeau de pereţi explozitile.
Îi ardeau de vii gazele.
Trupurile lor sfărîmate se amestecau
cu pulberea cărbunelui.
Trupurile lor erau uşoare
ca şi cenuşa.
Aici, oamenii nu mureau niciodată
singuri.

Imagini sugestive îi inspiră poetului şi ura împotriva fascismului într-o poezie parţial izbutită cum e Amintiri însingerate. Puterea de rezistenţă a popoarelor împotriva crimelor fasciste e înfăţişată original şi plastic:

Nu poţi opri inima unui popor
cum nu poate fi oprit
cu ameninţarea gurilor de tun
soarele
să răsară cu fiecare aurora.
Cum nu poţi opri să cadă roua
în fiecare dimineaţă.

De multe ori T. G. Maiorescu are simţul notaţiilor aparent prozaice, care acumulate pe o idee artistică, iscă imagini izbutite, creează o atmosferă poetică, specifică, aşa cum se întîmplă în poezia Retrospectivă în tinereţe, din păcate tot numai parţial realizată (şi vom arăta mai jos de ce). Exagerînd însă procedeul, tînărul poet îşi năduşeşte uneori poezii de un fior liric autentic şi stăruind exclusiv şi excesiv asupra unor notaţii tehnice, nu izbuteşte să depăşească valoarea artistică a unor însemnări pentru un oarecare reportaj ritmat. Ar trebui citată în acest sens bucata, obositor de lungă, intitulată Căutătorii, temerarii, închinată geologilor. Iată numai un fragment:

Temerar şi senin, descifrează
ca într-o carte,
vîrsta straturilor
— netezite ca oglinda de meşteri
vechi
sau sfîrtecate, răni oarbe,
de explozii —
zdrobeşte cu ciocanul cîte-o piatră,
o fărîmă între degete,
şi porneşte. Iar, mai departe,
cu o busolă în mîini şi-o lopată
spre inima pămîntului...

Şi-aşa, geologul tot înaintează şi poetul după el notează, curmîndu-i cititorului orice emoţie reală.

Alteori, fugind de proză poezia decolează de pe terenul senzaţiilor directe, al notaţiilor imediate şi se umflă într-un retorism desuet. Într-un bombasticism apos, care diluează sau chiar îneacă în cavalcadele lui emoţia poetică. Degajarea maiakovskiană — pe care o visează tînărul poet — nu e autentică, rămînînd o simplă mimă factice, extravagantă şi cam incoherentă:

Raţiunea noastră
îmbrăcată în mantia de foc
a rachetei
accelerată de viteza celor
11.000 metri pe secundă
s-a rupt
— istoriei supremă Silvestră —
de gravitate terestră.

Prieteni!
Nu vă pierdeţi timpul
cu teoreme sclerozate
şi false probleme.
Nu-i vreme!
Ca să nu cădeţi în anacronism
studiaţi sinteza epocii:
astronautică
+
comunism!

Poetului nu-i şade bine, fireşte, să fie prea modest, dar e dator să păstreze simţul măsurii chiar în inovaţie, căci altfel, teme scumpe tuturor ajung a fi bagatelizate.

Şi e cel puţin ciudat că un poet care scrie versuri sincere, spontane şi înaripate ca acestea prin care face elogiul puterii creatoare a omului sovietic:

Aliniaţi-vă, vise, din negura
anilor
şi daţi onorul!
Cel mai îndrăzneţ dintre voi,
cel mai nobil vis
şi-a luat zborul!
Izbucnire de geniu şi lavă,
Cutezătorilor, muncitorilor,
chimiştilor, atomiştilor,
şi visătorilor, slavă!

în alte poezii, dintr-o greşită înţelegere a originalităţii şi a inovaţiei, care aduce de fapt a snobism, scrie versuri teribiliste, cu totul lipsite de modestie, simplitate şi mai ales de poezie. Exemplele citate, credem că sînt elocvente ca să nu mai lungim articolul cu altele.

Marea îngrămădire de nume proprii, de termeni tehnici, geografici şi ştiinţifici (Galilei, Giordano Bruno, Uluk-Bek, antimateria, protoni, neutroni, Taj-Mahaluri, Reghistane, Eniwetok etc.), sporeşte şi ea impresia de grandilocvenţă şi bombasticism.

O slăbiciune aproape generală a prezentului volum ni se pare a fi lungimea excesivă a poeziilor, căci în orice formă prozodică ar fi scrisă poezia se cere a fi concentrată, densă, nu pentru că o încorsetează strofa, ritmul şi rima ci pentru c- expresia se cade să acopere dialectic conţinutul. Or, în unele poezii ale lui T. G. Maiorescu simţi, la un moment dat, că emoţia sau ideea poetică s-a terminat şi poetul continuă să scrie fără ritm şi fără rimă, dar şi fără poezie.

Unde e inspiraţia pătrunsă şi pulsează fiorul vieţii reale, indiferent dacă se scrie în vers clasic cu rîm şi rimă sau în vers liber alb, există şi poezie, şi unde nu, poţi să scrii în glosă sau panţum şi tot cuvinte searbede rămîn. Fiecare poet scrie, desigur, în formele care convin mai mult naturii talentului său; ceea ce i cere cititorul, căruia trebuie să i se adreseze, este să nu-i dea proză în loc de poezie. Şi uneori goana după versul liber duce la această situaţie. Iată o poezie intitulată Dirzenie pe care o transcriem fără nici o intervenţie în proză:

„în amurguri, pe potecile munţilor, la graniţe se întorc de la muncile lor călări pe cai bărbaţi şi femei. La graniţe, bărbaţi şi femei călări pe cai poartă legate de şeaua de lemn unelte de muncă. Şi alături de cazmalele şi sapele lor, puşti. N-am înţeles în amurguri pe potecile munţilor, la graniţe soldaţi. Căci fiecare albanez e un grănicer".

S-a zis cîndva că Pe lîngă plopii fără soţ, datorită simplităţii ei, poate fi transpusă în proză. N-am văzut însă pe nimeni realizînd aşa ceva, fiindcă în simplitatea eminesciană e un fior liric, o sensibilitate şi o melodie care se refuză prozei. La Eminescu, totul e clădit organic şi pentru a clădi altceva trebuie să fie dărîmat vechiul edificiu. În poezia citată de noi nu dărîmi nimic şi obţii proză, fiindcă proză a fost de la început.

Aşadar formele prozodice n-au însuşiri virtuale, cum nu au nici defecte virtuale. Volumul înegaj ca realizare, scris de Toma George Maiorescu, credem că ilustrează pe deplin acest adevăr.

CRONICA LITERARĂ

de I. D. Bălan

Aurel Baranga: TEATRU vol. I şi II

Desigur că fiecare dintre piesele cuprinse în volum necesită o analiză minuţioasă, detaliată. Deoarece nu vom putea realiza acest lucru într-un cadru atît de restrîns, vom încerca să schiţăm doar unele trăsături esenţiale ale dramaturgiei lui Aurel Baranga. Ceea ce trebuie relevat de la început, este varietatea tematică. Piesele lui A. Baranga îmbrăţişează aspecte multiple ale realităţii socialiste: Iarbă rea, Recolta de aur, Mielul turbat. În afară de aceasta, A. Baranga a evocat în piesele sale lupta eroică a comuniştilor în anii negri ai stăpînirii burghezo-moşieşti şi ai dominaţiei fascismului (Anii negri, în colaborare cu N. Moraru, Arcul de Triumf). Prin galeria amplă de personaje pe care o crează, A. Baranga aduce în literatura noastră dramatică o tipologie variată. Personajele sînt diferenţiate şi au, de cele mai multe ori, o individualitate precis conturată. Scriitorul e atent la viaţa sufletească a eroilor, găseşte mobilurile interioare care le determină acţiunile şi le sugerează discret, cu inteligenţă artistică. Vom aminti cîteva dintre personaje. Mihai Buznea, din Anii negri, este un erou comunist care luptă în legalitate. El înfruntă cu curaj primejdiile luptei torturile de la Siguranţă, durerea pierderii iubitei iubite (pe care călăii îl ucid în închisoare). Nimic nu poate frînge dîrzenia acestui luptător pentru fericirea poporului. Fermitatea, curajul eroic, încrederea în partidul comunist, în victoria cauzei măreţe (devenită şi cauza lui personală, telul vieţii sale) sînt trăsături ale fizionomiei morale a lui Buznea. Nimbul eroismului, care înconjoară personajul, nu-i schematizează. Autorii (Baranga şi Moraru) au reliefat omenescul eroului comunist.

În Recolta de aur — piesă axată pe problema transformării socialiste a satului — asistăm la creşterea morală a lui Iacob, bătrînul preşedinte de colectivă. În focul luptei cu chiaburii, el găseşte mijloacele cele mai potrivite pentru a le înfrînge rezistenţa. Mihai — ginerele său — parcurge „drumul spinos al înţelegerii" adevărului. Ruperea sa de grupul chiaburilor — cu care intrase în cîrdăşie — apare precis motivată. Îl credem — în final — deoarece ne-am convins pe parcursul piesei, că — în acea noapte de vară — conştiinţa lui devine lucidă. În piesă, acţiunea e punctată cu note de umor (susţinute de cuplurile Dada Vanghelina-Zaharia şi Titucă Gherghina). Faţă de duşmanii vieţii noi, satira e folosită cu voluptate. Înfierîndu-i, autorul simte şi nevoia să rîdă cu hohote de aceste epave umane. Piesele anterioare Mielului turbat îl anunţau pe autorul celei mai bune comedii satirice actuale. Inventivitatea scenică, spontaneitatea replicii, umorul, verva satirică îşi găseac o împlinire fericită în Mielul turbat, în care autorul combate cu înverşunare birocratismul. Spiridon Biserică, cunoscutul protagonist al mielului, este un viguros personaj de comedie. El domină acţiunea, are un umor propriu, sănătos, care derivă organic din firea sa vioaie — Spiridon Biserică se răfuleşte zdravăn cu birocraţii cu lichelele înrăite care frînează avîntul înnoitor al muncitorilor. Spiridon Biserică este un model de „personaj pozitiv" în comedie.

A. Baranga este un scriitor pasionat. Acţiunile pieselor sale au ritm susţinut, succesiunea episoadelor e vie, plină de mişcare. Scriitorul dovedeşte că posedă simţul măsurii ceea ce are drept consecinţă gradaţia justă a acţiunii, desfăşurarea ei ingenioasă. Ni se pare însă că, uneori, dramaturgul se precipită. Aşa credem că se petrec lucrurile în finalul Mielului turbat şi ai Reţetei Fericirii, unde se simte intervenţia — într-o anumită măsură — arbitrară a autorului. El aglomerează detalii şi explicaţii, fără să pregătească suficient ultima cădere a cortinei. Finalul Mielului turbat a cunoscut mai multe variante. Ni se pare însă că nici pînă acum autorul nu a găsit cea mai justă rezolvare a lui. Desigur că inventivitatea scenică a lui Baranga, de care aminteam mai sus, îl va ajuta să ajungă la o soluţie potrivită.

De asemenea, în Reţeta fericirii, transformarea lui Marin — din final — apare neconvingătoare, insuficient demonstrată. De altfel — asupra acestei piese nu vom mai stărui, deoarece erorile ei au fost menţionate la momentul potrivit.

Dramaturgul îşi „aude" clar personajele vorbind. De aici decurge firescul dialogurilor înlănţuirea lor logică. În ceea ce ne priveşte, credem că datorile scriitoricesti ale lui Baranga sînt multiple; el scrie (şi reuşeşte!) atît în dramă, cît şi în comedie (e adevărat, are puternice înclinaţii comice şi satirice).

Aurel Baranga este un viguros creator de viaţă. În opera sa străbate patosul epocii noastre, pătrunzînd oameni şi acestei epoci, cu problemele care-i frămîntă. Aceste calităţi asigură celor mai multe din piesele lui Baranga trăinicia şi durabilitatea.

MIHAI BOTEZ

●

Gica Iuteş: CEI DE LA CRISANTA

Romanul pentru copii Cei de la Crisanta reprezintă o bogată relatare a unor fapte caracteristice transformărilor de după 23 August, fapte care nu devin nici momente de analiză profundă dar nici fanteziri searbăde, puerile. Cu procedeele literaturii pentru copii, Gica Iuteş tratează schimbările petrecute în satul romînesc contemporan. Cei de la Crisanta s-ar mai putea înscrie şi în literatura de aventuri pentru copii, în sensul pe care îl dăm azi, noţiunii de aventură. Cele două personaje principale, copiii Mihăiţă şi Benoni Breb trăiesc şi ei inerentele peripeţii ale vîrstei cu hoinăreli, cu acţiuni captivante, însă aceste aventuri sînt legate de condiţiile sociale în care părinţii şi unchii lor îşi duc existenţa, dependenţi la început de conacul boieresc.

Cartea este o reviziuire în spiritul adevărului a acelei literaturi din trecut în care se idealizau relaţiile dintre stăpîni şi slugi şi în care copiii argaţilor creşteau din milostivirea preunei doamne sau domn caritabil. Lucă Breb şi Benoni se trezesc la viaţă în luptei părinţilor lor cu stăpînii. Nenea Tomeca, mecanicul de pe moşie se uneşte cu ţăranii din Prisăcani, Zăcorîţa şi Sălcuţa, ajutîndu-i la împărţirea moşiei lui Puiu Popov; mătuşa Olimpia strînge lucrurile din casa boierului cu sentimentul că sînt ale ei. Lui Mihăiţă îi moare mama şi rămîne fără nici un căpătîi. Unii bătrîni mai cred că boierul Cristu Crisanta este milos şi îl înfiază, însă acesta este o ciumă, un zgripţuroi ca şi Puiu Popov, care n-ar putea face un bine omului. Destinul copilului nu se curmă prin moartea mamei: el se uneşte cu destinul omului nou. Creşte împreună cu Benoni, are în învăţător un părinte, iar în colegii săi adevăraţi fraţi. Lucă Breb e în embrion omul de mîine, crescut în climatul vieţii libere. În ansamblul de fapte al cărţii, „romanul" lui Lucă Breb are initiatele fiind un adevărat simbol al formării unui om cu o nouă structură morală. Cărţii nu este un regăsit şi un readus la lumină, ci un om care de la început intră pe un făgaş nou, legat prin viaţă de societatea de azi. Cei de la Crisanta nu sînt nişte robinsoniei izolaţi, ci un colectiv de muncă unit prin aceleaşi ideaturi. Copiii cresc în cîntecul [illegible], în apropierea unchiului Tomeca şi a maistrului Barani, iubind munca.

Tonul de povestire e prea simplist uneori, autoarea alunecînd spre descrieri neconvingătoare, hibride. Tomeca, lăcătarul, muncitorul care ar trebui să fie în fruntea luptei ţăranilor împotriva boierului, e un tip prea placid. Dăunează imaginii realiste şi cuminţenia lăcătarului şi a Olimpiei, care parcă nu au curajul să ridice fruntea în faţa boierului, aşteptînd pe cineva din afară care să-i înlăture. Ca să devină stăpîni, ei înşişi trebuie să ajunge pe falsul stăpîn. Chiar şi scenele cu relatarea întoarcerii lui Emilian Crisanta au o notă de politicianism factice, prea căutat şi neconvingător care nu spun nimic în plus faţă de ceea ce ştim despre Mihăiţă Breb. Căci scena în care copilul părăseşte casa bătînd că mătuşa sa ar fi încercat să-i rupă cravata de pionier, socotind acest fapt un sacrilegiu de nelertat, e hotărîtoare, subliniind conduita morală a omului de mîine.

MARIN BUCUR

●

C. Anton: SEARI ALBASTRE

C. Anton alege pentru eroii săi o vîrstă ingrată şi anume momentul cînd copilul — în virtutea unei schimbări firesti — se simte dascumpănit de propria transformare sufletească şi fizică.

Firul principal al acţiunii se leagă de dragostea sfioasă, pe care pionierul Nunu Albinej o simte pentru mica lui tovarăşă de tabără, Vica. Alintată, capricioasă, lipsită de curajul răspunderii, fetiţa nu are tăria să suporte critica meritată în urma unei abateri de la disciplină şi pleacă, pe ascuns, din tabără. Nunu, surprinzîndu-i fuga, o urmează la gară cu gîndul de a o aduce înapoi. Aci însă, o caută din greşeală în alt tren care se pune în mişcare şi băiatul se pomeneşte la Brăila. În speranţa de a-i feşi în cale la Bîrlad, Nunu la tren după tren şi ajunge la Iaşi, oraşul unde locuieşte atît el, cît şi Vica. Necunoscîndu-i nici numele de familie, nici strada, încearcă s-o descopere, ajutat de isteţul său prietin, Ţiru. Aceste însă află adresa abia cînd, pictînd de aşteptări zadarnice, Nunu a plecat la ţară să-şi petreacă restul vacanţei la bunici.

Între timp, facem cunoştinţă cu „Clubul Vrăbiloraşi prin succesiunea în timp, decît prin necesitatea intrîsecă a acţiunii. Bundoarcă, capitolele, care privesc fuga şi care ne părea să aibă o importanţă hotărîtoare în desfăşurarea ulterioară a acţiunii, nu se înlănţuiesc şi nu devin cauză a celor întîmplate după aceea.

Dacă figurile episodice de profesori sînt lipsite de individualizare iar instructorul Negrea nu depăşeşte cadrul convenţionalului, avem în schimb cîteva figuri interesante da copii ca: Nunu, Ţiru, Mihu, Rosei, Vica.

C. Anton e preocupat de trăirile stările sufleteşti ale începutului adolescenţei în care mici incidente capătă în mintea copilului proporţii nebănuite, în care pentru a-şi acoperi stîngăcile săvîrşeşte greşeli mai mari, în care mobilitatea lăuntrică îl face să alterneze dragostea cu ostilitatea, gingăşia cu duritatea. Autorul cunoaşte aceste stări, dar credem că uneori Costache Anton s-a oprit la suprafaţa investigaţiei psihologice. De aceea cititorul nu poate reface totdeauna complicatul proces sufletesc expediat de autor şi consideră anumite manifestări ale eroilor ca lipsite de logică. De pildă, cînd Nunu se auto-acuză pe nedrept de a fi băgat şobolani în pupitrul Vicăi, deşi îl ştie pe adevăratul vinovat, motivarea simplistă a faptului său (ca să nu fie luat drept pîrîtor) nu mulţumeşte. Autorul ar fi putut — printr-un sondaj mai adînc — să descopere în dragostea umilită a băieţandrului o explicaţie mai originală şi mai dramatică a gestului său.

C. Anton are meritul de a fi ocolit împărţirea prea arbitrară a copiilor în „buni" şi „răi". Pare însă să fi alunecat în excesul contrariu. Prioritea lui neutralizează prea mult calităţile şi defectele. Trăsăturile destul de grave de egoism şi laşitate ale Vicăi sînt considerate cu o îngăduinţă exagerată. De altfel, întreg colectivul de elevi şi educatori are reacţii timorate în faţa diverselor abateri. Copiilor le lipseşte uşoarea pătimaşă a vîrstei, iar adulţii se dau la o parte cu pasivitate. Aceasta scade în unele momente atît din valoarea educativă a cărţii cît şi din dramatismul ei.

Trebuie să încheiem precizînd că, în ciuda neîmplinirilor, cartea lui C. Anton ne dovedeşte că autorul ei are calităţi reale de scriitor pentru copii. O mai mare profunzime şi îndrăzneală, o mai curajoasă pătrundere în universul copilăriei vor da, fără îndoială, rezultate frumoase.

LETIŢIA PAPU

O seamă de cuvinte

PROBLEMELE PROZEI ŞI POEZIEI PENTRU COPII

În zilele de 25, 26 şi 27 aprilie a avut loc în sala S.R.S.C. plenara lărgită a Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă în legătură cu „Problemele prozei şi poeziei pentru copii". Referatele au fost prezentate de scriitorii: Vladimir Colin şi Ion Brad. Pe marginea referatelor s-au purtat ample discuţii la care au participat scriitori, critici literari, redactori, activişti pe tărîmul pedagogiei etc.

În numărul nostru viitor vom reveni cu o amplă dare de seamă asupra acestei deosebit de importante dezbateri.

SOMNUL DE LA AMIAZĂ

Povestire de FĂNUȘ NEAGU

Decor de IULIAN OLARIU

Moroganii cinau la o masă încheiată din cîteva scînduri, sub salcîmul din partea de sus a ogrăzii, de unde se vede întreg cătunul Găguleștii, format din vreo douăzeci de case, înșirate de-a lungul unei singure uliți, situat la depărtare de trei kilometri de comuna Bozia, într-un cot al Călmățuiului — cel mai mic rîu din Bărăgan, un fel de tranșeu surpată pe fundul căreia se prelinge un fir de apă coclită. Trifan se așezase în locul de cinste, avînd înaintea ochilor casa de cărămidă, cu balcon, scări de piatră și bordură de ciment de jur împrejurul temeliei, iar femeile, Tasica și fiica ei din prima căsătorie, Maria, semănînd leit, ca puii ieșiți dintr-un ou cu două gălbenușe — mărunțele, vioaie, cu nasul sumes — ședeau, una la stînga, cealaltă la dreapta capului familiei. Ceaunul de lapte fiert era pus pe niște pirostrii, la îndemîna mamei. Ea turna în strachina fiecăruia, după poftă.

Dar în seara aceea de iulie, liniștită, cu cerul străveziu, Trifan Morogan n-avea chef de mîncare. Sorbise o carafă de rachiu, îmbucase după ea o felie de pîine, pe urmă nu mai vru să guste nimic. Scund, gras, cu pieptul plin, ca de cumătră, își rezemase obrazul în pumn și asculta cum Papa Leon, vecinul lor — porecliit așa din ziua cînd certîndu-se cu preotul, a părăsit slujba de dascăl la biserica din Bozia și a strigat că se leapădă și de credința în care a-n născut și trece la catolicism — îl îna peste picior pe Grigore Jantea care pe vremuri avusese în cătun băcănie și dăduse faliment.

Papa Leon, lungit pe prispă, cînta cu voce spartă, să-l audă toată lumea:

La Jantea, în prăvălie
Jucau șoarecii-n călcîie.
Anicuța, la tejghea,
Să-și dea restul nu avea.

— Își bate joc, ticălosul, grăi Morogan care nu-l putea suferi pe vecin din pricina limbuției. Făcu o pauză, apoi vorbi din nou, cu glas sumbru, vîndu-se pîza rea a celuilalt: Riclie tu mult în cenușă și lasă, dacă n-ai să te frigi odată să te ustere la mărunțele...

Femeile băgaseră de seamă că nu e în apele lui, că fierbe de gînduri negre, și-l lăsau în pace. Ce se întîmplase? Ziua, la vremea prînzului, cînd soarele se risipește într-o puzderie orbitoare pe acoperișurile de tablă și în geamuri, Toma Hanu din Bozia venise la moara din Marșaloia, la Morogan, care e administrator acolo, și-l spusese fără înconjur:

— Trifane, o să trebuiască s-o dai pe Maria după Luș al meu. I-a venit băiatului vremea să-l însor și-i place fata. Eu am fost prieten bun cu frate-tu Tănase pe care l-au mîncat lupii astă iarnă, dumnezeu să-l ierte. Am învîrtit cu el un pic de negustorie cu vin. Tănase era om cu sînge rece, curajos, am cîștigat ceva parale noi doi. Dar avea o dambla. Cum apuca la bătută începea să-și laude neamurile. Mai ales pe tine te sălta în ceruri. „A ce lovitură a dat neica Trifan la viața lui!" Vreau să-ți spun că știu cum ai ieșit din armată, înainte de război și cum ți-ai făcut casa din Găgulești și pe-aia din Brăila. Erai plutonier la casieria regimentului și, la zi dintîi, tu mergeai să ridici solda pentru droaia de căpușe de la vol. Ăia de la divizie, ca să nu-și tocească buricele degetelor cu număratul, făcuseră o socoteală. Domnule, unitatea cutare are atîția inși care mănîncă leafă de la stat, ia să vedem noi cît atîrna asta pe cîntarul de farmacie, în hîrtii de cîte cinci sute de lei nou-nouțe, abia scoase din bancă. Atîrna un kil și trei sfîrturi. Sau două. După caz. Îți dădea așadar teancul, semnai de primire, și la verificare găseai că iese tanc pe tanc. Într-o zi te-a înhățat norocul de chică. S-au zăpăcit ăia și ți-au aruncat un kil mai mult decît trebuia. Ai simțit că-ți îngheață inima, pe urmă te-ai făcut vînăt în obraz ca cineva care zace de brînză. Se învîrtea pămîntul cu tine. Dar ai tăcut. Ai înfundat în geantă tot bănetul, ai chemat soldatul care te aștepta cu birja și mină la comandantul garnizoanei. Ăia se tragea și el de prin părțile noastre. — Domnule colonel, uite-așa și pe dincolo, învață-mă ce să fac, că se răstoarnă lumea peste mine! — Stai liniștit, Morogane, nu călca în strachini, așteaptă și-om vedea ce-o fi. Au trecut cîteva zile. La divizie, un amărît de subiocotenent care nu bejise ochii la vreme, și-a găurit țeasta c-un ajonte, paguba au trecut-o în circa lui, iar vulpoiul bătrîn te-a jumulit, ca pe un prost, de jumătate din golugani și, ca nu cumva să te ia gura pe dinainte, mai tîrziu, a aranjat să fii trecut în rezervă.

Acuma, Trifane, asta s-a uitat, e chestie veche, tu ai slujba ta, aici la moară, de unde scoți noaptea porumb și-l ascunzi în groapa de bucate a lui Grigore Jantea, nevasta și fata lucrează în gospodăria colectivă, sănătos să fii, că mai mult nu-ți trebuie nimic. De-o plidă, casa din Brăila. Ce folose tragi de pe urma ei? Păgubești. Cu chiria abia ajungi să acoperi impozitele. De-aia, zic, dă-o tinerilor cu acte, Mariei și lui Luș, să se mute în ea și să te pomenească toată viața, că uite ce om a fost tata. Da. Și mîine dimineața să rămîi în Găguleți. Viu cu flăcăul să fixăm data nunții și să hem aldamașul.

Amintindu-și de Toma Hanu, cum pătrunsese în biroul lui, înalt, roșcovan, cu pălăria de pai de orez dată pe ceafă, în mînă cu un bici împodobit cu canaf roșu și de vorbele-i rostite încet, raspișat, în timp ce ochii cenușii, ascunși sub sprincenele groase, îi fugeau în toate părțile, rîzătorii, Morogan nu-și putea stăpîni mînia și-l blestema pe frate-su Tănase, căci numai el, secătura, îl băgase-n belea. „Bine măcar că l-a luat dracu!" Toma Hanu îl înfricoșase și-l impresionase totodată. „Asta se pricepe să-l stringă pe om în clește. Îi suge vlaga ca o lipitoare și nici nu clipește. Poate să jur că ticălosul a și arvunit mobilă pe potriva casei mele din Brăila. Merge la sigur".

Le văzu pe femei că încă nu isprăviseră cu mîncatul și cășuna pe ele.

— Aveți de gînd să leorpăiți pînă la miezul nopții? le întrebă. Ia stringeți bildele și duceți-le de-aici.

— Acușica, răspunse Tasica surprinsă. Hai, drăguța mamei, scoală, o îndemnă la rîndu-i pe Maria, că n-am așternut paturile și tat-tu i obosit, săracul. Arz-o focul de treabă, nu-i mai dai de capăt pînă intri în pămînt.

Maria se ridică, în tăcere și începu să adune, cu mișcări repezi, tot ce se găsea pe masă. Tulpanul legat la ceafă, îi alunecase pe creștet și, în lumina crudă a lămpii puse pe fundul unei putini, alături de salcîm, părul ei negru, buclat, avea o lucire întunecată, stinsă, ca păcura veche, în ochii albaștri, deschiși, jucau firave reflexe aurii. La optsprezece ani avea trup subțire de sălbăticiune mică, obișnuită să zburde în vole și sini cît pumnul. Doar în dreptul șoldurilor, rochia, decolorată de prea multă purtare, se strîmta, arătînd că fata e coaptă pentru dragoste.

„Iaca, își zise Morogan cu dușmanie, cine se va lafăi în averea mea. De haram a fost, pe apa Simbetei se duce. Eh, mama ta de viață".

Cîinele scheuna în lanț. Stăpînul îi zvîrli o bucată de mămăligă: — na de ici și taci!

— Tasică, o chemă el, după aceea pe nevastă-sa, dă-te mai aproape să-ți spun o vorbă. Astăzi, auzi tu, am avut pețitori. Toma Hanu din Bozia o cere pe Maria pentru Luș al lui. Eu, să știi, am bătut palma, că-mi place băiatul. Ca dotă îi dau fetii casa din Brăila. Mîine Toma vine cu flăcăul să facem logodna, așa că aveți grijă să vă sculați de dimineață, să frigeți gîtul la două găini.

— Vai de mine! rosti femeia adunîndu-și mîinile sub bărbie, într-un gest de uimire și bucurie. De ce nu ne-ai spus mai din vreme?!... Amețită, se lăsă pe bancă. Zîmbea și zîmbetul îi întinerea obrazul încrețit de durere și de vreme. Vasăzică, șopti ea, o să fiu soacră mare. Am apucat s-o trăiesc și p-asta.

— Dar mie nu mi-e drag de Luș, mamă, o înfruntă Maria și n-o să mă mărit cu el.

Tasica se sperie de izbucnirea fetei. Se suci spre ea și începu s-o mustre:

— Draga mea, cum poți să vorbești așa! Trifan și cu mine îți vrem numai binele. Fii cuminte, o povățui ea. Și de ce zici că nu îi-e drag Luș? o întrebă. La balul care s-a dat în duminica paștilor la Bozia, ai jucat numai cu el. Ți-a dat atunci o groază de ilustrate și tu le-ai înșirat în toată casa, pe pereți.

— Nu, mamă, nu, se îndîrji fata — și Tasica simți că-i sîngeră inima. Nu vreau să-l iau. Nu am nimic cu el.

Trifan Morogan înțepenise pe scaun. Dacă s-ar fi deschis cerul să verse potop de foc peste el, poate că n-ar fi fost într-atît de uluit ca de cutezanța fetei, căci era prima oară cînd îi lepăda din cuvînt. Se ridică în picioare, ars de mînie și, înhățînd-o de umeri, o întoarse spre el.

— De ce nu vrei Marie? se auzi glasul lui, înăbușit. În loc să-mi săruți mîna că te scot de la coada sapei, din lut și prăfăraie și te trimit în oraș să nu mai fii cu rapăn pe picioare, să le ții toata ziua în pantofi și cînd le descalți, seara, să vezi că-s albe ca lebada, tu faci pe dos. Tu nu ești a mea, Marie, și eu îți dau casa în Brăila, cum n-ai văzut niciodată, și tu zici că nu vrei. De ce, Marie?

— M-am jurat să-l fiu nevastă lui Horia Mohreanu, răspunse fata, înecîndu-se de plîns. Pe el îl iubesc.

Horia Mohreanu era instructor de partid în Bozia.

— A, se dumiri Morogan, asta e! și-i dădu drumul din mîini. (Tasica își trase și ea palma de pe gură; crezuse tot timpul că bărbatu-su acum-acum se va porni să-i cîrîbănească fetei pumni cu nemiluita și se ghemuise asupra ei instinct să împiedice țipătul ce i se zvîrcolea în piept). L-ai schimbat pe Luș cu Mohreanu?! Fă bine și întoarce-ți ochii către cel dintîi. De jurămînt te dezleg eu, pe mine să cadă păcatul. Înțelegi, pe mine! Și acum mergi la culcare. Bagă de seamă însă, urmă el, cu glasul sec, amenințător, dacă mîine te pune dracu și crîcnești, mătur ograda cu tine. Să nu te rogi de milă pe urmă, că, vezi, ți-am spus din timp să-ți bagi mințile în cap. Asta e.

Maria tăcu și se depărtă, tremurînd, spre podul de fîn clădit deasupra grajdului, unde dormea, vara.

Luna plină, ieșită la despicătura dintr-un nor, învăluia în lumina-i blîndă, ușor înnegurată, întreg cătunul. Mariei nu-i era gîndul la somn, avea vorbă cu Horia Mohreanu să se vadă în seara aceea lîngă șanțul care mărginește ograda lor spre cîmpie și aștepta să termine maică-sa cu vizitele pe-afară ca să coboare și să se strecoare, fără prinzătorii, în locul întîlnirii, așa cum mai făcuse de cîteva ori în ultima vreme. Dragostea lor începuse într-o sîmbătă din luna iunie. Căzuseră ploi mari toată săptămîna și brigada din Găguleți a gospodăriei colective cu sediul în Bozia ieșise să dărîme clăile de grîu, încîise de umezeală. Cete de cîte patru oameni — la aceea a Mariei se alipise și Horia Mohreanu, venit să dea o mînă de ajutor — lăbărau și luau snopii așezați în cruce și-i rîndeau roată în jur, cu spicele în soare. Celor de dedesubt le desfăceau legăturile și-i răsfoiau cu o izbitură de picior, dată dibaci, pentru ca valurile de dogoare care copleșeau iar aerul, stîrnind ca o ceață moartă, să stîrpească mucegaiul ce atacase paiul. De la fund țîșnea uneori cîte-un șoarece, prîpășit la căldură. La vederea lui, Maria slobozea un țipăt și sărea în lături, speriată.

— Grozav ce ți-e frică de șoareci! zise Mohreanu. Și ei își pierd mințile fugind de dumneata să nu-i pocnești cu secera în cap.

— Vai, făcu fata, dac-aș nimeri cu mîna într-un cuib de-al lor aș leșina îndată și pe urmă, de scîrbă, n-aș mai mînca o săptămînă.

— Culburi n-am văzut. Se pare că nu s-au prăsit mulți pe-aici. Și, ca să se convingă de adevăr, răvăși cu bocancul locul unde fusese claia — pămînt chel, miriște putredă, cu rare fîre de mohor opărite. Nu, culburi n-au fost, repetă el. Cel puțin aici n-au fost.

— Dumitale, întrebă fata mirată, nu îi-e teamă de ei?

— Nu, răspunse Mohreanu. De loc. Cînd eram mic și-ai mei băteau porumbul, prindeam cît puteam de mulți, îi înhămam la un cărucior în care se afla o păpușă a soru-mi și-i mînam pocnind din bici, cu hărmălaie mare. La urmă îi zdrobeam cu ciomagul. Da' de ce mă privești așa?

— Mă crucese cît de mult ai crescut. Cred că eu nu-ți ajung nici la umăr. De-aia nu îi-e teamă de șoareci, că ești înalt.

— Ei, asta-i i rîse el. Poftim alături să ne măsurăm. Nu ești chiar atît de mică.

— N-are rost. Vede oricine că e așa cum spun eu.

Aproape de prînz mîntuiră treaba. Oamenii adunară bulendrele și grăbiră spre cătun să se laie și să se primenească. Maria, ostenită, rămase mai pe urmă. Sub un corcodușu, în marginea lanului de floarea soarelui în care zumzăiau albinele, se opri să-și tragă de pe brațe mînecile de lînă, desprinse de la o flanelă veche, pe care le îmbracase ca să se apere de zgîrieturi. Dimineața, cînd plecase de acasă, maică-sa i le însăilase de rochie și nu izbutea acum să rupă ața.

— Stai, nu te mai chinui, spuse Mohreanu, că-i viu cu de hac.

Se aplecă și tăie ața cu dinții.

— Uf! răsuflă ea ușurată, la sfîrșit, mișcînd de cîteva ori brațele subțiri, bronzate. Parcă le-am scos din cuptor.

Deasupra lor, în ramurile corcodușului, ugula o porumbiță sălbatică.

— Spune, îl ceru Mohreanu, diseară vii la joc în Bozia?

Maria se mohorî.

— Nă mă lasă de-acasă, că m-aș duce zburînd.

— Păcat. Dac-ai veni, mi-ar plăcea să joc cu tine, Maria.

— Și mie cu tine... Horia, grăi fata, tristă.

Pe Maria, apropierea de omul acesta, înalt, tînăr — Mohreanu avea douăzeci și șapte de ani — puternic, fălcos, cu veșmintele mirosind a ploaie și a grîu, o tulbura. Îi risipea gîndurile.

— Horia, vorbi ea îndrăzneață — și el se înfioră — dacă vrei să mă vezi diseară, vino la răchitile din fundul ogrăzii noastre.

Mohreanu avu o clipă de descumpănire, apoi o cuprinse în brațe și-i căută gura. Buzele ei erau sărate de arșiță.

Cînd o slobozi, Maria îl privi în ochi, tăcută, apoi, tot în tăcere, își aținu secera pe umăr și o porni spre cătun, iar Horia apucă drumul în sus, spre Bozia.

În pod trozni o grindă și fata tresări. Se făcuse tîrziu, nesptea se adîncise și maică-sa demult intrase în casă. Se urcă și coborî scara, cu urechea la pîndă. Era liniște, numai undeva, pe drumurile Bărăganului, s-auzeau bătînd farmazonele unei căruțe.

Porni către fundul ogrăzii, spre Călmățui, pe sub vîrfurile argintiate de lună și-și gîdi pe Mohreanu trezit în iarbă pe-o rînă. Bicicleta lui zăcea răsturnată alături.

— Bine că n-ai venit mai devreme, îi spuse el, silind-o să se aștte pe haina lui aruncată pe jos. Do-abia am scăpat de Papa Leon. M-a zărit pe cînd se plimba pe arie la ei, frîngîndu-se de tuse, tu-a venit ăiei. Teverișe instrucțiuni, cică, te-am cunoscut de departe și vreau să-ți spun o vorbă. Zi-i mătușii Leon — numele bun nu îi-l știe — te-ascult cu plăcere. Uite ce-i, rîse, fă bunătatea și nu mai umbla cu capul gol, pe căldură, cum am văzut că ai obiceiul, fiindcă odată te pomenești că te buștean sîngele pe nas și cazi jos ca cala zapie. Nu-i lucru de glumă. Eu am mai văzut chestii d-astea.

— Lasă-l pe Papa Leon, Horia, rîse Maria. Răcoarea pămîntului îi pătrunse tălpile goale și se ridică în picioare. În seara asta, Horia, simt așa, o-aș fugi în lume, nebună.

Mohreanu se ridică și el, neînțelegînd de vorbele fetei.

— Ce-i cu tine Maria? De ce spui așa?

— Oh, dac-ai ști ce-a fost la noi la cină! Ce tărăboi! Horia, strigă ea supărată, tata vrea să mă mărite cu Luș al lui Toma Hanu din Bozia. Nu vreau să-l iau pe Luș, Horia, numai pe tine te am drag și tata a sărit la mine ca lupu' cînd i-am spus. Nici eu nu știu cum de-am scăpat teafără.

Mohreanu simți cum îi fuge sîngele din inimă și-i năvălește în tîmple și-n urechi. Îi auzea răsuflarea, ca după o lovitură primită în burtă. Broboane de sudoare rece îi năpădeau gîtul și fruntea înțărcită.

— Stai, rîse el, o iei razna. Ca de-a sila nu poate să te dea.

— Ba da, Horia, poate, căci și mama e de partea lui. Noi două am fost tare sărace, iar tata spune că-mi dă de zestre casa din Brăila, și asta a zăpăcit-o. Durerea o frînse și bubete de plîns îi zgîndări pieptul. Ce mă fac, Horia, ce mă fac? izbucni fata neașteptată și se aținu de el, disperată, așteptînd, cu o explozie de lăcomie nefirească, înțelegerea în ochi și pe chip, izbăvirea care numai de la el putea să vină.

Mohreanu îi trecu palma peste obraji, ca să-i șvîrle lacrimile și o dezmierda, răvășindu-i părul, în timp ce o boare de vînt dinspre Călmățui clătina harmalele cîmpiei. În zăvoiul de plopi piramidali țipă strașnic o bufniță, un fulger vînăt zvîrcoli pe boltă, în depărtare și Maria auzi vocea lui — tu numai a mea ai să fii Maria — și o lumină albă, odihnitoare, îi coborî în suflet.

— Du-mă de-aici, Horia, du-mă unde vrei tu.

— Nu, se împotrivi Mohreanu, acum nu. Mai întîi să merg să vorbesc cu nea Trifan. Lumea nu înțelege multe, Marie, și eu nu trebuie să-i dau de bănuit.

— Dar tata nu-l vrea decît pe Luș pentru mine. Numai pe el. Și mîine Luș vine să facem logodna.

— Atunci o să mă duc la Toma Hanu, la Bozia, și n-o să mai vină mîine nici-un Luș.

Maria se desprinse de la pieptul lui și se așeză în iarbă, alături de cărare. Deasupra el, cerul era negru și înflorit. „Parcă-i un lan de rapiță", se gîndi fata.

Mohreanu aduse haina și i-o puse pe umeri.

Horia, șopti ea, închizînd ochii, fă-mă nevasta ta, aici.

Bărbatul avu o tresărire cîndată în tot trupul.

— Vreau să fiu nevasta ta, repetă Maria...

Tîrziu, către miezul nopții, se despărțiră. Maria îl urmări cum se depărtează în noapte, pe bicicletă, pe drumul dinspre Bozia, și cînd negura albăstrie îl înghiți cu totul, se întoarse în podul cu fîn.

„Doamne, se gîndi ea, dac-ar ști tata ce-am stat să fac, mi-ar întinde pielea pe băț și m-ar închide în fundul pămîntului".

Luna ajunsese deasupra salcîmilor din ograda și privea în pod pe sub streașina deschisă. Maria, absorbită, se uită cu fața spre stîlpii care susțin creasta acoperișului. Frînghii, sîrme adunate colac, două cîrlige de scos gălețile înecate în fîntînă, capete de curele pe jumătate putrede, o legătură de zăbale și de chei ruginite și tot soiul de alte fleacuri atîrnau de cuiele bătute în trupul lemnelor acelora groase, jupuite de coajă.

„Pentru ce-or fi adunat toate astea aici" se întrebă fata... Dedesubt în grajd se auzea ronțăit de șoareci. Dar Maria adormise și n-avea cum să-i mai fie frică.

*

Maria se trezi tîrziu a doua zi, tocmai către prînzul cel mic, și o găsi pe maică-sa, care se sculase odată cu steaua zorilor, la bucătărie. Răzuia cu cuțitul, ghemuită pe prag, tigaia de aramă în care copsese plăcinta. Pe pîlță, într-o tingire, sfîrîia în untură și ulei — grăsimile amestecate frăgezesc carnea — o găină despicată în două. Tasica pregătise și o oală cu ciorbă, dreasă cu leușteean verde. Făcuse totul singură. Morogan, văzînd cît e de înglodată, voise s-o strige pe Maria, dar ea îl oprise.

— Odată se logodește omul în viață. Las-o să doarmă pînă se satură. Poate că bărbatu-su n-are s-o ție pe palme.

— Ești proastă de dai în gropi, i-a răspuns Morogan. Dac-o fi din alea de care știu eu, se logodește și de zece ori. Tu n-ai fost de două ori mireasă?

— S-o ferească dumnezeu să pățească și ea ca mine.

Maria se spălă pe ochi la fîntînă și se întoarse să mănînce. „Ce mai de bucate", se miră ea și la gîndul că toate erau degeaba, că Toma Hanu și Luș n-au să mai vină — știe ei Horia cum să le vorbească, să-i facă să priceapă că nu se poate altfel — pufni în rîs. Rîdea așa cum rîzi cînd i-ai pregătit cuiva o păcăleală și ăla, neștiutor și tont, vine țîțos să cadă în ea.

Tasica se veseli și ea. „Drăguța mea, o lăudă, știam eu că supărarea de-seară nu-i decît o toană".

Afară se auziră pași grei, îndesați și îndată după aceea Morogan se ivi în prag, mic, burtos, leoarcă de nădușală.

— Afurisitul ăsta de soare, bombănă, nimicește totul. Nu mai e chip de trăit, la foc lumea. A, schimbă ei vorba, cînd cu ochii de Maria, te-ai sculat? Du-te-n casă și te piaptănă și la-ți altă rochie. Cu ăia de pe tine, ciumpavă, ești mai goală ca o paparudă.

— Dacă-ți place maiale să ma vezi gătită, mă duc, zise fata.

— Îmi place, nu-mi place, fă ce-ți spun! îi strigă la-su din urmă, mînios.

Fata dispăru în casă și Morogan ieși la poartă să se uite pe drumul către Bozia, pe întinderea cărunță, pale de vînt, iscate prin cine știe ce minune, ridicau cîrlionți de praf. I se păruse c-a deslușit în depărtare huruit de căruță. Nu se înșela. Peste puțin apăru, la cotitura cea mai apropiată, între hăurile de borceag, căruța lui Toma Hanu, purtată la trap de un cal între bulube.

„Vine pezevenghiul, nu și-a rupt gîtul, îl blestemă Morogan, și se duuuce dracului căscioara mea, se duce".

Trase zăvorul de la poarta mare și-i strigă Tasichii să încuie cîinele în grajd că sosește drăguțul de Luș și s-ar putea să-i hărtănească nădragii.

Maria îl auzi din casă și sări la fereastră, tocmai cînd Toma intra în ogradă și le saluta pe gazde, fluturînd pălăria de pai de orez. Un junghi o fulgeră prin tîmple și se prăbuși pe pat, bocind. Încredințată că Horia, după ce-și făcuse poftele cu ea, o părăsise, o lăsase lui Luș.

Între timp, cei de jos deshămară calul, îl legară la conovăț și se strînseră la vorbă în jurul mesei de sub salcîm. Luș sta mai de-o parte, la capătul lăviței și se uita în toate părțile, așteptînd s-apară de undeva Maria. N-avea decît nouăsprezece ani, dar se vedea în el sămînța de voinic, căci de pe-acum era aproape cît tu-mi. Avea umeri vînjoși și brațe lungi. Buza de sus, crudă, neîmplinită încă, lăsa să se vadă un șir de dinți albi și mici. Părul bălai, căzîndu-i pe frunte, îi da un aer strengăresc și-i făcea oleacă mai prietenoși ochii suri, mari, alungiți.

— Ce cauți, Luș, tată, îl îngîlboldi Toma, clipind hoțește spre ceilalți. Pe cine-aștepți tu poate că nici nu-i acasă.

— Da, mă, răspunse Morogan, batjocoritor, e după casă. Joacă tontoroiul într-un picior acolo. Scuturați-vă și strigați-o cum e cîntecul ăla al copiilor: bîtt, bîtt porumbei, vino-ncoace, la purcei — și să vedeți cum vine.

— Trifane, strigă Tasica, mustrătoare.

— Ce-i? făcu el. Crezi că se supără oaspeții? Nu, să n-ai tu grijă de asta. Hai, du-te de-o cheamă pe fată și puneți masa că mi-e foame de crăp.

Maria ieși afară îmbrăcată c-o rochie nouă, de crepdeșin. Palidă, cu ochii umflați de plîns (maică-sa era îngrozită de cum o găsise și nu mai înțelegea nimic din ce se întîmpla cu dînsa; doar mai adineauri umpluse casa cu rîsul ei). Se apropie și dădu bună ziua, mîngîindu-și șirul de mărgele — bobițe albe și roșii, mici, prinse pe trei fîre de nylon care se încheian într-un fel de broșa aurită. Toma Hanu se ridică și-o sărută jocăit pe frunte strigînd: să-mi trăiești, noră, să-mi crești nepoții. (Dar în gînd o înjura viitos. Ehe, lighioană prefăcută, ce-ai să joci tu pe sîrmă la mine. L-ai pus pe Mohreanu să mă scoale în crucea nopții, că să te las în pace, că numai cu el vrei să te mărite). „O las, cum să nu, e bucățica dumitale, i-am zis; m-ar bate dumnezeu dac-aș întinde mîna să ți-o rup de la gură". Da' uite că tot o să te iau și aluia n-o să-i dea mîna să facă tămbălău aici). Iar Luș îi strînse mîna, roșu de emoție și-i făcu loc alături, în vreme ce Tasica îngrămădea pe masă bucatele pe care le pregătise. Ca bătută, Trifan Morogan scoase din beci o oală cu țuică, mare cît bîrdălașul în care se mulg vacile.

— Oho, făcu Toma Hanu, dînd o ceașcă pe gît, e tare a dracului — și plescăi din limbă. Să știi că nu plecăm repede de aici.

Ca să scape de-o grijă, Toma Hanu îi anunță dintru început pe Moroganu, că, în ce privește nunta, el e de părere s-o facă la toamnă, după culesul viilor, dar că Maria trebuie să se mute la el, la Bozia, începînd de duminică. Bagă actele la Sfatul popular cu Luș și se mută.

— E bine așa, aprobă Morogan cărțuia-i era totuna, acum cînd intrase în horă. Îmi convine.

— Trifane, se auzi deodată vocea lui Papa Leon, la gardul din fundul ogrăzii, ce e acolo la voi, mă? Curge, văd, rachiul ca apa pe Călmățui.

— Păi tu ce crezi să fie, rîse Toma Hanu, dacă eu am fată mare și el flăcău, hai?!

— Bairam, zise Papa Leon.

— El da, și ce-ți pasă ție? strigă Morogan, mînios, zvîrlind mîinile înainte, așa cum faci cînd vrei să alungi găinile venite să ricîie lîngă ușa casei. Mă-njuri în fiecare zi în gura mare, că ți-aș fi luat locul ăsta pe de pomană, și-acum hop, te legi la vorbă cu mine. Du-te și lasă-ne-n pace!

— Ia te uită! se cruci Papa Leon. Păi tu nu mă înjuri pe mine?! Ba bine că nu! Dar eu sînt mai deștept, Morogane, ăia te arde pe tine, că eu totdeauna mă scol cu noaptea-n cap și ți-o iau înainte. Chestie de timp, încheie el și se depărtă.

Alde Hanu, socotind ca lucrurile se aranjaseră cum e bine, se așezară cu temei pe chefuit. La mîncare se îndesau și nu prea, în schimb bautura o zvîrlau.

— Asta nu-i țuică — îi dădea Toma cu gura, e lacrimă de amantă. Să mă trăsnească dacă mint.

Morogan sta, ca de obicei, în capul mesei și căia la ei cu dușmanie. „Prăpădese totul, ca guzganii, ticăloșii. Pesemne că pe la ei pe-acasă papă mai mult răbdari prăjite". Pe urmă nu se mai gîndi la nimic, începu și el să înfulece, rupînd bucăți mari din plăcinta făcută cu multă brînză. Maria nu gusta nimic, dar nici bărbații și nici maică-sa nu se sinchiseau de asta. Își ziceau că așa sînt miresele, mofturoase.

Tîrziu, cînd umbra salcîmului începu să se scurteze, Trifan Morogan îi făcu semn nevestei-si s-o ia pe fată și să plece amîndouă în casă, să nu le mai hizlie muștele acolo degeaba. Tasica crezu că omul ei vrea să înceapă toemeala cu socrul ăl mare, să vadă ce-i dă baiatului, ce trece la numele lui, și-i lăsă singuri.

Dar Morogan nu se gîndea la așa ceva. Știa că Toma Hanu se zbate să apuce, nu să dea. Ăia avea el în cap. O luase puțin la ureche și vroia să-i cînte Luș, care și el se cherchelise. („Barem cu atît să mă plătească"). Cît despre Toma Hanu, cu toate că duce la bătută ca un bivol, era cuc și altă pasăre, cum se spune, dar nu se cunoștea asta pe fața lui. Cel puțin nici fi-su și nici Morogan nu bănuiau că-i dărîmat.

— Zi-i ceva de inima rea, gineriei. Da să nu urli. Zi-i încet. Of, cum m-ați bușit voi. Cu parul, cu maiul în moalele capului.

Luș nu se lăsă rugat, începu numaidecît legănîndu-se, un cîntec care-i plăcea lui.

...Că tu mi-ai fost lume, hoață.
Mă vorbeai de bine-n față.
Dar dimineața, la șosea,
Îmi făceai discuția...

Între timp, Toma Hanu, aducîndu-și aminte că zărise, într-o vie, aproape de Găguleți, o femeie cu care se avusese el bine, cîndva, se ridicase de la masă și ieșise în cîmpie.

— Tată, stai liniștit, mă, îl strigă baiatul din urmă.

Dar Toma nu se opri.

— Tată, îl chemă din nou flăcăul.

— Zît! răspunse de data aceasta Toma. Și repetă: zît!

Peste cîteva minute, Morogan, care îl băgase pe Luș în bucătărie, să se culce, și se urcase în balcon unde adie vîntul, văzu că soarele-l copleșise pe Toma Hanu. Ajunsese pe o movilă cu iarba porcului și cimbru și se lungise pe creasta ei. „E beat, se gîndi Morogan. He-he, lacrima amantei". Auzi în odaia alăturată pe careva dintre femei suspinînd și trecu să se uite pe geam la ele.

— Hei, strigă ei, ce-i cu voi? Cereți osîndă, văd eu.

Femeile amuțiră și Morogan se întoarse pe locul de adineauri. Movila pe care dormea Toma Hanu luase foc, iarba porcului se aprinsese de la soare (asta o știa bine Morogan, căci de-atîtea ori îi fusese dat să vadă, vara, asemenea întîmplări, aici în cîmpie) și ardea, stîrnită de-un fir de vînt. Fumul ei înecăcios suia în colaci albi spre vîrf, încotro întorcea vîntul flacăra gălbuie. Bucuria îl năuci pe Morogan, căci cunoștea că fumul de iarba porcului e ca otrava și că cel de cimbru te amețește.

— Sfîntă soare, murmură el, arzi, sfîntă soare! Se ruga pentru casa lui din Brăila.

— Ajută-mă, sfîntă soare!

Îi veni în minte că de pe pod se vede totul mai bine și atunci coborî în ogradă și ieși în drum. Zările tîrbeau în apa morților, iar scăparea aceea fantastică îi da putere și liniște. Spaima de Toma, de cele ce știa Toma, se făcea scrum, odată cu iarba porcului, în flacăra care, aținată de vînt, sărea din spic în spic.

Dar cînd ajunse sus și încăleca pe grilaj, încremeni. Printre lanurile de porumb, se apropiau de movilă doi oameni. Îi cunoscu: unul era Papa Leon, celălalt Horia Mohreanu. Papa Leon, dobitocul bătrîn, se tîrîse pînă la Bozia ca să-l vestească pe instructor că Toma Hanu a venit în pețit. „Of, căpățîna seacă, se ocări Morogan, n-am vrut să-l chem la un pahar de rachiu. Acum ar fi zăcut gemînd, pe prispa lui".

Mohreanu și Papa Leon văzură focul și pe Toma Hanu, dormind întins pe bortă, în dogoarea lui, și o rupseră la fugă într-acolo. Flacăra se întinsese, acoperea întreaga movilă. Pălăria de pai de orez, rostogolită la picioarele omului cufundat într-un somn besmetic, se mistuia și ea încet.

De pe pod, Trifan Morogan se uita buimac la Mohreanu care își smulsese haina din spate și înăbușea focul cu ea, mergînd de-abușelea. Papa Leon, desculț, juca pe tufele de cimbru.

— Joacă pentru că vin rusaliile, strigă Morogan rîzînd, și începu și el să jopăie.

Dar rusaliile fuseseră de mult. Trifan Morogan înnebunise.

Natură moartă

Zăresc în mine șesuri și temelii de munți
Cu ceruri printre piscuri și nuri pe subt punți,
Ca pe pămînt, întocmai ca pe pămînt, din care
Ieșii ca o mihnire, trăind ca o-ntrebare.
Se înfiripă umbre, schițate, și se-ntind,
Ca-n urma unui soare născîndu-le murind.
Păduri cuibate-n unde, pe apele demoale,
Și turlele prin ceață, ca de castele goale.
Cîte un dram coteștii, oprit la un copac.
Vor fi trecute toate, c-atît adorm și tac!...
Le asemui porcă unui veșmînt care mai poartă
Și astăzi urma veche-a mișcării-n cute moartă.
Dar cînd, întîrziată, copita, pe răzoare,
Se-ndreaptă către peșteri, a unei căprioare,
Să înțeleg de unde se-ntoarce-mi vine greu...
Din cîmpul sterp și rece sau din sufletul meu!

Tudor Arghezi

1959 – Geneva – Hôpital Cantonal
(din Arte-postume)

Muncă și poezie

Versuri ale muncitorilor

A. PECIALNOV
(colhoznic — U.R.S.S.)

Mi-i drag

Totu-aicea nespus mi-i de drag :
Către școală, drumeagul domol,
Ocolind ai bisericii prag
Și ducindu-mă spre Comsomol.

Iată cîmpul în care lucrez,
Fără să-mi drămui puterile-neam.
Iată banca-mtre sălcile verzi,
Unde-odată iubita-mtîlneam.

Club aici am clădit, magazii,
Fin în lunca la vite-am cosit.
Primul vers tot aici îl iviî
În ai spicelor lin șopotit.

Nimeni deci nu mă poate lipsi
De ai meu neschimbat obicei ;
Să mă scol tot în zorii de zi,
Pînă seara muncind cu temei.

Al recoltelor meșter, să fiu —
Tot aici, în colhoz, mi-a fost dat ;
Cu-a mea muncă, cu ceea ce scriu,
Voi sluji îndrăgitul meu sat.

În romînește de
NICULAE STOIAN

JOSÉ LEÓN DELESTAL
(minor asturian — Spania)

Șapte mineri

Șapte-n zori plecase.
S-au întors doar șase.
Unde e al șaptelea miner ?
Șapte umbre zorii au zărit.
Șase numai, lungul asfințit.
Unde e al șaptelea miner ?
Șapte soții
Le-au dat șapte sărutări, tăcut.
Acuma, sub cer,
— Lăstun fără cuib — zboară stingher
Al șaptelea sărut.
Unde e al șaptelea miner ?
Din raft s-au luat șapte lămpașe
— Șapte licurici în umbra uriașă —
Dacă sînt numai șase-n cîrligul de fier
Unde e al șaptelea miner ?
În zori — șapte voci,
Ca șapte perforatoare scormonind în roci
Seara — șase tăceri,
Ca șase lacrimi solemne.
Unde e al șaptelea miner ?
Unde e al șaptelea miner ?

N-ai învățat niciodată că mina
Știe aritmetică, haina ?
Pînă tîrziu
Pe tabla ei, neagră ca una de școală,
Minerii scriu
Cu tibișirul lămpașelor
Și fac socoteală.
Dar ea adună și scade
În pătrățelele abatajelor.

Mai cu seamă scade !
Șapte, în zori de zi.
Șase cînd asfinți.
Unul rămîne și cade.

E aici al șaptelea miner,
Împietrit în liniști profunde,
Cu moartea, venită nu se știe de unde,
La căpătîi.

Mina se pricepe la scăderi !
La aritmetică — premiul întîi !

În romînește de
ROMULUS VULPESCU

*) Poezia este scrisă în 1957, cu prilejul anei greve generale a minerilor asturieni. Greva a luat naștere în semn de protest împotriva condițiilor extenuante de muncă în mina capitalistă, dotată cu un utilaj învechit ce punea în permanență primejdie viața muncitorilor.

●

FOTIS ANGOULÉS
(pescar — participant la Rezistența antifascistă — Grecia)

Așa a fost

Înainte de glorie,
Soarele a strălucit deasupra stepei
A tăpit răpănile
Iar inimile oamenilor,
Fierbinți, au zvîcnit în lumină.

Apoi,
Moartea l-a luat pe Țar
Iar apoi,
Stalingradul a deschis
Porțile uriașe-ale lumii.

Tovarășilor care nu s-au întors din luptă

N-a fost zadarnic că nu v-ați mai întors
Că-n drum v-ați frînt, cu amarnice dureri
Căci drumul nostru-nceape, azi,
Unde-v-ați oprit ai voastru ieri,

Peste zăpezile curate,
O dîră din al vostru sînge
Va prinde drumul să ne-arate,
Chiar dacă noaptea-n jur se stringe.

. . . . . .

Pe drumul nostru-s însemnate
Urmele voastre-nsingerate.

În romînește de
TAȘCU GHEORGHIU

JACK GRAHAM
(muncitor — Australia)

Avangarda comunistă

În lumea suferinței m-am născut
Și pîinea-am frămîntat-o din durere ;
În beznă am trudit de la-nceput,
Din viața mea, dînd altora putere.
Dar soarele pe cer va răsări
Și, temnița surpînd din temelie,
În urma avangardei voi păși
Cu mii de muncitori asemeni mie.

Asupritorii-s slabi și se tîlesc
Cu legi neînțelepte și-nchisori ;
Dar munca-i tare, lanțele ei crese
Și-i vom strivi pe viermii trădători.
Iar prin unirăți, de ne-nvins,
O vom zălămi răpede veșnic vie
Ce-n pieptul lor de cremene-au aprins
Atîția muncitori asemeni mie.

Războiu-i bîlbîia cea din urmă :
Stăpînii vor să scoată-oameni din sînge.
Dar glasul Păcii-n veac de veac nu-l curmă
Nici chinuri și nici vorbele mincinge.
Vom frînge și zăbrele și cătușe
Iar lanții noștri liberi or să fie ;
Clădind o lume nouă din cenușe,
Cu mii de muncitori asemeni mie.

Ne hăituiesc în jungle și-n ocean
Și prunci fără milă ni-i ucid.
În fața baionetei ucigașe,
Voința noastră crește ca un zid.
Pe cei bogați îi vom preface-n scrum —
Nicicînd fantoma lor n-o să învie...
Și marșul comunist își ia drum
Cu mii de muncitori asemeni mie.

Ce drag ni-i omul ! Mergem spre Comună !
Viteză avangardă, vom lupta,
În viitor întru-vom împreună
Sub neînfrîntu flamură a lui.
Nu-mbătîrînim, amintire sfîntă,
Eureka *), îngerașe al simplu.
Pe pămînt nostru steagul tău l-implîntă
Atîția muncitori asemeni ție.

În romînește de
DAN GRIGORESCU

*) Aici a fost luat, în 1854, o cîncline sîngeroasă între minerii greviști și armata guvernului de la Londra.

Desen de F. CALAFETEANU

Cinci ani de la moartea lui GEORGE ENESCU

În concepția artistică a lui George Enescu, funciar legată de aspirațiile poporului și umanității, muzica se înfrățește în mod firesc cu arta cuvîntului, cum singur o mărturisește în discursul de recepție la Academia Română (22 mai, 1933) :

„Poezia și muzica, cuvîntul și tonul, au mers mînă-n mînă, adesea contopindu-se, completîndu-se.

Cuvîntul aruncă lumină vie asupra sentimentelor descrîndu-le, precizîndu-le-n chip plastic. Grație cuvîntului, gîndirea se poate formula. Muzica revărsîndu-se-n adîncimile sufletului pătrunde, misterioasă, în cele mai tăcute taine ale simțirii. Din îmbinarea cuvîntului și-a muzicii s-au născut și se vor naște opere nemuritoare".

Această conștiință l-a făcut pe compozitor să fie un prețuitor deliberat al folclorului romînesc ca și al poeziei lui Vasile Alecsandri și a lui Eminescu. E ușor de înțeles inițiativa lui George Enescu din 1915, pentru ridicarea unei statui a lui Eminescu în București. Spre sfîrșitul vieții lui Eminescu, George Enescu, copil, concertase la Botoșani — și amintim că tot atunci în ziarul botoșenean Curierul romîn, condus de Scipione Bădescu, prietenul poetului, a apărut prima critică muzicală asupra copilului-minune. Enescu își apropiase în programul din 1915, dintre scriitori, pe Delavrancea și pe Victor Eftimiu, pe actrițele Marioara Ventura și Agepsina Macri, precum și pe cîțiva remarcabili interpreți instrumentali :

PALATUL ATENEULUI
Sîmbătă 31 Ianuarie 1915
ora 9 seara

FESTIVALUL EMINESCU

organizat în vederea strîngerii fondurilor pentru ridicarea unei statui marelui poet romîn Mihail Eminescu

PROGRAMA

1) G. Enescu, Sonata 2 pentru vioară și pian
La vioară : Mircea Bîrsan
La pian : George Enescu — Prima audiție
2) Barbu Delavrancea, Cetind pe Eminescu
3) Fr. Kreisler, Caprice viennois
La vioară : Mircea Bîrsan
La pian : Jean Alterescu
4) Cetind din Eminescu :
Maria Ventura, Agepsina Macri : Cîtin
5) Victor Eftimiu : Cetire din operele sale : Rapsozii

Rulează filmul Eminescu — Veronica Micle făcut la Paris de casa Pathe-frères (1500 m.)

În aceeași lună, George Enescu, dirijînd Orchestra simfonică a Ministerului Instrucțiunii, dăduse la București și alte concerte pentru strîngerea fondurilor necesare construirii unei orgi la Ateneu, pentru „Crucea Roșie" și pentru „Asociația muzicală romînă".

Datorită comunicării tov. Nic. Massar, colaboratorul științific al Institutului de istoria artei de pe lîngă Academia R.P.R. și unul dintre cei mai meticuloși cercetători ai operei compozitorului, avem putința să împărtășim publicului cititor cuvîntarea pe care Liviu Rebreanu a rostit-o la București în ziua de 11 decembrie 1931, cînd s-a sărbătorit împlinirea vîrstei de 50 de ani a lui George Enescu :

Liviu Rebreanu despre GEORGE ENESCU

„Sîntem recunoscători că s-a oferit scriitorilor romîni prilejul să se asocieze la omagierea lui George Enescu.

Sărbătorirea se face cînd Enescu împlinește 50 de ani. Dacă n-ar fi spus cei din intimitatea lui, desigur că nici noi și nici admiratorii de aici și de pe tot globul, n-am fi bănuit că Enescu a ajuns cincantenar. Pentru noi Enescu a rămas fără vîrstă, maestru ideal mai presus de trecerea anilor. Îl ascultăm azi, ca și ieri, ca și mîine, — același vrăjitor incomparabil, același pasionat al armoniei, același entuziast al creației, același răscolitor și alinător de suflete...

Pe deasupra atîtor daturi, Enescu a primit și pe acel al maturității eterne. E darul rezervat celor puțini dintre toți oamenii înzestrați. Imensa majoritate a artiștilor de toate felurile trăiește din actualitate și pentru actualitate. Activitatea noastră omenească, operele noastre de artă, cunosc îndeobște o curbă în ascensiune, cu o culminare și apoi cu un inevitabil declin. George Enescu e dintre cei puțini aleși dintre aleși. După o ascensiune rapidă, a rămas pe culme, sus ; pe lîngă el, și mai atît pe sub el, trec modele și capriciile, trec grăbiții și neînțăvîiții. Pe el nu-l atinge nimic. E actual azi, cum a fost ieri, cum va fi mîine. Cei 50 de ani ai lui nu înseamnează decît un număr de ordine. Arta lui e deasupra numerelor de ani. El se întruchipează în creații care sfidează numerele și anii, care se ridică peste hotare și se împrăștie pe tot cuprinsul planetei noastre ca o merinde vie pentru toate sufletele însetate de frumos.

Gloria lui Enescu însă e și cea mai curată fiindcă este numai glorie și artă, fără nici un adaos. Noi am avut și avem artiști remarcabili care au creat opere strălucite și care au pus temeliile unei culturi naționale romînești, care mai pe urmă au înălțat această tînără cultură, la nivelul ei, desigur respectabil, de azi, și care îndreptățesc toate speranțele pentru viitor. Dar trebuie să recunoaștem, chiar într-o ocazie solemnă, că tot ce s-a creat în domeniul acesta, a fost pînă azi oarecum pentru consumul intern, căci contribuția noastră la tezaurul de civilizație al omenirii e încă o muzică a viitorului.

Pentru prestigiul Romîniei în lume, Enescu este astfel mai prețios decît toate combinațiile politice, decît toate băncile și industriile noastre atît de răsfățate, decît tot exportul de cereale și petrol și mai știu eu ce...

George Enescu reprezintă în fața lumii sufletul romînesc în tot ce are el mai curat și mai înălțător. De aceea el e și cel mai strălucit ambasador al nostru, pentru că el oriunde se arată, cucerește ce e mai scump în lume : sufletele. Sute de mii de oameni de pe suprafața pămîntului care iubesc pe Enescu nu se poate să nu cuprindă în aceeași iubire și poporul și țara care a dăruit lumii pe Enescu...

Pe un asemenea artist țara nu-l poate răsplăti niciodată îndejuns. Omagiile ce i se aduc cînd împlinește cincizeci de ani, oricît ar fi de bogate, nu vor compensa decît într-o infimă măsură recunoștința nemărginită pe care i-o datorează toată suflarea romînească.

Pentru noi George Enescu mai este osebit și un ideal de conștiincioziitate artistică și de mîndrie profesională, este și creatorul excepțional care și-a pus toate năzuințele numai în slujba artei, cu convingerea nezdruncinată că servind arta servește mai bine interesul cel mare și etern al gloriei romînești.

Totuși, în ceasul cînd recunoștința pentru George Enescu se manifestă atît de elocvent, noi, scriitorii romîni, trebuie să ne mulțumim cu rolul cenușăresei din poveste. Noi sîntem atît de săraci că nu-l putem face nici un dar tocmai lui George Enescu, marele meșter căruia i se cuvin toate darurile. Nouă ne-a rămas să-i oferim decît inimile noastre calde în care, însă, palpită toată iubirea și admirația pentru activitatea lui prodigioasă, pentru persoana lui radiatoare de bunătate și înțelegere, pentru opera și gloria lui nemuritoare".

În prefuirea lui Liviu Rebreanu a o apoteoză a mesajului de artă pe care Enescu l-a inscris cu belșug de izbînduri în istoria culturii universale. Și-l consemnăm ca o contribuție de mare prestigiu acum, cînd la 5 mai 1960 se împlinesc cinci ani de la încetarea din viață a compozitorului „Rapsodiilor romîne".

Augustin Z. N. Pop

CONȘTIINȚA FERICITĂ

n zilele pregătitoare ale revoluției ce avea să duie întreaga lume, Vladimir Ilici Lenin — în urile unuia care nu e de față — dădea cîteva ații din care rezulta necesitatea ca tineretul icitoresc, umăr la umăr cu muncitorii din Garda le, cu marinarii și soldații să participe în tot i și la toate operațiunile importante. Încrederea Lenin în tineret era la fel de mare ca și dragoea și grija pe care l-a purtat-o în toate impreprile. Educat în spiritul dragostei față de patrie opor, în spiritul atașamentului necîntit față de a revoluției și a proletariatului internațional, piritul respectului și al dragostei față de muncă, un cuvînt în spiritul educației comuniste, sub ura biruitoare a leninismului — tineretul marii prietene s-a călit în focul revoluției și partiastăzi, acoperit de glorie, la construirea cosmului. Splendidul efort, eroica luptă și muncă u făurirea acestei unice societăți drepte și te, cuprinde în sine, organic, ideea primăverii, ineții, a optimismului neîngrădit. Construcția tă desfășurată în numele celor mai nobile iri umane, cu atît mai mult nu poate fi străină tului și țelurilor sale. Există aici o fuziune tă, esențială, internă. Noul nu este tinerețe, re, avînt ? Comsomolul, această floare a tinei sovietic — creație leninistă — împodobește na tinereții întregii lumi. Exemplul strălucit uncă, cinste și abnegație ce ni-l oferă este atul efortului stăruitor și permanent depus în atea nouă pentru modelarea tipului nou de om, tința faptului că tineretul sub conducerea și narea partidului comunist, sorbind neîncetat pa veșnic vie a învățăturii marxist-leniniste, rmat un ideal suprem de viață, avînd mereu în în față menirea activității sale înălțătoare. spunea : „...Avem... tot dreptul să ne min— și ne mîndrim — că nouă ne-a revenit fede A ÎNCEPE construirea statului sovietic, de EPE astfel o nouă epocă în istoria mondială, dominației unei clase NOI, care în toate țările iste este asuprită și care pretutindeni pășește viață nouă, spre victoria asupra burgheziei. ictatura proletariatului, spre izbăvirea omee robia capitalului și de războaiele imperia- Cuvintele lui Lenin au pătruns adînc în ța tineretului. Și, conștient și mîndru de a început să facă, ca și de ceea ce face, l leninist — cot la cot cu cel maturi — și-a conștiința fericirii sale. Cîștigul este imens.

Și el se realizează pretutindeni acolo unde concepția despre lume a proletariatului, filozofia marxist-leninistă, pătrunde în conștiințe și le revoluționează.

Tineretul a năzuit timp îndelungat după o conștiință fericită. Uneori, căutarea i s-a părut o adevărată fugă după himere. Îmi amintesc de un pasaj din Mama lui Gorki : „Cei tineri stăteau prin cîrciumi sau făceau petreceri cînd la un prieten, cînd la altul ; cîntau din armonică niște cîntece urîte, murdare, beau, dansau, înjurau și bîrfeau. Istoviți de muncă, oamenii se îmbătau repede, și în pieptul lor zvîcnea o atîtare neînțeleasă și bolnavă, care cerea să iasă la lumină. Se legau de toate întîmplările care puteau să le aștîmpere neliniștea. Apoi, pentru un fleac se aruncau unul asupra altuia, cu sălbătăcie și cu ură. Se încingeau încăierări sîngeroase, care se încheiau cu schilodiri grozave și uneori chiar cu omoruri". Condițiile inumane ale exploatării nu puteau să nu-și pună pecetea asupra unanimității membrilor ei, pe care, prin inegalitatea ei revoltătoare, îl lovea nemilos. Dezumanizarea, înstrăinarea de colectiv, efecte ale exploatării omului de către om, au fost strălucit analizate de Marx. Formă a obiectivării de sine, istoricește determinată, proprie societăților antagoniste, înstrăinarea dusese la ceea ce Hegel numea „conștiința nenorocită". Faptul că producătorul direct nu-și mai aparține sie însuși, că obiectivarea în condițiile exploatării îi apare în fapt ca o pierdere de sine, ca o autonegare, ca o servitute constrîngătoare — constituie însuși sensul tragic al existenței umane în capitalism. În asemenea condiții nu numai tinerii, dar mai ales ei, puteau ușor să cadă prada degradării, dezumanizării. Tinerețea lor fie că se istovea prin muncă grea și hrană proastă, fie că, abrutizată, lipsită de un ideal, își revărsa energia — așa cum scria Gorki — în cîntece murdare, beție și înjurături. Poate îi ceva mai tragic decît o tinerețe destrămată, denaturată, lipsită de perspectivă și de idealuri ? Adevărata tinerețe, prin definiție, exclude inactivitatea, secătuirea, moleșeala, pasivitatea. Atributele ei sînt altele ! Tinerețe — dinamism, energie, fierbere, tensiune, incandescență. Tocmai de aceea, nu se poate imagina ceva mai trist și dezolant decît o tinerețe fără tinerețe, decît o tinerețe aidoma ultimelor pîlpîiri ale unei lămpi ce se stinge.

În climatul „conștiinței nenorocite", ideologia burgheză contemporană reacționară găsește teren prielnic. Mai ales pentru tineret influențele sînt nefaste. Relatările despre gangsterismul și crimele abominabile săvîrșite de tineri, sau chiar minori căzuți pradă „educației" ce li se face, au devenit frecvente pentru paginile de senzație ale cotidienelor capitaliste. Evident, faptele nu fac altceva decît să pună în lumină și valoarea (sau non-valoarea) pe care o are concepția despre lume ce călăuzește pașii fiecărui om. Explicabile prin rădăcini de clasă și gnoseologice, dar prin aceasta nu mai puțin nocive, printre teoriile filozofice burgheze contemporane sînt unele care au „descoperit" prezența tragicului în însăși „structura eternă a existenței". Ideile existențialiste provoacă tulburări adînci acolo unde se infiltrează. Pentru S. Kierkegaard, disperarea e o „categorie a spiritului suspendată pe eternitate", omniprezentă chiar și în „cel mai frumos și mai adorabil lucru" (filozoful nu exclude nici tinerețea) ; disperarea nu e o excepție, din contra, e regula — zice obscurul filozof și teolog danez a cărui actuală deshumare teoretică încercată de filosofii reacționari din apus nu este accidentală. Pe urmele lui Kierkegaard, în zilele noastre, o pleiadă întreagă de filozofi se consacră obsesiv speculațiilor filozofice în jurul categoriei de existență interpretată sui generis. Mai mult, existențialismul a depășit marginile propriu-zise ale filozofiei, devenind una dintre orientările importante ale întregii culturi burgheze contemporane. În literatura unui Joyce, Gide, Malraux, ș.a. — anxietatea și neantul au dobîndit importanța unor coordonate fundamentale ale existenței umane, iar trăirea în jurul acestora s-a transformat într-o stranie savurare. Într-o frenetică beție dyonisiacă. O filozofie pentru care eșecul devine o condiție permanentă a existenței, pentru care existența este o cursă de la neant la neant, iar activitatea fundamentală a existenței este nimicirea („das Sein nichtet") nu poate duce decît la secătuirea, la despuierea de orice virtuți, la mortificarea conștiinței pe care a invadat-o. Miasmele unei asemenea gîndiri descompuse sînt iremediabil și pe de-a-ntregul străine și ostile vieții autentice, conștiinței ei, activității creatoare. Atributele viziunii apocaliptice, condamnarea definitivă plină de o sadică voluptate, propriile gîndirii existențialiste, îngemănate cu fermenții iraționaliști, aceptici, mistici, reacționari ale atîtor și atîtor alte „isme" ce bîntuie în ideologia burgheză contemporană — reprezintă tot atîtia factori spirituali care, acționînd în sensul determinat de condițiile materiale ale societății capitaliste, sînt menîți să contribuie „substanțial" la mistificarea conștiinței, la formarea „conștiinței nenorocite", la desfigurarea personalității umane, la dezumanizarea ei.

Nu e întîmplătoare înlăturarea unor tineri din țările capitaliste care, sub influența celor mai reacționare și nefaste idei, dezorientați și vîlguiți, în lipsa oricărui ideal major de viață, se irosesc în orizontul îngust pînă la sufocare, cuprins între paharul cu wisky și fumul de grozavă ? Dacă ne-am referi cu exclusivitate numai la acest caz al tinerilor pe care — folosind una din expresiile lui Rousseau — societatea i-a corupt, e suficient pentru a putea sesiza pe deplin imensa importanță pe care a avut-o și o are singura concepție științifică despre lume, filozofia proletariatului revoluționar, marxism-leninismul. E limpede acum semnificația adîncă a „conștiinței fericite", valoarea incomensurabilă a învățăturii lui Marx, Engels și Lenin care, luminînd drumul de luptă al proletariatului, a arătat totodată singura cale de abolire a oricărei înstrăinări umane, a oricărei „conștiințe nenorocite". Umanistă în sensul cel mai înalt al cuvîntului, pornind de la recunoașterea posibilităților nelimitate de cunoaștere și transformare a lumii, descoperind legile generale obiective de dezvoltare ale naturii, societății și gîndirii, această filozofie a adus omenirii nu numai cel mai valoros mesaj ci și metoda de eliberare practică de sub povara exploatării și de apăsarea tuturor formelor suprastructurale care servesc la permanentizarea unei orînduiri sociale nedrepte. Marxism-leninismul a demonstrat teoretic că destlînțarea relațiilor capitaliste, dezumanizatoare, deschide calea dezvoltării multilaterale, universale a personalității umane, că odată cu socialismul va începe propriu-zis istoria oamenilor ca oameni. Practica revoluționară a făcut ca socialismul să devină o realitate, dînd o confirmare strălucită tezelor marxiste. Realitatea socialistă a deschis cîmp nelimitat de dezvoltare personalității umane prin eliberarea omului de sub acțiunea mutilantă a înstrăinării-ființei sale în capitalism. Prin întreaga sa activitate teoretică și practică, prin întreaga sa viață exemplară închinată cu generozitate omenirii, Lenin a adus o contribuție uriașă la formarea de facto a conștiinței fericite a celor care odinioară, abia o visau. „Nepoții noștri — spunea Lenin încă în 1919 — vor privi ca o ciudățenie documentele și monumentele epocii regimului capitalist... Pînă în prezent se vorbea ca despre un basm, despre ceea ce vor vedea copiii noștri ; acum, însă, tovarăși, vedeți limpede că edificiul societății socialiste, a cărui temelie am pus-o noi, nu este o utopie. Cu și mai multă rîvnă vor construi acest edificiu copiii noștri". Pentru tinerii crescuți în epoca leninistă, recunoașterea pentru marele dascăl este cu atît mai mare cu cît, datorită revoluției, nici n-au mai avut cînd să guste din fructul amar al „conștiinței nenorocite".

Procesul formării a ceea ce am numit „conștiința fericită" nu s-a sfîrșit. El continuă în adîncime și în extensiune cu o forță mereu sporită. Socialismul a devenit un sistem mondial, în care este cuprinsă și țara noastră. Atîtoștă pe cuceririle revoluționare tot mai cuprinzătoare ale socialismului, crește și în grădina noastră floarea „conștiinței fericite".

Conștiința fericită, izvorîtă din modul nostru socialist de existență presupune, ca o trăsătură inalienabilă, neobosita vigilență — de tip leninist — față de orice încercare menită să o submineze. Pe acest drum, larg deschis în patria noastră de Partid, milioane de tineri cunosc din ce în ce mai profund această conștiință fericită, conștiința participării la construirea socialismului.

Dumitru Ghișe

DINTRE SUTE DE CATARGE

A FI MODERN...

Raportul tradiție-inovație a fost în toate [illegible] una dintre problemele cheie ale dezvoltării artei și literaturii. Ca în orice activitate umană, artistul pornește de la experiența existentă, tinzînd să o îmbogățească prin contribuție proprie. Această tendință [illegible], specifică tinereții, este frecventă în rîndurile începătorilor — poeți, romancieri, dramaturgi de mîine.

Încă de la primele încercări, fiecare tînăr talentat caută [illegible] de exprimare artistică. Aș vrea să fac cîteva observații în această privință, pe baza corespondenței pe care o primim la redacție, a discuțiilor [illegible] cu unii dintre prietenii rubricii de față. [illegible] foarte mulți dintre ei pleacă de la formă în căutarea [illegible], deci exterioare. Or, după cum se știe, [illegible] în artă — ca și în [illegible], în viața socială — este înainte de toate o chestiune de conținut. Forme noi? Foarte bine, dar în ce scop? Doar forma în sine este o aberație [illegible]. Nici un arhitect nu se va apuca să proiecteze un edificiu [illegible] în prealabil destinația. Poetul pe care nu-l mai încap [illegible] să aibă de spus ceva cu totul aparte, să știe exact ce reprezintă acel „ceva".

Desigur, un conținut nou se va exprima în forme adecvate, [illegible] această idee perfect logică, nu trebuie interpretată mecanic: aici există o [illegible] gamă de nuanțe. De pildă, discutînd despre poezie, unii înțeleg prin [illegible] modificarea structurii versului. După adepții acestei teorii, versul rimat și ritmat reprezintă vechile forme, în timp ce nerespectarea legilor prozodice li se pare un indiciu sigur al modernității.

În primul rînd, forma poetică înseamnă ceva mult mai larg decît [illegible] de picioare, tonica accentelor, construcția strofică etc. Prin urmare, ar fi absurd să afirmi: eu scriu un vers liber, deci am o formă modernă — pe cînd dumneata folosești endecasilabul, deci ești adeptul formelor perimate. Ca drept, asemenea afirmații enorme au fost făcute nu de vreun [illegible], ci într-o ședință la Uniunea Scriitorilor. Un coleg — [illegible] numele — afirma că poeții din trecut au scris în vers rimat și ritmat [illegible] că așa poruncea gustul... exploatatorilor! Cu alte cuvinte, alexandrinul are un caracter de clasă, iar noi, eliberați de exploatare și de formele lor, trebuie să ne orientăm în masă spre versul libero-alb?

Evident, aici este vorba de vulgarizări proletcultiste [illegible].

Cînd discutăm despre forma poetică, trebuie să avem în vedere elemente diverse, de la vocabular și sintază pînă la structura imaginii.

Revenind la teza noastră de bază — caracterul modern al operei de artă, inclusiv forma modernă, este determinat de apartenența artistului la contemporaneitate. Orice „noutăți" tehnice ar folosi un scriitor, în absența unor idei originale, rod al observațiilor sale asupra societății timpului său — opera respectivă va fi lipsită de caracter novator.

De-a dreptul stranie mi se pare atitudinea — evident [illegible] — a unor tineri poeți, mai mult sau mai puțin începători, care se tot învîrtesc în jurul propriei persoane ca pisoiul după vîrful cozii, considerînd că asta ar fi cea mai modernă poziție cu putință. De remarcat că majoritatea producțiilor de acest gen sînt croite din fraze prozaice, [illegible] la repezeală în chip de versuri.

Individualismul, preocuparea de sine, sînt trăsături caracteristice omului din trecutul îndepărtat. Venind dinspre caverne spre marile bulevarde cu lămpi fluorescente, se luminează conștiința socială a individului — rectc, artistului. Cu atît mai puternic este acest fenomen în societatea noastră socialistă, unde prăpastia între ins și colectivitate a fost desființată, unde simțul răspunderii sociale devine tot mai acut, de la o zi la alta, unde distanța între al meu și al nostru, între eu și noi se apropie treptat de zero.

Adevărat, mai vezi cîte un întîrziat care-și închipuie că noi ne vom abate după el, că vom confunda bucuriile noastre contemporane cu splenurile și melancoliile lui, particulare, exprimate în forme vetuste încă din [illegible]. Pe cine pot convinge asemenea bizarerii moderniste? Ele vor tenta, eventual, pe cițiva naivi, o bucată de vreme. Văzînd însă ce sterpe se dovedesc în practică pseudo-inovațiile de acest fel, tinerii cu pricina se vor convinge că drumul cercetărilor creatoare nu poate merge decît în viață, în mijlocul socialismului contemporane.

A fi modern înseamnă, în primul rînd, a exprima în opera ta concepția, activitatea și aspirațiile celei mai înaintate forțe sociale a timpului tău: clasa muncitoare, avangarda poporului liber.

Dan Deșliu

Trei schițe de **ANTE LAURIAN**

Decepție

[illegible]

Flautul

[illegible]

Poeziile le-a recitat bine. Aplaudat, Kovacs îndoi numai piciorul zdravăn. Cu un singur genunchi îndepărtat părea caraghios și lumea îl rețin[illegible] la rampă. Am așteptat. Voiam să-l ascult [illegible] la flaut. Cînd mă convinsesem că responsabilul n-a mai trecut-o în program, Kovacs apăru pe scenă șchiopătînd ușor și ținînd flautul strîns în mînă. Avea în ochi aceeași lumină ca dimineața, cînd îl ascultasem. Mi se părea că de data asta cîntă mai frumos ca la repetiție. Fața lui, mulțumită, strălucea în lumina reflectoarelor. Dar deodată, în locul știut, flautul scoase sunetul sec. Degetul rănit nu reuși să apese clapa dorită. Kovacs nu se lăsă intimidat de spectatorii care, rîzînd, începură să aplaude. Reluă melodia și, în timp ce pe frunte îi începeau cîteva broboane de sudoare, finalul răsună calm, melodios.

Am aplaudat îndelung, apoi m-am dus între culise să-l felicit. Părea încurcat, un zîmbet de vinovăție îi încrețea fața iar ochii parcă-mi cereau iertare. Își masa cu insistență degetul betegit.

Mere

— Mere bune. Mere!

— Cum le dai?

— Ieftin. Mere bune. Altfel mai am. Un „lol". Le iei?

Omul privește lung merele roșii, apoi își întoarce fața spre strada cu trotuarele pustiite de căldura amiezii.

Nepoftit, se așează lîngă vînzătoare, pe treapta de jos a unei case. Respiră greu ca după o mare casnă. Femeia îi privește bănuitoare. Fața omului e osoasă, năpădită de o barbă țepoasă. Ochii adînci, încercănați. Din capul gol, dogorît de soare, o sudoare fierbinte îi șiroiește pe frunte. Desculț, aproape în zdrențe, pare un om de rînd scăpătat.

— De unde ești omule?

— De departe!

— Aha. Mere. Mereee!

După ce-și strigă încă o dată marfa, femeia pornde a se jeli străinului:

— Oi, și [illegible]ematul ăsta de răzb[illegible]... Așa [illegible] nu s-a mai pomenit. Mori în casă și nu te ajută nimeni. Să știi că vine „pocalipsul", c-așa scrie la carte.

Omul nu [illegible]ltă. Privește merele d[illegible] [illegible]d în sec. Înghițitu[illegible] se [illegible] una după alta, dîndu-i a lăsă [illegible] de saturație. De [illegible] zile n-a mai mîncat. În stomac simte o răsucire de cuțit. Ochii i se împăienjenesc. De-ar putea cere pomană. A încercat. Nu poate. Vorbele i se opresc în gît strangulate. Nu-i învățat să cerșească. O viață întreagă a muncit. De azi dimineață umblă amețit, pe străzile văduvite de umbră. Trotuarul încins îi frige tălpile. Acolo unde altădată își simțea stomacul, îl chinuie un gol. La fiecare pas așteaptă să cadă... A zărit femeia cu mere. S-a așezat lîngă ea. Poate îi va da un măr. Nu-i dă. Nu i-a ghicit dorința. În timp ce așează cu grijă merele femeia, pițigăindu-și glasul, strigă din nou:

— Mereee! Apoi aruncă căutături piezișe bărbatului:

— Ce vînt te-a adus maică? Ai fi fugit de pe front. Amu îs mulți din ăștia.

Omul tace. Scutură doar din cap privind lacom merele coapte. Încearcă să le numere. Greșește anume numărătoarea, ca s-o poată lua de la capăt.

Puținii trecători nu zăbovesc în fața mărfii întinse. Doar soarele își înțețește săgețile fierbinți. Așteptare seacă. Femeia oftează îndreptîndu-și basmaua pe frunte. Cu o mișcare înceată, străinul se apropie de coș. Un gînd îl încearcă ca o străfulgerare. Să fure unul. Un singur măr. Gîndul îl învăluie. Îl părăsește însă în aceeași clipă. Nu putea stărui. Nu putea prinde rădăcini în mintea sa. Nu, pentru nimic nu ar putea să o facă. Dar o moleșeală caldă îl cuprinde ca înaintea unui somn adînc. Strada se clatină. Casele scînteie orbitor. Fără judecată, întinde mîna spre coș și-n clipa următoare prin buzunar simte tăria plăcută a mărului furat.

Abia acum femeia-l privește drept în față. Se bate cu palma peste gură, chiholind a mirare:

— Sfinte Arhanghele! Dumneata, nu cumva ești domnul Pavel? Da. Da, domnul învățător din Puțuri. Țin minte. Ai venit la mine și m-ai certat să-mi dau băiatul la școală. Thii, Sfinte, că rău ai mai ajuns!

Învățătorul se răsucește neliniștit. Amărăciunea care îl înăbușe îl face să uite, pentru o clipă, de foame. Ar vrea să-i explice ce s-a petrecut cu el. Cum s-a întors de pe front și nu l-au mai primit la școală. Dar tace. De rușine, sîngele i se îngrămădește în obraji. Se întreabă și recunoaște năucit:

— Am furat!

Femeia-l mai privește încă nedumerită, apoi caută să-l liniștească, văicărindu-se:

— Ce să-i faci, do'n învățător?! Iacă și eu, ce crezi, o biată precupeață. Pe lîngă toate pacostele mi s-a îmbolnăvit și băiatul de friguri. Trăsni-ia-i doamne...

Învățătorului îi vine o poftă nebună să fugă, dar o greutate ca de plumb îi apasă umerii. Fața i se scorojește. Ar vrea să pună mărul la loc, dar nu mai poate. Nu mai are puteri nici să gîndească. Simte doar o usturime în tot corpul.

O cucoană se oprește în fața lor. Îi vede doar vîrful pantofului de catifea bătînd nerăbdător asfaltul.

— Cît ceri pe mere? Învățătorul mai deslușește zgomotul îndepărtat al unui cîntar, apoi vorbe tăioase:

— Mincinoaso! Ai vrut să mă înșeli. Nu le mai iau.

Mașinal, ca împins de-un resort, omul bagă mîna în buzunar, scoate mărul, îl așează în coș și vlăguit pleacă împleticindu-se.

Descumpănită, precupeața îl privește cu ochii holbați de mirare, apoi strigă ca din gură de șarpe:

— Hoțule! Plesni-ți-ar mațele! Ai văzut coniță? Doamne, de-o cădea odată „pocalipsul ăla". Și știți cine-i? Pavel! Învățătorul din Puțuri.

Cucoana se încruntă și-și țuguie buzele scîrbită:

— Un bolșevic!

Femeia ia banii, îi numără gînditoare, apoi o la fa fugă, cătînd aprig, prin străzile pustii, un om. Strigă cu voce sugrumată:

— Do'n învățător! Do'n învățător...

AUREL GAGIU

Partidului

Aș fi rămas prin cețuri și fumuri
Cu pașii încîlciți în drumuri.
Prin piscurile ostenite de stele
Ar fi înghețat chemările mele —
Zbor alb, lunecare străină,
Încurcată-n fișii de lumină.

Azi flutur ca un steag pe vecie,
Timpul îmi cîntă adînc în mistrie
Și se dăltuie lumea și mă dăltui și e..
Din zîmbet îmi fac curcubeu
Peste dimineți, peste schele
Proptite în zările grele.

Și-n cîntul ce urcă pe clipa ce vine
Lumina ta arde, întoarsă din mine
Și-n fiece pas de silabă, Partid,
Făcliile-ți ard și drumu-l deschid.

Chemarea primăverii

Să vină, să vină din nou
Sărutul adînc al luminii
Spre trupul adormit al pămîntului.

Să vină și culorile, culorile
Să crească-n zîmbetul trecătorilor
(Prieteni mei fără nume)

Să vină și înserările, de argint lor
Boltite peste săruturi
Și veghea lunii, lunii

Pornită din turle și schele.

GH. ANDREI

Eroului din Tatra

Te regăsesc adesea în [illegible],
Pierdut în piscuri care nu le mai [illegible].
Știu, munții-aveau zăpadă, și [illegible]
În noaptea străbătută de [illegible].

Tu ai rămas sub gloanțe de te-a [illegible]
Și-ai spus că mai departe [illegible]
Pe el crescut-a densă și vastă [illegible]
Și amintirea-n [illegible] poartă [illegible].

GH. VUNVULEA

Zidărița

Păpușile copilăriei
aveau rochițe
și funte
roșii.
Zidărița
cîntă,
culcînd roșiile cărămizi,
ca niște păpuși
în așternut odihnitor de mortar
Schela
e un leagăn uriaș
inundat
de apele luminii
și ale cîntecului.
Păpușile ei roșii
adorm cuminți.
În somnul lor
zidărița
simte zvîcnind
zidul,
care crește imens
în scurgerea clipelor.

ADRIAN PĂUNESCU

Dăruire

[illegible]

GH. ANDREI

Chemare către primăvară

[illegible]

C. MARA

Aceasta mi-a spus-o un copil

Tata mi-a dat un creion roșu
Și eu am făcut un steag roșu.
Tata mi-a dat un creion galben
Și eu am făcut un steag roșu cu galben.
Tata mi-a dat un creion albastru
Și eu am făcut un steag roșu-galben-albastru
Tata mi-a dat multe culori.
Atît de multe încît eu am spus
Că pot face cu ele toate drapelele
Tata a zîmbit, m-a luat în brațe
Și mi-a spus că așa [illegible] fi:
Ta, ca prietenii tăi
Vă veți iubi și veți înfrăți toate steagurile.

ION LEONTE

Într-o zi de record

(În Orașul Victoria)

Aș vrut la [illegible] porții
Țării noastre, aici între munți.
Muncitori, le dați mîna, vedeți-i,
Că [illegible]!

[illegible]
[illegible]
Pentru asta drapelul se cade.
Bucuroși au să-l dăm la poeți!

[illegible]

DOREL STĂNESCU

Copilăria și focul

Privesc uneori flăcările agitate,
Ca niște liane de lumină și vis,
Împletindu-și spirala sfîșiată-n
Bolțile arse ale cuptoarelor siderur.

Da, și mă gîndesc, mai ales,
Că există între cei care sîntem și
Care-am fost — vîrstele focului.

De parcă focul ar fi un copac
Cu frunze de aur ori o ușă
Deschisă spre soare și uitată aș

Amintire de care niciodată
N-am putut să mă lepăd,
Flăcările horeau copilăriei, fantast

Rămîneam agățați de umbrele albe
Ale reflectoarelor, ca după grațiile
Unei cuști suspendate în noapte.

Și nu știam că atunci, la flăcări,
Se pîrguiau necoapte, fructele amare
Ale minței.
Ale minței de a nu rămîne niciodată singuri...

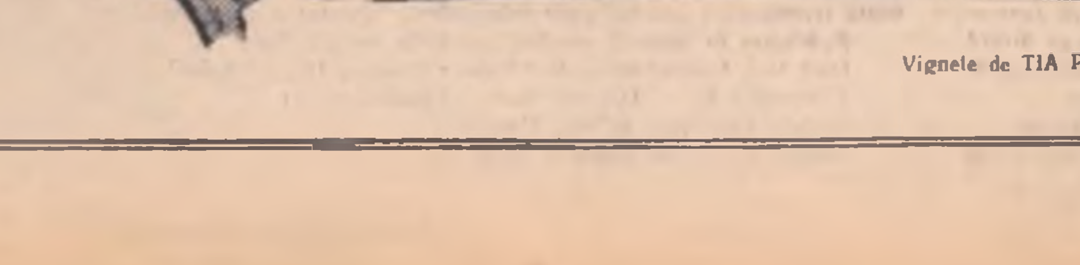

Vignete de TIA PELTZ

DAN IOAN

ŞASE ORE

În dimineața aceea, directorul întreprinderii ne aștepta la ușa secției. I-am dat bineți și ne-am strecurat spre vestiare. Parcă ne era un pic ciudă că venise cu noaptea în cap, să ne controleze dacă intrăm la timp în lucru. Doar ne cunoștea și știa că la noi nu se întîmplau întîrzieri de la program. Ne-am dezbrăcat în pripă și fără să știm cum s-a întîmplat, în loc să trecem la treburile noastre, ne-am apropiat de director. Părea grav și gînditor. Totuși, ochii îl trădau. Parcă deslușeam în ei o nuanță de bucurie abia stăpînită.

— Tovarăși, zise el și vocea-i tremura ușor. Începînd din ziua de 1 martie 1960, vom intra în regimul de muncă redus la 6 ore. Deci începînd de mîine, vom lucra 6 ore pe zi, în loc de 8. Eu vă felicit din toată inima și vă doresc spor la muncă!

Ne strînse apoi mîinile, ne zîmbi și porni grăbit la treburile lui. Noi am rămas în pragul secției, urmărindu-l cu privirile, pînă ce dispăru în spatele porții. După o vreme, mi-am întors capul spre tovarășii mei de muncă. Nu se mișcase nimeni din locul lui și în hala de lucru era atîta liniște, că dacă ai fi închis ochii cîteva clipe, ai fi jurat că nu se află nimeni prin apropiere. Spre mirarea mea, pe fețele lor nu am descoperit nici o urmă de surpriză, ci doar o tășătură vie și puternică de bucurie, care țîșnea din jocul ochilor strălucitori și din mușchii obrajilor destinși în zîmbete largi.

Unul cîte unul, oamenii se desprinseră din prag și se îndreptară spre locurile lor de muncă. Pe mine, m-au trezit strigătele lui nenea Adrian, șeful meu de echipă.

— Hei, mai Zamfire! Ce naiba! Ai înlemnit acolo în pragul ușii...?

M-am întors și m-am uitat la el cu ciudă. Fața lui devenise din nou rece și posacă, așa cum o știam totdeauna. Și în timp ce aprindeam locurile la injectoare, mă gîndeam amărît... Oare așa trebuie anunțată o veste ca asta? Îmi era ciudă și pe director. Eu aș fi organizat o serbare. Un cadru festiv, în care aș fi vorbit muncitorilor din toată întreprinderea despre reducerea orelor de muncă la secția de abrazive. Aș fi vrut să se vorbească și despre noi și despre succesele noastre în producerea pastelor de șlefuit și lustruit metale. Mai eram supărat și pe tovarășii mei din secție. Văzusem doar destul de bine bucuria săpată pe chipurile lor, iar acum, abia la o jumătate de ceas, parcă și uitaseră de vestea primită.

Lîngă mine, nenea Adrian amesteca de zor prafurile abrazive cu grăsimile, în cazanul de aramă. Am pus și eu mîna pe lopata de lemn și am început să amestec în cazan, alături de el. Lucram absent și fără tragere de inimă.

Adrian se uită mai atent la mine, mă înghiontí prietenește cu coada lopeții și mă întrebă:

— Ce-i Zamfire? Parcă n-ai inimă la lucru, azi.

— N-am nene Adrian, i-am spus eu burzului.

— Ai vre-o supărare?

Am pus lopata de o parte și i-am spus toț ce mă rodea, dintr-o răsuflare. Omul mă privi un timp și nu zise nimic. Apuca lopata, mai învîrti cu ea în cazan de parcă mă uitase, apoi își privi mîinile noduroase și în sfîrșit, îmi făcu semn cu ochiul, să privesc spre cazanul echipei lui Persianov. Acesta, în picioare, mesteca în cazan. Mușchii mari și tonați îi jucau sub pielea brațelor. Sarja era pe isprăvite și oamenii din echipa lui se pregăteau să scoată formele pentru turnarea pastei.

M-am întors din nou spre Adrian și în ochii lui am citit o urmă de mustrare. Am înțeles într-o clipă. Echipa lui Persianov ne-o luase înainte. M-am repezit la injector și i-am mărit puterea de foc, apoi am trecut la cazan. Colegii mei de echipă mă priviră zîmbind. Mă trezisem și eu. Din pricina mea, rămăseseșem în urmă celelalte echipe, cu vre-o douăzeci de minute. Mă simțeam vinovat. Am început să trag la lopată, cu îndîrjire. În secție nu vorbea nimeni. Rar se auzeau și comenzile scurte ale celor doi șefi de echipă, fiindcă fiecare din noi știa ce are de făcut.

La prima șarjă, ne-a întrecut echipa celaltă, cu zece minute. La ultima șarjă, doar cu patru minute, dar nu aveam motiv de amărăciune. Terminaseșem planul pe ziua aceea, mai devreme cu aproape un ceas.

Ne-am așezat să fumăm cîte o țigară. Eram obosiți și mulțumiți de treaba noastră. Adrian mă ghionti cu cotul.

— Și zii, așa. Ești necăjit pe toată lumea, Zamfire

Am ridicat din umeri, iar el continuă:

— Așa cum a fost, a fost bine. Îți ți-ar fi plăcut o sarbare cu vorbe multe și frumoase, despre noi. E adevărat că și vorbele sînt bune, dar faptele parcă vorbesc mai altfel, mai pipăibil.

— N-am vrut să fim lăudați, nene Adrian. Am vrut doar să se știe cînd muncim noi, i-am răspuns eu tîgnit.

— Te cred, măi băiatule. Dar să nu-ți închipui că mîna asta de muncitori care sîntem noi, trăim chiar așa. Că nu ne știe nimeni. Doar ai văzut, din vestea pe care am primit-o, că Partidul nostru ne cunoaște destul de bine și bucuriile, și necazurile!

— Așa-i, nene Adrian, dar oricum la'a de o măsură ca aceasta pe care a luat-o Partidul ca să ne îmbunătățească și mie și dumitale condițiile de muncă, trebuie mai multă sensibilitate, o înțelegere mai adîncă. Vestea se putea aduce într-un cadru mai sărbătoresc și apoi, parcă nu s-a gîndit nimeni să aducă Partidului un cuvînt de mulțumire.

Adrian zîmbi întîi înveselit, apoi veselia-i dispăru treptat ca un carbune care se stinge.

— Ascultă Zamfire, îmi zise el. Cînd aveam anii tăi, munceam la stăpîn. Omul nu era nici mai rău, nici mai bun decît alți stăpîni. Uneori, mă bătea din nimic. Așa era obiceiul pe atunci. Stăpînul își scărpina slugile, ca să-l știe de stăpîn. Mă sculam dimineața la patru. Aș mai fi înfrîzlat în căldura așternutului, că-i dulce somnul spre ziuă, dar nu era chip. Mă culcam pe la miezul nopții. De multe ori adormeam cu dumicatul în gură lîngă strachina cu mîncare, de trudit ce eram. Mă întreba pe mine atunci cineva cît muncesc? Aș! Nu se pomenea despre așa ceva. De fapt nici eu nu mă întrebam. Nu-mi trecea prin minte. Azi dimineață cînd ne-a anunțat tovarășul director că de mîine vom lucra șase ore, mi-am amintit de truda mea din trecut. Mi s-a pus un nod în gît și mi-a venit să plîng. Iar tu spui că eu și ceilalți nu avem sensibilitate și putere de înțelegere. Ce știi tu măi băiete? Tu ai găsit multe lucruri de-a gata, fiindcă ești tînăr și n-ai apucat mai nimic din timpurile vechi. Dacă n-ai gustat mămăliga, îi greu să spui cît îi de bun cozonacul.

Cît despre mulțumire față de Partid, ai văzut cum s-a lucrat azi. Și fii sigur că pînă la sfîrșitul lunii, vom ajunge să facem planul de 8 ore în șase ore. Aceasta va fi răspunsul nostru de mulțumire.

GHEORGHE RUJA

Trei generații de oțelari

Într-o dimineață mohorîtă de noiembrie, mă găseam pe ulițele liniștitului și arhaicului orășel bănățean Ciacova, în căutarea celui mai bătrîn oțelar al Reșiței. Cu puțin timp în urmă aflasem din amintirile depănate de prim-maistrul topitor Matei Stubnya, o mulțime de lucruri privitoare la neuitatul său dascăl de pe vremuri, Cozel Mihai. Omul care își făcuse veacul printre cuptoarele de foc, plecase să-și petrecă bătrînețea în liniștea patriarhală a unei marginașe orășel bănățean.

Mi s-au povestit multe în ultima vreme despre bătrînul care a fost cîndva unul din cei mai buni oțelari pe care l-a avut Reșița. Și dintre toate m-a impresionat îndeosebi respectul pe care îl poartă și acum oamenii care l-au cunoscut.

La Ciacova, casuța bătrînului oțelar e ușor de găsit undeva pe o stradă marginașă. M-am oprit cîteva clipe pe banca de la poartă, încercînd să mi-l închipui pe bătrîn în seriile limpezi și potolite de vară, așezat comod și ascultînd cum picură rar talangile turnelor ce se întorc agale de la pășcut.

Moș Cozel nu e nici înalt, așa cum mi-am închipuit că trebuie să fie un oțelar vestit, și nici grav, cum mi l-au prezentat cei care îl cunoscuseră. E un bătrîn mărunt, cu obrăjii roșii și cu ochii neobișnuit de blînzi. Doar vorba și mișcările-i sînt iuți, repezite, cum rar întîlnești la un om de 73 de ani.

Cînd a auzit că am bătut special pentru el drumul de la Reșița la Ciacova, nu l-a venit să creadă. De bucurie că vechii săi ortaci nu l-au uitat, bătrînul m-a trăs după el în camera mare și a scos dintr-un sertar un teanc de hîrtii și fotografii. Nu m-a lăsat pînă nu m-am uitat prin fiecare. Am găsit între ele diplome de frunțaș primite în anii 1947—1948, acte de pensie și scrisori de la oțelari și furnaliști. Bătrînul le păstra pe toate cu multă grijă, ca pe niște documente de mare preț.

Într-o zi din primăvara anului 1912, pe cînd se găsea ca ajutor topitor la Bohumin în Cehia, a descoperit pe o șină de cale ferată o inscripție pe care n-o mai văzuse pînă atunci. A cercetat-o mai din apropiere. Pe șină era scris: Reșița 1896. Pentru tînărul Cozel inscripția a rămas multă vreme o taină pe care n-a putut-o dezlega. A întrebat și pe unii și pe alții, dar nimeni nu știa nimic. Abia pe la începutul verii, un bătrîn meșter zidar i-a povestit ceva vag despre o localitate situată undeva pe apropiere de sîrbi. Lui Cozel nu i-a trebuit mai mult. Și-a luat desaga la spinare, a mai trecut o dată să-și îmbrățișeze părinții și să le lase bruma de ciștig agonisit, apoi a pornit către Reșița cea îndepărtată. Pe la sfîrșitul lui iulie, în anul 1912, ostenit, cu buzunarele goale și cu speranțele împuținate, a poposit în orășelul plin de fum și funingine de pe malul Bîrzavei...

Nici la Reșița nu i-a mers mai bine ca înainte. Patronii de aici nu erau cu nimic mai buni și mai omenoși decît cei din Cehia și din Silezia. Numai că tînărul Cozel n-a mai avut de data aceasta nici îndrăzneala și nici îndîrjirea să-și la din nou lumea în cap. A rămas pe loc, luptîndu-se din greu cu puținul pe care i-l puteau oferi viața. A sorbit pînă la fund din cupa amară a exploatării, dar doborît nu s-a lăsat. A cunoscut aici, de-a lungul anilor, oameni care au aprins în sufletul lui nădejdea unei, pentru o bătrînețe liniștită, ferită de griji. Cu gîndul meșterului la cele ce trăiau și vie, el s-a înclestat și a muncit cîndu-i pe toate leșele. Nimic din ceea ce știa nu fusese închis pentru sine, ci era gata să împărtășească totul, oricui voia să-i asculte.

Era prin anul 1933. La echipa lui a fost adus ca ajutor un tînăr înalt, spătos, cu înfățișare deschisă și cu ochi vii, prietenos. Îl chema Matei Stubnya. Prim-topitorul Cozel l-a îndrăgit de la început, găsind în viața tînărului multe puncte asemănătoare cu ale lui. Și Stubnya, ca și el, a crescut fără părinți și tot așa a fost nevoit să se ia la trîntă cu viața. Pe amîndoi i-a atras mirajul oțelului și tot în aceeași măsură amîndoi nădăjduiau în împlinirea unei alte vieți, în care să nu mai fie patroni și grija zilei de mîine și în care munca oțelarului să se destășoare liberă, prețuită la adevărata ei valoare...

Și anii au trecut unul după altul. Matei Stubnya a crescut sub ochii bătrînului, ajungînd pe aceeași treaptă cu el: prim-topitor. Nici pentru el oțelul nu mai avea taine, și aceasta datorită dascălului său întru meșteșug, Cozel.

Nădejdile lor se aprinseseră din ce în ce mai puternice pentru ca într-o bună zi să le vadă împlinite.

Prim-topitorul Cozel Mihai, trecut de mult peste 50 de ani, a fost printre puținii din generația sa care a continuat să rămînă pe baricada cuptoarelor. Fostul său ucenic de pe vremuri, Matei Stubnya, ajunsese comunist din 1945 și apoi ca maistru la cuptoare a pășit cu curaj în linia întîi a bătăliei, pentru mai mult oțel și mai multă fontă.

Abia în anul 1948, la 62 de ani, vestitul oțelar Cozel Mihai a consimțit să lase altora mai tineri întreaga grijă a cuptoarelor. A plecat în perioada cînd în echipa lui începuse să se afirme un flăcău îndesat și neastîmpărat, pe nume Bălan Florea, venit la Reșița tocmai din inima Olteniei. De unde era să știe pe atunci moș Cozel că nu mai departe decît peste cîțiva ani, cînd se va întîlni din nou cu vechii săi elevi, comuniștii Matei Stubnya și Bălan Florea, îi va găsi pe unul prim-maistru la cuptoare, iar pe celălalt prim-topitor frunțaș?

★

După ce mi-a povestit cele de mai sus, bătrînul oțelar a rămas pe gînduri, cu ochii pierduți cine știe unde. Însă n-a uitat să adauge:

— Săptămîni de zile după ce am părăsit Oțelăria, nu mi-am putut găsi odihnă. Era destul să văd de departe coșurile, sau să mă întîlnesc cu careva dintre oțelari, ca să simt cum tierbe totul în mine. Am fost nevoit să plec cît mai departe de Reșița, ca să mă pot potoli și să-mi văd în liniște de bătrînețe. Dar și așa tot m-apucă uneori un dor, de mi se frînge inima. Și-atunci îmi vine să las totul baltă și să mă întorc acolo între ortacii mei de odinioară.

Am tăcut iarăși o vreme amîndoi. În liniștea adîncă ce ne impresura nu se auzeau decît bătăliile rare, regulate, ale pendulei de la ceasul cel vechi, agățat pe un perete al odăii. De afară răzbătea la răstimpuri pînă la noi cîntatul unui cocoș, iar din odaia de alături se auzeau cînd și cînd izbiturile cratițelor în care bătrîna Eva, soția lui Cozel, pregătea prînzul. Pacea și liniștea acestei căsuțe se împăcau atît de puțin cu frămîntarea bătrînului din laja mea, încît n-am putut să nu mă uit cu respect la omul acesta, care la vîrsta de 73 de ani răscolea zilele și trăia cu gîndul la muncă și la oțelarii lui de altădată.

După toate cele ce auzisem mai de fel cînd la plecarea mea, moș Cozel, mi-a spus că vrea să mă însoțească pînă la Reșița.

— Ortacii lui mi-au spus-o și ei acolo, zilele acestea, a căutat să se scuze față de mine. Cel puțin eu mă duc singur.

★

A doua zi se pornise de sus o ploaie mărunță și deasă, ce învăluia ca o pîclă furnalele și coșurile oțelăriei. Cerul, sub povara straielor fumurii, se încovoiase adînc, îmbucîndu-se aproape cu crestele dealurilor din jurul orașului.

Pe o asemenea vreme am pornit împreună cu moș Cozel pe drumul ce duce spre oțelărie. Cît de emoționat a fost vechiul oțelar în clipele acelea. Nu pot uita nici acum uimirea ce l-a cuprins atunci cînd a văzut hala cea nouă, hală pe care el nu o știa. Impresionat peste măsură, a căutat îndelung la cuptoarele masive înșirate sus pe platou și la macaralele uriașe care purtau cu atîta ușurință oale de mărimea unei case, pline cu oțel topit. În fața acestei priveliști neașteptate, bătrînul s-a apropiat de mine și m-a apucat de braț. Am simțit atunci cum mîna care a cuprins-o pe a mea, tremura ușor.

— Mă uit și parcă nu-mi vine să cred, a exclamat el într-un tîrziu. Nu mai cunosc nimic din ce a fost și doar aproape cincizeci de ani am lucrat în oțelărie zi cu zi. Cînd dumnezeu s-au putut petrece toate minunile astea?

— Ceea ce vezi aici, moș Cozel, e încă prea puțin pe lîngă toate cîte s-au schimbat în țară în anii aceștia, am căutat eu să-i explic bătrînului.

— Nu, a făcut el cu oarecare aspreme. Nimic nu poate fi mai măreț decît schimbarea asta pe care mintea mea de abia o poate cuprinde. Numai cine a trăit ca și mine o viață întreagă în fosta oțelărie, poate să-și dea seama de acest adevăr.

N-am știut ce să-i răspund bătrînului și nici el n-a mai stat să lungească vorba. Am simțit deodată că mă trage după el către scara care urca pe platou.

— Hai, hai mai lute, că nu mai am pic de răbdare. Abia aștept să-i văd pe Stubnya și pe ceilalți, să aflu cum dracu se descurcă cu uriașii ăștia.

Cu o sprinteneală pe care nu i-aș fi bănuit-o, moș Cozel a urcat cele vre-o treizeci de trepte ale scării. Nici n-a apucat însă să pășească bine pe platou și era cît pe-aci să se ciocnească cu un om înalt și spătos ce trecea grăbit de la un cuptor la celălalt. O clipă s-au oprit în loc amîndoi și s-au măsurat cu ochii, ca apoi să se repeadă unul la celălalt și să se ia în brațe.

Mă uitam la ei cu cîtă bucurie își vorbeau și cum se țineau de mîini ca doi copii și mi-a părut nespus de bine că tocmai mie mi-a fost dat să fiu martorul unei astfel de întîlniri. Din vorbă în vorbă bătrînul Cozel și-a adus aminte și de oțeanul acela scund și neastîmpărat care venise în echipa lui prin vara anului 1947.

— A, de Bălan e vorba? l-a întrebat Stubnya cu voioșie. Uite-l colea la cuptorul trei. E prim-topitor și el de cîțiva ani și pot spune că nu se găsește astăzi mulți să-l întrecă.

Așa s-a făcut că în dimineața aceea de noiembrie, reprezentanții celor trei generații de oțelari din Reșița: Cozel Mihai, Stubnya Matei și Bălan Florea s-au întîlnit din nou, după mai bine de unsprezece ani. Numai că de data aceasta, întîlnirea lor a avut loc într-o oțelărie nouă, modernă, construită în anii puterii populare, iar oamenii nu mai erau nici ei cei din 1948.

★

Moș Cozel nu se mai sătura să privească noile cuptoare ale oțelăriei. Le-a dat nu știu cîte tîrcoale, a pipăit cu mîinile lui nenumăratele jevi ce le împrejmuiau pereții și s-a minunat multă vreme de ușile cele mari ce se deschideau și se închideau singure. Dintre toate însă, i-a plăcut cel mai mult ușurința cu care lucrau oțelarii. Ceasuri întregi a stat uitîndu-se la ei, urmărindu-le fiecare mișcare. Și cu cît i-a privit mai mult, cu atît mai limpede i-au revenit în minte toți anii aceia lungi și chinuiți petrecuți sub pîrjolul focului.

— Blestemate zile am mai trăit și noi în alte vremuri, măi Mati, s-a întors într-un tîrziu bătrînul către Stubnya, gîndindu-se la toate acestea. Îți mai aduci aminte de conducta aceea de gazogen de la cuptorul cinci? Dacă nu m-ai fi tras voi la timp, mă năpădea gazul și acolo îmi putrezeau ciolanele.

— Cum să nu-mi aduc aminte, Cozel-baci, a răspuns Stubnya cu voce ceva mai moale decît cea obișnuită. Am tras atunci o sperietură soră cu moartea. Nu ieșiseși încă afară și gazul a și pornit de-alungul jevii. Am crezut că nu mai apuc să te văd niciodată la lumina zilei. Dar de oala aceea cu fontă, care a scăpat din macara lîngă cuptorul dumitale. Îți mai amintești? Era cît p-aci să ne prăpădească pe toți din echipă.

— Cum să nu-mi amintesc, încuviință repede bătrînul. Doar atunci mi s-a prăpădit singurul costum bun de haine, pe care îl aveam. Îl agățasem colea în lătura cuptorului. Cît te-ai șterge la ochi, n-a mai rămas nimic din el. Ehei, măi copii, s-a întors apoi moș Cozel către topitorii tineri ce făcuseră roată în jur, ce știți voi cum a fost înainte munca de oțelar. O adevărată ocnă. Nu aveam la îndemînă alt aparat decît ochii. Cu ei ne chinuiam să dezlegăm toată taina oțelului. Și greu, tare greu a mai fost.

După aceste vorbe, bătrînul oțelar n-a mai zis nimic multă vreme, mulțumindu-se să urmărească în tăcere cum se rotesc macaralele pe platou, încărcînd cuptoarele. Topitorii s-au împrăștiat pe rînd la locurile lor. Doar eu cu Bălan și cu Stubnya am mai rămas alături de Cozel.

★

I-a fost dat în ziua aceea bătrînului oțelar să vadă cum la o simplă apăsare pe un buton se deschid și se închid ușile cuptorului; cum se înregistrează pe o bandă temperatura și în general cum se desfășoară întregul proces complex de topire a oțelului.

După ce le-a aflat pe toate, n-a putut răbda să nu pună ortacilor și învățăcilor săi de odinioară, o întrebare care încă de dimineață îi stătea pe inimă:

— Dar voi, voi cu ce fapte vă puteți lăuda? Prin ce știți să vă arătați recunoștința pentru toate acestea?

Stubnya a schimbat atunci o privire cu Bălan, făcîndu-i acestuia cu ochiul, apoi l-a invitat pe bătrîn la colțul roșu al secției.

— Iată, Cozel baci, și faptele noastre, i-a zis el bătrînului, arătîndu-i un drapel roșu pe care scria cu litere cusute cu fir de aur: „Fruntaș pe țară în ramura oțel".

Moș Cozel a citit cu atenție cuvintele de pe panou, a mai căutat încă dată către drapelul cel roșu, după s-a întors cu fața îmbujorată de cele ale Partidului chemă

CONDEIE MUNCITORESTI

VICTOR DELEANU

DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI MINER

Am urmat sfatul lui Fila baci și la sfîrșitul lunii am cerut tovarășului Tenczler, șeful sectorului, să-mi încredințeze un loc de muncă. La început mi-a fost teamă că nu voi reuși. Lîngă mine nu mai era Fila baci care să-mi spună:

— Vezi Victore, mîine trebuie începută atacarea! La al 8-lea gront din suitor e semnul de unde începe preabatajul! Mașinile trebuiesc reviziute! Gaura de probă trebuia făcută de 5 metri, fiindcă în ori lampa de siguranță a mirosit metanul, etc. De acum înainte toate acestea cădeau în grija mea și cea mai mică greșeală pe lîngă că m-ar fi făcut de rușine în sector, putea periclita buna mersă a procesului de producție, putea periclita viața celor 10 oameni și a locului de muncă ce mi-a fost încredințat să-l conduc.

Ceea ce am învățat însă, în brigada condusă de comunistul Fila baci, care timp de 3 deceniu a trăit două vieți, una în mină și una la suprafață, mi-a fost de mare ajutor. La început a fost mai greu. În prima lună graficul de producție din sector arăta că brigada pe care o conduce elevul lui Fila baci nu se situează printre cele de frunte. Doar 17% depășire. În comparație cu depășirile medii anuale de peste 50% obținute alături de Fila baci, cele 17 procente cu care am depășit planul în prima lună de existență a brigăzii, n-au fost un merit deosebit pentru mine. Doi dintre ortacii mei au părăsit brigada. Au plecat la altele mai bune care depășeau planul cu 40—50%. Dar, acesta a fost doar începutul. A doua lună graficul din sectorul IV al minei Petrila, n-a mai arătat 17% ci 26%. Fila baci urmărea munca noastră, fetul în care conduc brigada. Într-o zi cînd am ieșit din mină, în timp ce făceam baie, Fila baci zîmbind m-a spus:

— Văd că începe să meargă mai bine treaba la noi. În fiecare lună urcă tot mai sus săgeata graficului. Dacă nu o uci și de acum înainte să nu spui la nimeni că ai învățat minerului la cărbuni în brigada mea. Vreau să nu mă faci de rușine. Acest îndemn pentru munca mea de noua șef de brigadă, nu l-am uitat. Începînd din a treia lună brigada noastră a început să se situeze printre brigăzile frunțașe din sectorul IV al minei Petrila.

Atunci cînd o brigadă capătă un renume bun, oamenii „trag" spre ea, vor să intre în brigadă, să se califice sau să-și ridice calificarea. Așa s-a întîmplat și cu brigada noastră. Printre primii care au venit la noi a fost ajutorul miner Vasile Pop, care încrase pînă atunci într-o brigadă mai slabă. De la început, el și-a dat toată silința. În scurt timp, conștiincioziatea sa a fost remarcată și dată ca exemplu în toate trei schimburi ale brigăzii.

Practic, această creștere a gradului său de calificare s-a manifestat prin participarea intensă la conducerea lucrărilor în frontul de lucru. Cel mai de preț lucru pe care l-a făcut brigăzii, a fost acela că a dat atenție lucrărilor care se petrec în timpul șutului. A învățat să plaseze găurile în front, să minuiască mașina de perforat tot așa de bine ca și un miner. Adeseori cînd nu reușea să efectueze vreo operație mai grea, cerea ajutorul calificat al minerului său. Am asistat de multe ori cînd ajutorul miner Pop cerea indicații practice asupra anumitor operații. Astfel, cînd am atacat un suitor pe stratul 5 pentru a face legătura cu orizontul imediat superior (adică de la orizontul XII cu orizontul XI), a cerut minerului să-i arate la fața locului cum se așează troanele, cum se ține direcția suitorului, pe ce bază s-a ajuns ca suitorul să fie atacat pe coperișul stratului. Cu ali pașlej am văzut că a cerut să fie ajutat la strîngerea armăturilor în pene, în așa fel încît orice pușcătură să nu le deplaseze de la locul în care au fost montate. O armătură deplasată de pușcătură nu numai că dă un aspect dezolat de urît lucrării (respectiv galeriei sau chiar abatajului) dar în ultimă instanță se produce o slăbire a întregului sistem de susținere a lucrării respective.

În brigadă s-a introdus precedent de a arăta muncitorului cum și ce are de făcut, și numai după aceea i se cerea executarea unei lucrări. Acest procedeu foarte eficace nu a fost o inițiativă proprie a brigăzii noastre ci a fost însușit de noi de la brigada lui Fila baci.

La noi în brigadă a mai cerut ca fie primit un Pop. O bună parte de timp el a îndeplinit funcția de măsurător de gaze (gazator, cum îi spun minerii). În timpul controalelor efectuate la locul nostru de muncă, i s-a trezit interesul față de munca noastră. De multe ori, după ce termina de controlat puterea de emanație a gazelor la cele cîteva abataje și pregătiri pe care le avea în primire, se întorcea la locul de muncă al brigăzii și ne spunea că dorește să muncească într-o brigadă. L-am sfătuit să se lase de măsurat gazele. Om sănătos, tînăr și cu experiență în muncă, de ce să fină un loc în care putea fot așa de bine îndeplini funcția în un miner mai vîrstnic, mai slab, a cărui putere de muncă a scăzut.

Minerul Pop Ion a cerut sectorului eliberarea din funcția de gazator și trecerea sa la sectorul IV, direct în brigadă. L-am primit cu bucurie, iar experiența sa ne-a fost adesea de folos. Doi tineri nou veniți au fost dați în grija sa. Pentru calificarea lor a depus mult interes, lucru pentru care brigada în constituirile de producție l-a felicitat.

În acea vreme executam suitorul amintit pe stratul 5. Cu cît înaintam în sus presiunea provocată de emanațiile de gaze și de locul gol ce-l făceam pentru armături creștea mereu. Pentru a evita orice accidente, sau vreun „pruc", ceea ce ar fi dus la închiderea locului de muncă, am hotărît să înaintăm cu steculaș (bandajarea tavanului în suitor). Dacă nu aveai experiență în executarea suitorilor cu steculaș, problema devenea aproape de nerezolvat.

Tot tavanul este acoperit de bandaje și tu ca miner trebuie să înaintezi (să tai mereu în sus) fără să desfaci steculașul, ceea ce ți-ar primejdui chiar viața. Și totuși trebuie să înaintezi. Dar cum? Într-o asemenea situație s-a găsit și minerul Pop Ion. Dacă a văzut că frontul pocnește, se desprind bulgari de cărbuni care pot să provoace accidente, s-a apucat în grabă și a făcut un steculaș zdravăn.

— Na! Acum te-am oprit — și-a zis el. Presiunea a fost oprită și orice eventual accident evitat. Trebuia totuși să înaintezi din nou în sus. Dar cum? Iată ce l-a frămîntat de data aceasta pe minerul nostru. În schimb întreg sa necăjit să-i dea de capăt dar n-a reușit. Cînd am venit la sut, am găsit în front steculașul său, dar, n-am găsit înaintarea. I-a fost rușine să recunoască. Am văzut noi cu toții că ocolește să răspundă care este cauza nerealizării planului în schimbul său. Adevărul l-am aflat imediat ce am ajuns la sector la fața locului.

— Cine a făcut steculașul? am întrebat.

— Eu, răspunse el.

— Se vede că ori ai uitat, ori nu știi să faci un steculaș.

— Pe unde ați tăiat noi, ia arată-ne.

— Numai în părți am tăiat.

— Metrit, dragul nostru, se măsoară în sus, nu în părți. Ați făcut goluri de pomană, acum trebuie să le astupăm. Asta-i toată opera voastră.

Pop n-a mai zis nimic, a lăsat capul în jos. Se simțea stînjenit că a frînat executarea suitorului. Dar nu din rea voință ci din nepricepere, din lipsă de calificare superioară.

Am scos steculașul din front în fața lui. După ce am pus un sandrug din coperiș sînd în calcus numai în locul unde golul era avansat mai tare, ne-am apucat de îndreptat pereții laterali mereu în sus.

Lecția practică a avut efect. După ce a văzut cum se execută înaintarea cu steculaș în suitor, mi-a promis să scoată în următoarele zile tot ce a pierdut. După cîteva zile schimbul său a recuperat pierderea de plan.

Să vă povestesc în cîteva rînduri despre doi tineri pe care i-am calificat în brigadă.

Pe unul îl cheamă Stroe Vasile și pe celălalt Hugeanu Laurențiu. Stroe Vasile a fost lăcătuș de mină iar Hugeanu Laurențiu agricultor dintr-un sat din apropierea orașului moldovean Roman. Amîndoi au îndrăgit munca de miner. De la bun început i-am învățat cum se numesc sculele cu care lucrează și la ce folosește fiecare. Peste puțin timp au deprins la care operație minieră este necesar picul (ciocanul pneumatic), dîrgul, lațul de pantă etc.

I-am îndrumat să se întreacă între ei și acolo unde nu pot găsi singuri răspuns la întrebările lor, să vină la mine. Am observat că îndeosebi Stroe înclina spre armare, iar Laurențiu spre perforarea găurilor și tăierea cu picul. Mi-a folosit această observație din două motive. Pe de o parte știam la ce lucrare să repartizez pe fiecare, iar pe de altă parte îi puteam stimula.

— Vezi, Stroe, ce bine a plasat în front gaura Laurențiu, ca un adevărat miner. Și tu poți face dacă ai voință.

— Dă-mi să încerc. Ce, Laurențiu îl mai destept decît mine? răspundea el.

Și ambiționat se apuca de învățat cum să perforeze și cum să plaseze găurile.

Altă dată îi stimulam pe Laurențiu. — Trebuie să urmezi ca Stroe! Uite ce bine s-a închis dințele de la grindă cu cel de la steamp.

Întrecerea dintre ei a dat rod.

De Stroe m-am ocupat mai mult și mai sever. Cauza n-a fost numai frea lui prea zburdalnică dar și faptul că la timp ce Laurențiu urma după amiază, de trei ori pe săptămînă, cursurile teoretice, Stroe le neglija. De aceea față de Stroe am fost mult mai exigent, mai ales în perioada cînd am stabilit să se prezinte în fața comisiei de examinare și încadrare. E adevărat, amîndoi mi-au făcut cinste. Au reușit cu bine la examen. După ce Stroe a primit încadrarea de ajutor miner, s-a schimbat foarte mult. A început să privească mai serios atribuțiile sale în brigadă.

O altă condiție care a stat în fața lor în perioada de calificare a fost folosirea timpului liber.

Ambii aveau din acest în stare. Înainte de a-mi cinsti mînăștiri, le puneam în mînă diferite manuale de specialitate. Astfel Stroe a citit din Minerul în abataj iar Laurențiu a învățat din îndrumătorul minerului.

Încetul cu încetul între noi s-a închegat pe lîngă relațiile de muncă și o prietenie adevărată, fapt ce a contribuit din plin la calificarea lor. Ridicarea calificării lor de atunci a devenit o datorie prietenească.

Cînd timpul a venit să ne despărțim, brigada a avut toată nădejdea în Stroe; el își continuă cu drag meseria de miner în calitate de șef de schimb într-o brigadă frunțașă din sectorul II al minei Petrila.

Împreună cu Laurențiu am pus temelia noii brigăzi. Și în noua brigadă, Laurențiu se pregătea cu sîrguință să-și ridice calificarea. L-am ajutat cu plăcere. De aceea aproape zilnic, pe lîngă cele ce învăța la școală, primea un instructaj suplimentar.

Ce cuprindea instructajul suplimentar? Întîi Laurențiu a fost instruit să organizeze practic munca într-un schimb. Îi permiteam în repetate rînduri să conducă schimbul fără amestecul meu. Interveneam numai în cazul cînd ureo greșeală de a se putea periclita realizarea planului sau s-ar fi putut produce un accident. La sfîrșitul șutului îi spuneam cum a muncit. Treptat, pînă la examenul de miner șef de schimb, Laurențiu s-a obișnuit să conducă un schimb în brigadă. Examenul l-a trecut cu calificativul „Foarte bine" și a primit diploma de miner, iar brigada l-a încredințat un schimb să-l conducă.

Astfel brigada a avut două bucurii: una că a reușit să crească doi mineri noi, și a doua că propriul ei miner conduc brigada spre realizare de noi succese.

Azi, Laurențiu este un miner harnic și priceput, înconjurat de stima celor ca care lucrează. Are în planul de viitor dorința vie de a ajuta pe alții să devină mineri. Insigna de „Miner frunțaș" primită de mai multe ori este pentru noi o dovadă că Laurențiu va reuși.

IOSIF NAGHIU

Manifestație

E orice stradă imn spre cer crescut...
Pădure de drapele se-naltă peste case
Purtînd albastra boltă, ca pe-un scut,
Cu-nvăpăiate brațe de mătase,
În ziua-n care timpul a uitat
Să și mai măsoare destrămarea-n clipe.
Un omenesc ocean nemăsurat
Spre cer își destășoară urlele — aripe,
Și ele-n zbor lovind sonor în zări
Se-ntoarc multiplicate în vibrații,
Ca la ale Partidului chemări
Răspunsurile-acestei generații.

Aici, cu toții am uitat de noi....
Ni-s frunțile mai drepte, mai înalte
Privirea arde-n aprigul șuvoi, —
Neon pe albe frunți de bulevarde,
Și înțeleg ce n-am putut cîndva
Prin umilința denumită viață...
Sus în tribună sîntem noi — și azi
Cei din tribună merge cu noi prin piață...
Atunci salutul meu, peste oraș,
Cu alte mii de mii și-adună zborul.
Mai clar desprind din zgomotul de pași
Care străbat prin piață, viitorul!

E ziua-n care timpul a uitat
Să-și mai măsoare destrămarea-n clipe
Un omenesc ocean nemăsurat
Spre cer își destășoară urlele — aripe,
Și ele-n zbor lovind sonor în zări
Se-ntoarc multiplicate în vibrații,
Ca la ale Partidului chemări
Răspunsurile-acestei generații.

În dorința de a ajuta cu și mai mare eficiență pe începătorii în ale scrisului, muncitori în uzine și fabrici, pe șantiere, în gospodării agricole de stat și colective, redacția noastră a luat hotărîrea de a acorda un spațiu mai larg lucrărilor lor care-și propun să oglindească artistic transformările revoluționare care au loc în societatea vremii noastre.

Nimic nu mărturisește mai limpede uriașul avînt spre cultură al oamenilor muncii din țara noastră, decît marele număr de manuscrise și scrisori pe care-l primim zilnic și în care impresionează entuziasmul cu care ei încearcă să zugrăvească fenomenele noi, să surprindă nașterea și maturizarea unei morale și a unei conștiințe sociale, caracteristice revoluției socialiste.

Sîntem încredințați că apariția celor mai realizate dintre aceste lucrări, în paginile revistei noastre, îi va îndemna să persevereze în munca de perfecționare a mijloacelor lor scriitoricești, să observe și să înțeleagă realitatea inconjurătoare, pentru a reda toată complexitatea și toată frumusețea eroului care înfăptuiește revoluția socialistă.

Publicăm în această pagină lucrările tovarășilor:
Dan Ion, Cooperativa de produse chimice Dealul Spirei;
Gheorghe Ruja, Uzinele Tudor Vladimirescu;
Victor Deleanu, miner, Petrila;
Iosif Naghiu — fabrica Steia.

De vorbă (prin corespondență) cu

I. A. Efremov despre literatura științifico-fantastică

Numele lui Ioan Antonovici Efremov este bine cunoscut de publicul nostru cititor, încă din primii ani de după eliberare, cînd a apărut în traducere romînească volumul Roza vînturilor, în care erau cuprinse cîteva dintre cele mai reușite povestiri ale literaturii științifico-fantastice ale epocii noastre. Îmbinînd în mod fericit munca migăloasă de cercetare științifică și fantezia poetică, Efremov a creat o nouă viață acestui gen literar atît de iubit de tineret. Geolog, marinar, paleontolog, geograf, explorator și filozof, Efremov știe să adune în imagini de neuitat precizi unea științifică și romantismul revoluționar propriu omului sovietic, fie că ne descrie călătorii în îndepărtatele mări ale sudului, ca în Atolul Fakaofo, fie că reînvie epoci dispărute de milenii, ca în La Hotarul Oicumenei, fie că anticipează cu mii de ani viitorul, ca în Nebuloasa din Andromeda.

Fiecare povestire sau roman conține ipoteze îndrăznețe, prezentînd uneori uimitor de exact descoperiri neașteptate, care confirmă, și deci fac cu atît mai valoroase paginile sale. Astfel, în Craterul cu diamante, scrisă în 1944, el a emis ipoteza că în Uniunea Sovietică se vor afla diamante în fundul unor cratere, ca în Africa de sud. După cîțiva ani, un geolog a pus pe masa scriitorului un... pumn de diamante găsite în fundul unor cratere din Iacuția! Ce satisfacție mai mare poate avea un scriitor al genului științifico-fantastic? În binecunoscuta sa povestire Corăbii astrale, Efremov emite afirmația că, în urmă cu milioane de ani, ființe cugetătoare din alte planete au vizitat pămîntul. Nu putem stabili care o strînsă legătură între această viziune literară — izvorîtă din datele unor științe atît de diferite ca paleontologia și astronomia — și ipoteza recentă a prof. M.M. Agrest? Ultimul roman al lui Efremov, Nebuloasa din Andromeda, a cucerit mase mari de cititori prin îndrăzneala concepției și forța artistică cu care este adusă în fața noastră imaginea unei lumi de peste mii de ani, cînd poezia și știința se contopesc într-o viziune grandioasă asupra universului. (Romanul a fost publicat, într-o versiune redusă, în colecția „Povestiri științifico-fantastice" și urmează să apară în întregime în Editura Tineretului. Publicăm, alăturat, un fragment netradus pînă acum în romînește).

Un interviu pentru cititorii Luceafărului

Cunoscînd interesul pe care cititorii noștri îl arată literaturii științifico-fantastice, ne-am adresat lui I.A. Efremov, rugîndu-l să ne răspundă la cîteva întrebări în legătură cu acest sector atît de pasionant al literaturii.

— Care este, după părerea dumneavoastră, rolul literaturii științifico-fantastice în educația comunistă a tineretului?

— Am subliniat importanța [illegible] *mai cu seamă stimularea interesului pentru știință devin din ce în ce mai importante. Și care altă literatură poate să se ocupe de acest domeniu, în afara literaturii științifico-fantastice?*

— Care sînt căile de urmat pentru ca scriitorii acestui gen să folosească din plin metoda realismului socialist?

— *După părerea mea, scriitorul de literatură științifico-fantastică trebuie să îndeplinească trei condiții:*

a) o deplină cunoaștere a obiectului;

b) să aibă o viziune dialectică, marxist-leninistă asupra lumii;

c) în centrul operelor sale să se găsească oamenii [illegible]

— [illegible] *omului de știință, la curent cu toate descoperirile recente ale științei și chiar cu ipotezele. De fapt, numai dezvoltînd în imaginația sa posibilitățile abia enunțate sau deabia întrezărite ale noilor căi ale științei scriitorul poate să creeze opere care să prezinte cu adevărat interes pentru cititor.*

— Poate un scriitor să se bazeze exclusiv (sau în cea mai mare parte) pe puterea imaginației sale fără să cunoască în profunzime cuceririle concrete ale științei?

— *Răspunsul se află, în parte, în răspunsul la întrebarea precedentă. Din cele arătate reiese cu evidență că scriitorul nu se poate bizui numai pe imaginația sa.* [illegible] *Pe scurt, cititorul nu-l mai crede pe autor, și în felul acesta nu-l convinge, iar opera moare și partea artistică.*

— Ce condiții trebuie să aibă un roman științifico-fantastic pentru a rămîne viabil și după ce datele științifice conținute în el au fost depășite?

— *Întrebarea este mult mai complicată decît pare. Romanul poate trăi mult, dacă ideile, caracterele, visurile personajelor vor fi la nivelul cititorilor de mîine. Un bun exemplu este Jules Verne.*

În alt caz, romanul trăiește dacă în el sînt expuse considerații umaniste juste, în ceea ce privește structura societății, și idei utopice legate de oameni minunați, înzestrați cu trăsăturile vii ale noului. Exemplu: H.G. Wells. Și, în sfîrșit, romanul poate să „învie", să capete o sonoritate modernă, dacă dezvoltarea științei ca reluat unele imagini ce păreau dispărute, șterse din concepțiile contemporane. Așa „învie" uneori ideile științifice din romanele lui Jules Verne sau Wells, sau ale altor scriitori de la începutul secolului nostru. Din păcate, lucrurile de acest fel corespunde foarte rar cu noile calități ale personajelor romanului și astfel opera nu poate fi restaurată în întregime.

— Care sînt clasicii acestui gen preferați de dvs.?

— *Herbert G. Wells.*

[illegible]

Mihu Dragomir

I. A. EFREMOV

Astronava „Tantra" zburînd prin spațiile cosmice, intră fără voia expediției în forța de atracție a unei „stele de fier". Coborînd pe una dintre planetele stelei, echipajul descoperă două astronave, una terestră, „Vela", și una necunoscută, venită probabil cu milenii înainte dintr-o altă galaxie. Echipajul „Tantrei" află, dintr-o serie de întîmplări, că oamenii de pe „Vela" au fost nimiciți de un soi de „meduze" necunoscute, care nu acționează decît în bezna „stelei de fier", dispărînd la orice rază de lumină. Astronavigatoarea Niza este grav rănită, dar echipajul reușește să captureze cîteva „meduze". Apoi, învingînd atracția „stelei de fier", „Tantra" se înapoiază pe pămînt. Aici se începe reanimarea „meduzelor".

Cu răsuflarea tăiată, Erg Noor urmărea mișcările iscusiților laboranți. Mulțimea de aparate amintea postul de comandă al unei astronave; vastitatea spațioasei săli cu largi ferestre sinelli te făcea însă să înlături îndată orice asemănare.

În centrul încăperii, pe o masă metalică, se afla o cameră construită din plăci groase de rulolucit, un material prin care puteau pătrunde atît razele infraroșii, cît și cele vizibile. Un păienjeniș de țevi și fire învăluia smalțul cafeniu al rezervorului de apă, în care se găseau cele două meduze negre capturate pe planeta Stelei de fier.

Stînd în picioare, drept și neclintit, cu brațul rănit prins încă în eșarfă, Eon Tal observa de departe cum se rotea încet tamburul înregistratorului. Deasupra sprîncenelor groase și negre, fruntea i se brobonise de sudoare.

Erg Noor își trecu vîrful limbii peste buze.

— Nimic. În cei cinci ani de drum n-a mai rămas acolo decît praf și pulbere, făcu astronautul cu o voce răgușită.

— Ar fi cît se poate de trist... pentru Niza și pentru mine, răspunse biologul. Va fi nevoie, probabil, de ani și ani de cercetări pe dibuite, pînă să se determine natura leziunii.

— Mai crezi că organele ucigătoare ale meduzelor și ale „crucii" sînt identice?

— Nu sînt singurul de această părere: o împărtășesc și Grim Șar și ceilalți. La început, făceam însă cele mai surprinzătoare presupuneri. Îmi închipuisem o vreme că arătarea cea neagră în formă de cruce nu-și avea origina pe acea planetă.

— Dacă îți mai amintești, și eu spuneam același lucru. Mi se părea că această făptură provenea de pe astronava discoidală și că o păzea. Totuși, la drept vorbind, de ce ar fi apărată din afară o cetate inexpugnabilă? Încercarea noastră de a pătrunde în spiralodisc a dovedit absurditatea unei astfel de presupuneri.

— Am crezut că această cruce este un automat pus de gardă lîngă astronavă.

— Exact! Dar acum, firește, am renunțat la această ipoteză. Întunecata cruce este o ființă vie, generată de acea lume a beznei. Acești monștri locuiesc fără îndoială în cuprinsul văii. Dușmanul nostru a venit dinspre „poarta" aflată între stînci. Meduzele, mai ușoare și mai mobile, populează platoul pe care am coborît. Legătura dintre cruce și spiralodisc este cu totul întîmplătoare: dispozitivele noastre de protecție atinseseră pur și simplu acest sector depărtat al cîmpiei care rămăsese mereu în umbra uriașei astronave necunoscute.

— Și dumneata crezi că există o asemănare între organele ucigătoare ale „crucii" și ale meduzelor?

— Da! Aceste animale care trăiesc în condiții identice trebuie să aibă organe similare. Steaua de fier este un astru termoelectric. Pătura groasă a atmosferei lui este saturată de electricitate. Grim Șar crede că aceste ființe culeg energia atmosferei și creează acumulări ce se aseamănă cu fulgerele noastre sferoidale. Amintește-ți de sclipirile cafenii care scăpărau pe tentaculele meduzelor.

— Crucea avea și ea tentacule, n-avea însă...

— Nimeni n-a avut timpul să observe. Dar caracterul leziunii — traumatizarea nervilor principali cu paralizia centrilor corespunzători — este identic la Niza și la mine: asupra acestui lucru toată lumea e de acord! De altfel aceasta constituie dovada esențială și suprema noastră nădejde!

— Există o nădejde? se învioră deodată Erg Noor.

— Desigur. Privește aici, și biologul arătă linia dreaptă trasată de înregistrator. Electrozii sensibili, introduși în capcana cu meduze, nu arată nimic. Și totuși monștrii au intrat acolo, cu încărcătura plină a energiei lor care n-avea cum să dispară după sudarea rezervorului. Stratul protector al recipientelor alimentare folosite în expedițiile cosmice este fără îndoială de nepătruns: nu se compară cu ușorii noștri scafandri biologici. Adu-ți aminte că aceeași cruce care a paralizat-o pe Niza, dumitale nu ți-a făcut nici un rău. Ultrasunetul juvenil ți-a străbătut scafandrul de înaltă protecție, ți-a biruit voința, dar descărcările-i ucigătoare au rămas fără rezultat. În schimb, au străpuns scafandrul Nizei, după cum meduzele l-au străpuns pe al meu.

— Așadar, încărcătura de fulgere sferoidale sau de ceva asemănător ar trebui să se mai afle și acum în rezervor. Totuși aparatele nu marchează nimic...

— Tocmai aceasta mă și face să sper. Meduzele nu s-au descompus, s-au...

— Am înțeles. S-au închis într-un fel de coconi.

— Da. O asemenea adaptare este răspîndită printre organismele vii, nevoite să suporte periodic fenomene neprielnice existenței lor, cum ar fi lungile nopți glaciale de pe planeta cea neagră și înspăimîntătoarele-i uragane de „dimineață" sau de „seară". Cum însă aceste perioade alternează destul de rapid, sînt convins că meduzele se pot închista foarte iute și tot atît de iute pot ieși din această stare. În acest caz, le vom putea face lesne să-și recapete facultățile ucigătoare.

— Reconstituind temperatura, atmosfera, lumina și celelalte condiții ale planetei întunecate?

— Da. Totul a fost calculat și pregătit. În curînd va veni și Grim Șar. Vom introduce în rezervor un amestec de neon, oxigen și azot la o presiune de trei atmosfere. Dar mai întîi să ne convingem...

Eon Tal ținu o scurtă consfătuire cu cei doi asistenți. O instalație se apropie încet de rezervorul cafeniu. Placa dinainte de rulolucit se deplasă, dînd acces spre primejdioasa capcană.

Electrozii din interiorul recipientului le luară locul microoglinzi cu lămpi cilindrice. Unul dintre asistenți trecu la postul de telecomandă. Pe ecran

apăru o suprafață concavă, acoperită cu un depozit granjos, care reflecta slab razele lămpii: era peretele rezervorului. Oglinda se învîrtea lin. Eon Tal rupse tăcerea:

— Nu se prea vede mare lucru cu ajutorul razelor X: izolația este prea puternică. Va trebui să recurgem la un sistem mai complex.

Rotindu-se mereu, oglinda reflectă fundul recipientului, unde se găseau două mogîldețe cu suprafața fibroasă și poroasă. Ai fi spus că sînt marile fructe ale unui arbore de pîine, recent obținut de selecționatori.

— Branșați televizofonul pe vectorul lui Grim Șar, spuse unui asistent biologul.

De îndată ce se convinse că presupunerile celorlalți erau întemeiate, savantul veni în grabă la laborator. Cu ochii mijiți, nu din miopie, ci din simplă deprindere, examină aparatele pregătite. N-avea aspectul impunător și nici atitudinea autoritară a unui corifeu al științei. Erg Noor își aminti de Ren Boz, a cărui înfățișare de băiețaș timid contrasta cu sclipitoarea-i inteligență.

— Tăiați sudura capacului! comandă Grim Șar.

O mînă mecanică desprinse stratul dur de emailu, fără să deplaseze capacul cel greu. La supape fură adaptate tuburi cu un amestec de gaze. Un puternic proiector de raze infraroșii înlocuia steaua de fier.

— Temperatura... gravitația... presiunea... saturația electrică... citea asistentul indicațiile aparatelor.

După o jumătate de oră, Grim Șar se întoarse spre astronauți.

— Să trecem în sala de odihnă. Nu putem prevedea momentul în care aceste capsule vor reveni la viață. Dacă Eon are dreptate, se va întîmpla în curînd, asistenții ne vor anunța.

Institutul de Curenți Nervoși fusese construit departe de zona locuită, la marginea unei stepe declarată monument al naturii. În acest sfîrșit de vară, pămîntul era uscat, iar vîntul gonea cu un foșnet ciudat pătrunzînd prin ferestrele larg deschise adînca aroma suavă a ierburilor arse de soare.

Instalați în fotolii comode, cei trei cercetători tăceau, privind pe fereastră, peste vîrfurile copacilor rămuroși, aerul limpede care tremura în zare. Din cînd în cînd, ochii li se închideau de oboseală; dar așteptarea era cu mult prea încordată pentru ca vreunul să poată ațipi. De rîndul acesta, soarta nu le-a încercat prea mult răbdarea. După mai puțin de trei ore, ecranul de legătură directă se lumină. Asistentul de serviciu își stăpînea cu greu emoția:

— Capacul se mișcă...

Între timp, teoria nu și [illegible] lucrurile?

— Închideți ermetic camera de rulolucit și verificați etanșeitatea! porunci Grim Șar. Transpuneți acum în cameră condițiile planetei...

Se auzi șuieratul ușor al pompelor și [illegible] nivelatorilor de presiune; în [illegible] transparentă [illegible] amintind acelei lumi a beznei.

În laborator se răspîndi un miros tare de ozon.

Așteptarea lor fu zadarnică. Savantul se încruntă și examină aparatele, străduindu-se să-și dea seama ce anume le scăpase din vedere.

— Este nevoie de întuneric! se auzi deodată vocea clară a lui Erg Noor.

Eon Tal tresări:

— Cum de-am putut uita! Dumneata, Grim Șar, n-ai fost pe Steaua de fier. Eu însă...

— Jaluzelele polizatoare! rosti în loc de răspuns savantul.

Lumina se stinse. Laboratorul nu mai era luminat decît de lămpile aparatelor. Asistenții traseră perdelele înaintea mesei de comandă, și totul se cufundă în întuneric. Doar ici colo, abia se mai zăreau, clipind, punctele luminoase ale indicatoarelor.

Un suflu de pe planeta cea neagră răbufni în obrazul astronauților, trezindu-le în minte înspăimîntătoarele și pasionantele zile de luptă.

Cîteva minute se scurseră în tăcere. Nu se auzeau decît mișcările prudente ale lui Eon Tal care regla ecranul de raze infraroșii, prevăzut cu un filtru polarizant.

Un foșnet slab, o lovitură surdă: capacul rezervorului de apă căzuse în interiorul camerei de rulolucit. Sclipirea cunoscută a fulgerelor cafenii și tentaculele unui monstru negru se arătară la marginea recipientului. Jivina țîșni brusc și, așternînd un văl de întuneric peste întreaga încăpere izolantă, se izbi de tavan. Mii de steluțe cafenii șiroiră pe corpul meduzei care se bolti de parcă ar fi fost izbită de o pală de aer și cu tentaculele-i strînse mănunchi se propti de podeaua camerei. Din rezervor se ivi cel de-al doilea monstru, hidă nălucă de spaimă cu mișcări repezi și tăcute. Aici însă, îndărătul pereților rezistenți ai sălii de experiențe, în mijlocul unor instrumente telecomandate, aceste plăsmuiri ale planetei întunecate erau neputincioase.

Aparatele măsurau, fotografiau, elaborau, trasau curbe complicate, descompunînd structura monștrilor în indici fizici, chimici și biologici. Inteligența omului sintetiza toate aceste date, pentru a dezvălui misterul oribilelor creaturi și a le supune.

Cu fiece oră care trecea, Erg Noor era tot mai încredințat de victorie.

Eon Tal devenea din ce în ce mai vesel; Grim Șar și tinerii lui asistenți erau și ei cuprinși de o mare însuflețire.

În cele din urmă, savantul se apropie de Erg Noor:

— Poți pleca în sfîrșit... cu inima ușoară. Noi rămînem aici pînă la sfîrșitul experienței. Mi-e teamă să conectez lumina obișnuită: meduzele negre nu se pot adăposti de ea ca pe planeta lor. Or, ele trebuie să ne răspundă la tot ce vrem să aflăm.

— Și veți reuși?

— Peste trei patru zile, cercetările noastre vor fi duse la capăt... cel puțin pentru nivelul nostru de cunoștințe. Putem însă chiar de pe acum să ne imaginăm acțiunea dispozitivului paralizant.

— Și s-o tratați pe Niza... pe Eon?

— Da!

Abia acum simți Erg Noor cît de mare fusese povara care-l apăsase din ziua aceea fatală... Fusese zi ori noapte? Ce importanță mai avea acum! O frenetică bucurie crescu în inima acestui om întotdeauna atît de rezervat. Cu greu își înfrînă dorința absurdă de a-l prinde în brațe pe micul Grim Șar, de a-l scutura și a-l arunca în aer. Uimit de aceste idei extravagante, se liniști pînă la urmă și-și regăsi obișnuita-i reținere.

— Ce mult o să contribuie studiile dumneavoastră la lupta împotriva meduzelor și a crucilor într-o viitoare expediție.

— Desigur. Acum îi vom cunoaște pe dușman. Dar va mai fi oare întreprinsă o expediție în lumea aceea a gravitației strivitoare și a tenebrelor?

— Fără nici o îndoială!

Era la începutul unei frumoase zile de toamnă septentrională.

Erg Noor umbla fără grabă, desculț, prin iarba moale. În fața lui, sub streașina pădurii, pe zidul verde al cedrilor, se prelirau arțarii desfrunziți — aidoma unor trunchiuri de fum. În rezervația de aici, unde omul lăsase priveliștii întreaga-i sălbăticie, un farmec nespus răspîndea hățișul de ierburi înalte, cu mireazma lor bogată și contradictorie, iute și desfătătoare.

Un rîu cu unda rece îi tăie drumul. Erg Noor coborî pe o potecă. Vălurelele apei străvezii, străbătute de soare, păreau o plasă de aur tremurînd peste pietrișul pestriț din adînc. Fărîme de mușchi sau de alge pluteau aruncînd pe fund fugare umbre albăstrii. Pe malul celălalt, se plecau în vînt mari clopoței violeți. Aroma pajiștei umede și a roșiilor fructe de toamnă părea să făgăduiască omului bucuria muncii, căci fiecare mai păstra într-un ungher al sufletului, ceva din plugarul vechimii.

Un grangur de un galben aprins se așeză pe o cracă și scoase un fluierat ironic și trufaș.

Deasupra cedrilor, țărîile erau argintate de cirușii într-aripați. Erg Noor se afundă în penumbra pădurii, în care plutea o mireasmă amăruie, de cedri și de rășină. Își șterse fruntea nădușită. În preajma clinicii de neurologie se afla un crîng, declarat monument al naturii; Erg Noor îl străbătu curînd, ieșind la un drum. Apele rîului umpleau o cascadă de bazine din sticlă lăptoasă. Bărbați și femei, în costume de baie, ieșiră de după o cotitură și se repeziră pe drumul cu marginile smălțate de flori multicolore. Probabil că în această zi de toamnă apa era destul de rece, dar tinerii plonjară glumind și rîzînd, și coborîră cascada înot.

Erg Noor zîmbi fără să vrea la vederea acestei cete voioase: erau muncitorii vreunei uzine sau vreunei ferme din împrejurimi, care profitau de odihnă...

Niciodată planeta natală nu i se mai păruse atît de frumoasă acestui om care-și trăise cea mai mare parte din viață într-o strîmtă astronavă. Inima lui era plină de o imensă recunoștință față de oamenii și de natura pămîntească, față de tot ce contribuise la salvarea Nizei, navigatoarea lui cu păr roșcat. Ea venise astăzi să-l întîmpine în grădina clinicii! După o consfătuire cu medicii, hotărîseră să plece amîndoi la un sanatoriu din zona polară. Niza și-a redobîndit pe deplin sănătatea, de cum i se înlăturase paralizia prin suprimarea presistentei inhibiții a cortexului, produsă de descărcarea tentaculelor crucii negre. Nu-i mai rămînea decît să-și recupereze energia pierdută în urma lungului somn cataleptic... Niza vie și sănătoasă! Erg Noor nu se putea gîndi la aceasta fără să tresară de bucurie.

În romînește de
TATIANA BERINDEI
și ADRIAN ROGOZ

MIHAI NEGULESCU

Coloana primăverii

Cu orice primăvara cîntăm iubirea iar;
Dar amintiri, din neguri, în suflet ard amar.
Știm și-altă primăvară... nu înfloreau speranțe...
Din brațele iubitei ne prăvăleam sub gloanțe...
Uitam și înflorirea, și liniștea, și jocul...
În lagăre cernite ne cununam cu focul...
Dar a venit și ceasul de Mai, cînd am învins —
Și cînd sudoarea, rece, pe frunți ni s-a prelins.
Știam că alte flăcări, s-o-ncingă, nu mai sînt,
Că înflori-vor iarăși bujorii pe pămînt...
De-atunci, în primăvară, cîntînd iubirea iar,
Tăceri și solitudini ne-mbie în zadar;
Zadarnic bucuria măruntă ne-ar da ghes —
În calea ei cu pîine și sare n-am să ies;
Eu știu numai oceanul acestei bucurii
Ce leagănă pămîntul pe valurile-i vii...
Cînd fluviile păcii străbat meridiane
Văd bluza salopetei înlocuind vestoane...
Cu mîna, ce de schije ne-a fost însîngerată,
Vom sugruma în bombe gheena blestemată...
Atunci va fi în lume întîia primăvară
Pe care generații, în șir, o adăstară —
Dar numai veacul nostru, cu sputnicii,-n azur
Îi ridică vrăjitul coralelor contur
De bucurii și pace... Contemporan cu ele,
Simt seva lor cum trece prin trunchiul țării mele;
Cu fiecare faptă, cu fiecare gînd,
Răzbate spre-mplinire acest mănos pămînt.
În stînca ce o eră o despărțea de alta
Noi — vad spre primăvară ne-am desfăcut cu dalta;
Iar mîna, oțelită de cînd deschise pragul,
Mereu, ne-nduplecată, va ști să poarte steagul!
În Mai, uniți sub flamuri de tînără văpaie,
În noi atîtea creste și zări se întretaie.
Simțind în fiecare din ele o chemare,
Coloana primăverii în veci biruitoare
Pe străzi, pe bulevarde, cum trece majestuoasă,
Un prieten bun adună din fiecare casă.
Și-n fiecare poartă — o soață, o iubită,
Își flutură năframa în soare limpezită,
Spunîndu-ne, tăcuta, cu ochii: cale bună...
Privirile acestea în inimi ni se-adună;
Și parcă-atunci, alături de tîmpla noastră sînt
Cosițele lor negre, prin vînt alunecînd;
Și în coloană umeri de nea parcă-au trecut
Cu noi să-mpartă drumul mereu, ca pe-un sărut...

GHEORGHE TOMOZEI

De cînd a început pacea

Pacea plutește peste castani
din clipa cînd,
într-al stepelor vad,
în urmă cu sute de ani,
zidari bărboși, din pămînt,
au ridicat un oraș
pe care l-au numit mai tîrziu Stalingrad...

Pacea a început, cu adevărat, din clipa
în care, în lagărul morții, rană a humii,
înconjurat de lanțul sîrmei ghimpate, prelung,
în fața călăilor lumii,
s-a născut un prunc...

Pacea a început din clipa în care
un soldat, cu amîndouă mîinile retezate,
a dictat, pentru mama-i departe, o scrisoare:
„Să nu mai plîngi, măicuța mea bătrînă,
Vezi, plînsul nu e cunoscut la ruși.
Cine ți-a spus că nu mai am o mînă?
Trimite-mi o pereche de mănuși..."

Pacea a început din casa părăsită, în care
totul era pustiu, și numai într-un colț de grădină,
un ostaș sovietic a găsit
și i-a strîns în căușul căștii, patru pui de găină...
Bulgării de aur înviau liniștea, ferecată în gheață,
cum învie întunericul, scăpărată, scînteia
și piuiau, cerîndu-și fărîma de viață...

Desigur, pacea s-a născut în clipa aceea...

ION ȚIRLEA

Diminețile păcii

Ele strălucesc mereu, chiar mahorîte de sînt,
În grădinile zorilor înfloresc speranțele.
În grădinile zorilor iedera de aur crește pe cer,
și-un alai de păsări e vara lor.
Diminețile au roua — lacrimile fericirii.
Vara ele se umplu de tractoare și de țărani
cu pălăriile pline de lumina,
iar în orașe, — de strigatul viguros al sirenelor.
Frumoși sînt oamenii
care trec pe străzi și pe drumuri,
care urcă pe schele sau ies în cîmp
asemeni unei revărsări a mișcării.
Frumoși arborii, munții înalți pînă-n senin,
rîurile cu valuri de argint, ca fluturii.
Anii se trezesc în fiecare dimineață, rîzînd,
și anotimpurile sînt o ramură-ncărcată cu alte frumuseți,
în care veșnic năzuiesc spre lumină
mugurii noi.
Ele strălucesc mereu,
cu o prospețime
ca o strîngere de mînă
a încrederii.

Limba și literatura romînă în școală

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN ȘCOALĂ — O PROBLEMĂ MAI AMPLĂ ȘI MAI COMPLEXĂ

Conf. univ. G. C. NICOLESCU

E cum nu se poate mai binevenită discuția asupra literaturii în școală inițiată de Luceafărul, a cărei pildă a fost apoi larg urmată de alte reviste. Cadrele didactice — îndeosebi acele din învățămîntul mediu — trebuie să contribuie cu atît de prețioasa lor experiență pentru a arăta în mod concret calea cea mai bună pe care trebuie mers în acest domeniu. Relatarea consfătuirii Luceafărului de la Craiova și Ploești a arătat ce interesante sugestii pot oferi aceste cadre didactice și, în consecință, ce însemnat sprijin se poate afla în ele pentru a rezolva cu bine această problemă.

Dacă îmi este îngăduit să fac cîteva sugestii în această privință, prefer să renunț la orice considerații preliminarii. Primul lucru ce mi se pare necesar aici este simplificarea manualelor și a programelor. S-a spus și la recentele consfătuiri, iar cei care am avut în mînă manualele de clasa a VIII-a și a IX-a (vechi) ne-am putut da seama ușor că ele depășesc capacitatea de înțelegere și reținere de care sînt capabili elevii de vîrsta respectivă și că îngrămădesc un număr exagerat de date. În ce privește primul aspect, competenți sînt, firește, specialiștii în pedagogie, cărora le revine să constate și dacă în ansamblu programele la toate materiile dintr-un an nu sînt prea încărcate în raport cu vîrsta și timpul elevilor. În ce privește cel de al doilea aspect, profesorii de romînă știu că s-a ajuns pe alocuri la unele exagerări. Dintre acestea se observă faptul că în unele locuri s-a făcut din studierea literaturii romîne în școală o materie la fel de prozaică și de bazată pe memorie ca geologia sau chimia anorganică, deși ea ar trebui să constituie pentru elevi un curs de inițiere în arta de a descoperi singuri frumusețea și sensul unei opere literare, în arta de a descoperi viața însăși și rostul ei. Ceea ce e absolut necesar în școală e o studiere a literaturii romîne care să nu abdice nici un moment de la interpretarea ei științifică. Obișnuind pe elev — la nivelul cunoștințelor și posibilităților sale — să surprindă necontenit ecoul dezvoltării istorice în suprastructură, studiul literaturii trebuie să pună accentul pe adîncirea concretă a operelor literare așezate în condițiile istorice care le-au produs, cu frumusețile și sensurile lor profunde, neuitînd mai cu seamă că arta este o formă specifică de cunoaștere a lumii și depunînd străduința ca elevii să se familiarizeze cu sezisarea acestui specific.

Simplificarea, însă, nu înseamnă simplism. Aș zice că ea are nevoie încă mai mult de o deplină limpezire, de o deplină precizare a problemelor litigioase. Indiscutabil sînt încă numeroase curentele, scriitorii și operele din istoria noastră literară pe care încă nu le-am abordat sau nu le-am abordat în toată amploarea și adîncimea lor sau, în sfîrșit, dacă le-am abordat, n-am ajuns la soluții satisfăcătoare, la soluții care să realizeze un consens în jurul lor. E suficient să ne gîndim la simbolism, la poporanism, la naturalism, la decadentismul dintre cele două războaie mondiale, la raportul dintre naturalism și realism în diverse opere literare, la raportul dintre realism și nerealism sau antirealism în opera unor scriitori ca Macedonski și altele. Nu putem pretinde profesorilor de literatură romînă să învețe pe elevii lor lucruri uneori foarte complicate cu atît mai puțin în formele cele mai clare și mai accesibile — cum trebuie s-o facă, dacă aceste lucruri nu au fost în prealabil deplin lămurite. S-a vorbit, de pildă, de nenumărate ori, pe bună dreptate, ca de un lucru regretabil, de lipsa unui manual de literatură romînă pentru clasa a XI-a, care să cuprindă materia de la 1900 pînă azi. Manualul acesta este în elaborare, dar întîrzie. O primă formă a lui a fost considerată cu doi ani în urmă nesatisfăcătoare. Nimeni nu contestă dificultatea rezolvării problemelor din această perioadă, dar ceea ce n-a putut încă face un grup respectabil de critici, istorici și teoreticieni literari din cei mai considerați ai noștri care au elaborat manualul de acum doi ani, cerem toți de zece ani să facă bine, clar și simplu, fiecare profesor în parte, singur, departe de o bună bibliotecă. Este nedrept și este mai cu seamă nerealist. Și e de la sine înțeles că marea majoritate a acestor profesori — fără să vreau să micșorez cu nimic valoarea lor — vor reuși mai puțin bine decît colectivul amintit mai sus. Iată de ce un manual mai slab, însă bine orientat ideologic, discutat larg apoi de cei care l-au folosit și de alți specialiști, poate deveni o bună temelie pentru unul satisfăcător. Iată de ce, pe de altă parte, monografiile de istoria literară serioase și numeroase, menite să contribuie la clarificarea atîtor probleme încă litigioase din dezvoltarea literaturii noastre, sînt nu numai stîlpii de susținere fără de care nu se poate a unei bune istorii a literaturii noastre, dar și ai studiului acesteia în școală.

N-aș vrea nici un moment să se considere că subapreciez valoarea și posibilitățile cadrelor didactice de literatură din învățămîntul mediu. Dimpotrivă, sînt convins că, după cum în trecut din rîndurile lor s-au recrutat, în ciuda marilor greutăți cu care aveau de luptat pe atunci, istorici literari și profesori universitari de literatură valoroși — e suficient să-l amintim pe Ibrăileanu — astăzi, cu atît mai mult, în noile condiții create de partidul clasei muncitoare, ei sînt chemați să aducă o contribuție importantă la rezolvarea multor probleme ale literaturii noastre și în primul rînd la elaborarea unor bune manuale de școală. Acestea mai cu seamă nu pot și nu trebuie să se facă fără ei.

Dar nu e mai puțin adevărat că nu trebuie să trecem cu vederea condițiile concrete în care oamenii acești sînt puși să lucreze. Mă gîndesc în primul rînd că ei au foarte puține studii monografice și nici o istorie a literaturii noastre amplă, științifică, din care să învețe, cu ajutorul cărora să-și adîncească mereu cunoștințele. Știu bine că nici monografiile, nici istoria literaturii noastre nu se pot improviza, că începuturi s-au făcut pe drumul construirii lor. Dar se pune problema dacă tuturor dascălilor de romînă de pe întreg cuprinsul țării noastre aceste materiale care apar le sînt accesibile. Mărturisesc că nu cunosc exact situația, dar e foarte firesc ca în bibliotecile atîtor școli medii noi înființate în anii din urmă să nu existe absolut toate lucrările necesare pregătirii continue și ținerii la curent a unui profesor de literatură. Studierea situației tuturor acestor biblioteci pînă la cele mai mărunte și perfecta punere la punct a utilării lor cu cărți și cu principalele reviste curente este una din cheile însemnate care vor deschide drumul spre îmbunătățirea predării literaturii romîne în școala medie, spre ridicarea reală a nivelului absolvenților școlilor medii și, prin aceasta, implicit și al candidaților, al studenților învățămîntului superior, al culturii noastre de mîine.

Aici se ridică și o altă problemă. După 1944, studiul literaturii în țara noastră a intrat într-o nouă etapă. Ne-am dat seama, nu mult după 23 August, că o sumă din instrumentele noastre de lucru, din izvoarele noastre de informație, din monografiile cu care ne ajutam, din istoriile literare care ne călăuzeau sînt, în întregime sau în parte, greșite, oferind date necomplete, interpretări tendențioase, caracterizări ale operelor și scriitorilor necorespunzătoare, semnificații trecute cu vederea sau trucate, procesul în ansamblul său neștiințific reconstituit și mai cu seamă aproape total ignorată atît de strînsa interdependență dintre literatură și viața socială. Fără să se renunțe la absolut tot ce se făcuse în trecut, pe baza învățăturii marxist-leniniste trebuia totul reexaminat critic, trebuia construită adevărata istorie a literaturii noastre. Iată, între altele, de ce a fost nevoie ca în cei cinci ani de studiu din facultate consacrați literaturii romîne să se parcurgă întreaga literatură romînă, întrucît viitorul profesor sau cercetător nu putea să se mai ajute la început decît cu foarte puține lucrări cu adevărat științifice asupra unor epoci sau scriitori.

Dar din acest fapt, care a jucat un rol pozitiv important în studierea just orientată a literaturii noastre în acești ani, a izvorît și un dezavantaj. Pentru a cuprinde întreaga materie în numărul de ore de curs al celor cinci ani de studiu, s-a ajuns că unii scriitori au fost predați într-un număr de ore foarte mic, uneori egal sau mai mic numărului de ore ce le sînt afectate în învățămîntul mediu. Ce poate rezulta de aici? În mod firesc, imposibilitatea unei mai mari adînciri a materiei, imposibilitatea unei serioase exegeze a conținutului și expresiei, exegeză care să fie inițiatoare în cazul concret și călăuză în general pentru studenți, imposibilitate de a cuprinde cu egală atenție toate capitolele creației unui scriitor, ca pentru niște viitori profesori ce vor trebui să știe mult mai mult decît vor trebui să spună viitorilor lor elevi. Dacă la aceasta adăugăm că studenților nu le rămîne întotdeauna timp să parcurgă în întregime bibliografiile, că bibliografiile acestea sînt uneori alcătuite în funcție de timpul studenților, deci incomplete și, în sfîrșit, că sînt cazuri în care studenții deveniți profesori nu au adesea răgazul care să le îngăduie recitirea cărților indicate de bibliografia din facultate, citirea altora care să o completeze sau ținerea la curent cu operele literare și studiile ce apar, se poate înțelege de ce predarea literaturii romîne în școala medie devine uneori mecanică, seacă și chiar schematică.

Iată de ce problema numărul unu rămîne totuși alcătuirea de serioase studii monografice asupra scriitorilor, curentelor, revistelor, operelor etc. din literatura noastră, menite a ne da toate datele — unele încă necunoscute sau nevalorificate — și a ne duce la cele mai științifice aprecieri asupra fiecărui fenomen. Elaborarea acestor monografii, mai degrabă alegerea titlurilor și stabilirea ordinei importanței lor, firește nu poate fi lăsată nici la voia întîmplării, nici a preferințelor subiective individuale. Ea trebuie să se realizeze pe baza unui plan întocmit în urma unei consfătuiri a specialiștilor noștri în istorie literară care va seria subiectele în ordinea urgenței iar, ținînd seama de nevoia de a lămuri capitolele cele mai puțin cercetate și de a constitui totdeodată stîlpii de boltă ai tratatului de istoria literaturii romîne.

S-ar putea adăuga încă ceva foarte util: o revistă, de preferință lunară, cam cu fizionomia revistei Limba romînă, *dedicată însă problemelor de istorie literară și celor ale studiului literaturii în școală — așa cum sînt cele sovietice de acest gen — în care se vor putea publica documente și date noi, interpretări noi de fapte și studii noi teoretice, informații generale din literatura de specialitate romînă, sovietică și din alte țări, bibliografia curentă, etc. O asemenea revistă va putea fi o excelentă călăuză, un excelent mijloc de a ține profesorii de literatură la curent cu dezbaterile cele mai actuale ale specialității lor, de a le susține activitatea didactică și de a stimula munca lor creatoare în domeniul elaborării de manuale. În cel al cercetării științifice propriu zise sau în acela al unui rodnic schimb de experiență.*

Cu aceste numeroase monografii, cu tratatul de istoria literaturii noastre în rafturile bibliotecilor și pe mesele de lucru, cu revista pe care o propunem, aducînd necontenit ultimele noutăți, ultimul cuvînt al științei în domeniul nostru, întreaga pregătire se va îmbunătăți, iar cursurile universitare își vor putea schimba cumva structura, putînd cerceta ceva mai adînc mari scriitori și cele mai însemnate fenomene, devenind în felul acesta mult mai utile viitorilor profesori ce le vor urmări. Fără îndoială, la toate acestea sînt încă multe de adăugat, mai cu seamă multe precizări concrete de făcut, asupra cărora poate voi mai reveni, dar aș fi bucuros dacă prin cele spuse voi fi izbutit să sugerez deocamdată ceea ce mi se pare esențial: că problema studierii literaturii romîne în școală este numai un aspect din problema studierii literaturii romîne în ansamblul ei, că orice soluții care nu vor ține seama și de acest lucru nu vor fi eficiente decît poate local și trecător.

PROGRAMA DE LITERATURĂ

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN SECOLUL AL XX-LEA *)

3 ore săptămînal — 99 ore anual

Literatura română între cele două războaie mondiale — 4 ore.

Cadrul istoric al epocii.

Criza generală a capitalismului.

Ecourile Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Creșterea mișcării muncitorești în România. Înființarea Partidului Comunist Român (1921).

Continuarea și dezvoltarea realismului în literatură. Dezvoltarea în știință, literatură și artă a marilor tradiții democratice și realiste din secolul precedent.

Reviste cu caracter progresist: Viața românească, Insemnări literare etc.

Dezvoltarea literaturii.

Rolul P.C.R. în orientarea literaturii. Lupta ideologică desfășurată de P.C.R. pentru o literatură pusă în slujba proletariatului.

Publicații scoase sub îndrumarea P.C.R.: „Cultura proletară" (1926), „Veac nou", „Bluze albastre" (1932), „Cuvîntul liber" (1933), „Era nouă" (1936), „Reporter".

Contribuția scriitorilor legați de clasa muncitoare și călăuziți de mișcarea revoluționară, la crearea unei noi literaturi.

Încurajarea și răspîndirea de către clasele exploatatoare a ideologiei fasciste. Promovarea unei literaturi cu conținut mistic, obscurantist, șovin, reacționar. Autohtonismul și misticismul în literatură. „Gîndirea", expresie a descompunerii și degenerării culturii și artei burgheze.

Decadența literaturii și artei burgheze. Aspecte ale decadentismului în literatură (expresionism, impresionism, dadaism, suprarealism etc.). Trăsăturile literaturii decadente „moderniste". Eugen Lovinescu, reprezentant al criticii impresioniste, sprijinitor al literaturii „moderniste".

Lupta consecventă a P.C.R. împotriva ideologiei fasciste — principalul dușman al poporului și al culturii sale naționale; — lupta împotriva curentelor decadente. Apărarea de către P.C.R. a tradițiilor progresiste ale literaturii, mobilizarea tuturor scriitorilor legați de popor, împotriva fascismului, a ideologiei și a literaturii promovate de aceasta.

Mișcarea literară.

Mihail Sadoveanu — 8 ore
(1880)

Viața. Începuturile literare; orientarea realistă. Colaborator la revista Viața românească și Insemnări literare.

Bogăția operelor și varietatea temelor scriitorului în perioada dintre cele două războaie. Caracterul democratic și patriotic al operei sale.

Opera.

Marile teme ale scriitorului.

Satul și țăranul în opera lui M. Sadoveanu.

Cumplita exploatare și mizerie a țăranimii în trecut (Bordeienii, Păcat boieresc). Ura și răzvrătirea țăranimii muncitoare împotriva asupritorilor (Hoțul, Ion Rusu Ungureanu).

Județ al sărmanilor (analiză literară).

Dreptul răzbunare a țăranului exploatat și batjocorit de boieri. Semnificația povestirii. Personajele. Dramatismul acțiunii.

Bogăția sufletească a omului din popor în opera lui M. Sadoveanu (Crișma lui Moș Precu, Cîntecul amintirii).

Baltagul (analiză literară).

Setea de dreptate și caracterul dîrz al omului din popor. Figura Vitoriei Lipan. Descrierea obiceiurilor și tradițiilor poporului.

Semnificația romanului Baltagul. Inspirația folclorică. Stilul romanului.

Romanul istoric.

Evocarea luptelor poporului pentru libertatea națională și socială. (Șoimii, Neamul Șoimăreștilor, Zodia Cancerului).

Patriotismul poporului în contrast cu interesele înguste ale boierilor și ale domnitorilor.

Frații Jderi (analiză literară).

Evocarea epocii de domnie a lui Ștefan cel Mare între anii 1469 și 1475. Romanul, monografie a vieții sociale din epoca respectivă. Caracteristicile ideologice și artistice ale romanului. Caracterul popular și național.

Figura lui Ștefan cel Mare. Familia Jderi. Celelalte personaje ale trilogiei.

Viața tîrgurilor de provincie în opera lui M. Sadoveanu.

Viața cenușie, lipsită de orizont a tîrgurilor de provincie în regimul burghezo-moșieresc. (Floare ofilită, Locul unde nu s-a întîmplat nimic).

Natura patriei în opera lui M. Sadoveanu.

Unitatea indisolubilă între natură, om și istoria poporului nostru. Peisajul complex și viu al naturii (Țara de dincolo de negură). (caracterizare generală).

Limba scriitorului. Valoarea artistică a limbii și stilului scriitorului.

T. Arghezi — 3 ore
(n. 1880)

Viața. Primele încercări literare. Colaborator la diferite reviste (Revista modernă, Viața nouă, Linia dreaptă, Viața socială, Viața românească, Bilete de papagal).

Legătura poetului cu țărănimea revoltată.

Activitatea scriitorului în timpul celui de al doilea război mondial și în anii construirii socialismului.

Opera.

Bogăția și diversitatea temelor. Volume de poezii: Cuvinte potrivite, Cărticica de seară, Flori de mucigai.

Poezia lirică de atitudine socială (Plugule, Bănecuvîntare, Caligula, Țara mea).

Poezia lirică cu caracter filozofic-religios (Psalmi, Duhovnicească, De-a v-ați ascuns).

Poezia Testament (analiză literară).

Solidaritatea poetului cu înaintașii săi. Elogiul adus străbunilor care au contribuit la ridicarea omenirii pe treptele civilizației și culturii prin munca lor istovitoare.

Realizarea artistică — plasticitatea și vigoarea imaginilor.

Proza. Imagine realistă a societății în trecut. (Poarta neagră, Icoane de lemn, Lina, Tablete din Țara de Kuty). Pamflete antimonarhice.

Sînge și aur (analiză literară).

Ura și disprețul față de cîrmuitorii cinici și cruzi și simpatia pentru victimele societății burghezo-moșierești.

T. Arghezi, artist al cuvîntului — creator de imagini, cuvinte și sensuri noi. Versificația.

Gala Galaction — 1 oră
(1879)

Începuturile literare. Orientarea realistă și democratică a scriitorului în prima parte a activității sale (De la noi la Cladova, Lîngă apa Vodislavei, Gloria Constantini). Simpatizant al mișcării muncitorești (O lume nouă, Batalioane a plebei proletare).

Orientarea antirealistă, mistică (după primul război mondial) (Roxana, Papucii lui Mahmud, Doctorul Taifun).

Colaborator la ziare și reviste după 23 August 1944.

Opera.

Lîngă apa Vodislavei (analiză literară).

Lupta înverșunată dintre asupriți și asupritori din timpul răscoalei lui Tudor Vladimirescu. Realismul nuvelei.

A. Toma — 2 ore
(1875—1954)

Începuturile literare ale poetului, legate de creșterea mișcării muncitorești din țara noastră la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Colaborator la publicații socialiste. (Munca, Lumea nouă, Lumea nouă științifică și literară).

Opera. Creația literară pînă la 23 August 1944.

Strînsa legătură cu mișcarea muncitorească (Trăiască Comuna). Credința nezdruncinată a poetului în victoria clasei muncitoare (Secerișuri sfinte); îndemnul înflăcărat la lupta revoluționară. Poezia lui A. Toma în slujba luptei proletariatului revoluționar. (Aceasta e cîntecul plînii amare, Șomerii).

Cîntul vieții (analiză literară).

Optimismul și încrederea poetului în uriașa forță a proletariatului. Dragostea poetului pentru lupta celor exploatați.

Poezia lui A. Toma după 23 August 1944.

Continuarea și dezvoltarea celor mai de seamă trăsături ale poeziei sale din trecut. Întărirea caracterului militant al poeziei sale.

Creșterea elanului liric și a optimismului în legătură cu perspectivele viitorului. Cîntăreț al marilor realizări din patria noastră. (Cîntec pentru Republica Populară Română). Eroismul oamenilor muncii (Silvester Andrei salvează abatajul).

Popor, izvor renăscător (analiză literară).

Identitatea dintre aspirațiile artistului și idealurile de luptă ale poporului. Imn de mulțumire închinat poporului de către poet. Elogiul limbii populare.

Locul lui A. Toma în literatura noastră.

L. Rebreanu — 5 ore
(1885—1944)

Viața. Începuturile literare. Orientarea scriitorului pe linia prozei realiste în prezentarea vieții poporului. Colaborator la revistele Luceafărul, Viața românească, Romînia literară.

Autor de nuvele (Frămîntări, Golanii).

Perioada marilor creații: Ion, Pădurea spînzuraților, Răscoala.

Alunecarea scriitorului pe poziții reacționare în anii fascizării țării. Declinul artei sale. (Gorila 1938).

Opera.

Tematica variată a operei sale: viața satului (Ion), Răscoala țăranilor din 1907 (Răscoala), demascarea atrocităților războiului și politicii diversioniste (Ițic Ștrul, dezertor, Catastrofa, Pădurea spînzuraților), satirizarea imoralității publice (Plicul).

Ion (caracterizare generală).

Răscoala (analiză literară).

Tabloul realist al vieții românești în anul răscoalei țăranilor, 1907. Amploarea și forța răscoalei, izvorîte din capacitatea de revoltă, acumulată de țărănimea exploatată. Caracterul răscoalei. Represiunea sîngeroasă. Personajele principale. Masa țărănească în romanul lui Rebreanu. Semnificația romanului.

Măiestria artistică a scriitorului. Caracterul realist al operei sale.

Locul lui L. Rebreanu în literatura română.

Cezar Petrescu — 2 ore
(1892)

Scurtă biografie.

Opera. Zugrăvirea realist-critică a diverselor aspecte ale societății românești de la începutul sec. al XX-lea (Calea Victoriei, Oraș patriarhal), jefuirea bogățiilor țării de către trusturile străine în complicitate cu burghezia românească (Aurul negru); drama intelectualului în societatea burgheză (Apostol); demascarea primului război imperialist și a epocii postbelice (Întunecare).

Creația lui Cezar Petrescu după 23 August 1944: Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine, Învățătorul Dominic, Vino și vezi, Nepoții gornistului.

Întunecare (analiză literară).

Pregătirea războiului de către clasele exploatatoare. Lumea profitorilor (Vardaru, Vezbianu). Caracterul nejust al războiului. Condamnarea războiului prin reliefarea ororilor lui. Figura lui Radu Comșa. Figuri de țărani și intelectuali.

Locul lui Cezar Petrescu în literatura noastră.

Camil Petrescu — 2 ore
(1894—1957)

Scurtă biografie.

Opera. Bogata activitate publicistică și literară. Versuri, proză, piese de teatru etc., inițiate de concepția partidului clasei muncitoare.

Activitatea după eliberare (Bălcescu, Un om între oameni).

Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război. (analiză literară).

Revolta și indignarea scriitorului împotriva guvernării burgheze care a pregătit și condus războiul din 1916. Demascarea războiului imperialist. Dramatismul situațiilor. Realismul romanului.

Locul lui Camil Petrescu în literatura epocii.

G. Călinescu — 2 ore
(1899)

Activitatea multilaterală a scriitorului. Colaborator la diferite reviste.

Istoric și critic literar. Prezentarea documentată a evoluției literaturii noastre. Delimitarea cu discernămînt a fenomenelor estetice de cele culturale, selectarea valorilor literare. Limitele ideologice.

Activitatea culturală și literară după 23 August 1944. Studiile despre Gr. Alexandrescu și N. Filimon.

Romancier.

Enigma Otiliei (caracterizare generală). Oglindirea vieții burgheziei de la începutul sec. al XX-lea, dezumanizată de goana după bani.

Puternicul caracter realist al romanului.

Locul lui G. Călinescu în literatura română.

G. Bacovia — 1 oră
(1881—1957)

Primele încercări literare sub influența lui A. Macedonski. Colaborator la Literatorul, Viața nouă etc.

Opera. Volume de poezii: Plumb, Scîntei galbene, Cu vol, Stanțe burgheze.

Tematica poeziilor: viața cîtadină, tabloul contradicțiilor sociale. Sentimentul singurătății, sensibilitate ascuțită (Amurg, Decor, Toamna, Plouă).

Plumb (analiză literară).

Serenada muncitorului (analiză literară).

Manifest revoluționar, ilustrativ pentru deșteptarea conștiinței de clasă la muncitori, după revoluția din 1905.

Elemente simboliste și realiste în poezia lui G. Bacovia (Scîntei galbene).

Limba, stilul și versificația.

---

*) *Ultima parte a programei este valabilă și pentru anul școlar în curs.*

Concursul „Iubiți cartea"

Nagy Istvan: LA CEA MAI ÎNALTĂ TENSIUNE

O carte care-și justifică pe deplin titlul și se citește cu o pasiune și un interes mereu susținut.

11 iunie 1948: principalele mijloace de producție au fost naționalizate și date în mîna celor cărora le aparțineau de drept. Acest eveniment revoluționar determină radicale transformări în conștiința oamenilor. Ele se profilează pe de o parte în atitudinea față de muncă, iar pe de altă parte în lupta necruțătoare, de zi cu zi, împotriva dușmanului de clasă. Foștii patroni, conștienți de superioritatea relativă pe care o au, temporar, în domeniul muncii de administrație și conducere a întreprinderilor, a proceselor de producție, își fac iluzii cu privire la „incapacitatea" organizatorică și tehnică a muncitorilor.

La o turnătorie modestă din Cluj, cu un utilaj tehnic uzat și în parte descompletat, sînt numiți trei muncitori în posturile cheie: Karoly Bucsi, comunist ilegalist, încercat în luptele grele împotriva siguranței horthyste, ca director, Felecan, un om înzestrat cu o mare capacitate organizatorică, dar mai ales cu tactul necesar în acțiunile dificile, ca secretar de partid și Bereczki, fost social democrat, om de orgoliu bolnăvicios, care-l împinge spre carierism și apoi spre acțiuni de-a dreptul dușmănoase partidului, ca predinte al comitetului de întreprindere. Abia instalați, cei trei își dau seama că ceva e în neregulă. Procentul de rebuturi de la turnătoria de fontă a crescut brusc după naționalizare. Lipsa aparatelor de laborator, necesare analizelor chimice, nu justifică întru totul prezența acelor rebuturi. Cu sprijinul Universității „V. Babeș", problema analizelor este, pentru un timp, rezolvată. Fonta începe să devină din ce în ce mai bună. Cu regularitate de ceasornic însă, din 3 în 3 săptămîni, fonta supusă malcabilizării este stricată. Împreună cu Felecan, Bucsi dă de firele misterului. Bindasz, muncitorul însărcinat cu supravegherea proceselor termice ce se petrec în interiorul cuptoarelor, încrezător în paznicul de noapte Beke György, se culcă în timpul serviciului, iar paznicul, unealtă a foștilor patroni, are grijă să-l scoale totdeauna după ce fonta a fost arsă prea mult. Arestarea imediată a lui Beke ar da însă prilejul patronilor, a căror unealtă este, să se dea la fund.

Între timp, alte probleme se pun în fața noului colectiv de muncă. Uzina devine o adevărată pepinieră de cadre. Fosta responsabilă culturală, Roza Zsigmond, a fost chemată la o școală superioară de partid, de unde va fi trimisă într-o muncă de răspundere. Felecan este cooptat și el ca activist al comitetului județean de partid, apoi al Comitetului Central. Gergely Kiss va fi numit responsabil cultural în comitetul provizoriu ce urmează să ia ființă, etc. Se dovedește astfel completa falsitate a tezei reacționare potrivit căreia socialismul va sucomba din lipsă de cadre tehnice și de conducere. Dimpotrivă, Revoluția descătușează toate energiile, pînă atunci nebănuite, ale unui întreg popor. În încleștarea marilor lupte se călesc numeroase cadre capabile să conducă toate domeniile de activitate ale unei țări, se făurește o nouă atitudine față de muncă și față de societate. Acesta este sensul scenei în care muncitorii Sereș, Feri Kovács și Gergely Kiss, înfuntînd temperatura ucigătoare a cuptorului de turnare, pătrund în interiorul acesteia și-l pregătesc în vederea reluării cît mai urgente a lucrului. Conștiința că fabrica e a lor, că nimic nu se clintește deci fără a fi și consultați, iată misterul pe care inginerul șef Tolocan, reîntors în fabrică, odată dezlegîndu-l, va înțelege cauza radicalei schimbări petrecută în viața acestui colectiv de muncă.

De o densitate tipică deosebită, evocînd în paginile ei tensiunea revoluționară a lunilor ce se scurg între actul naționalizării și acela al apariției primului plan economic de stat (1949), cartea lui Nagy Istvan ridică numeroase probleme. Pe măsură ce firul epic înaintează, narațiunea își lărgește mereu cadrele, adunînd în albiile sale toate problemele majore ale epocii, de la lupta neobosită și necruțătoare împotriva acțiunilor dușmănoase ale clasei deposedate pînă la aceea împotriva fiecărui rebut în muncă. În finalul cărții se conturează perspectiva unor noi victorii ale clasei noastre muncitoare.

D. Petrescu

ROMÎNA PENTRU CLASA a XI-a

M. Sebastian — 1 oră
(1907—1944)

Opera. Activitatea scriitorului (proză, teatru, critică literară — Orașul cu salcîmi, De două mii de ani, Steaua fără nume).

Ultima oră (caracterizare generală).

Demascarea modului tîlhăresc în care marii exploatatori de odinioară își agoniseau averi. Dependența presei burgheze față de magnații capitalului. Protestul împotriva orînduirii exploatatoare. Personajele.

Al. Sahia — 2 ore
(1908—1937)

Scurte date biografice. Începutul activității literare.

Opera. **Orientarea activității lui Al. Sahia în această epocă pe linia obiectivelor de luptă ale Partidului clasei muncitoare; lupta împotriva exploatării maselor muncitoare în perioada crizei economice** (Uzina vie, Revoltă în port); **demascarea pregătirilor războiului antisovietic** (Întoarcerea tatei din război, În cîmpia de sînge a Mărășeștilor); **combaterea diversiunii rasiste și naționalist-șovine** (Șomaj fără rasă, Execuția din primăvară).

Activitatea publicistică cu caracter militant a lui Al. Sahia în revistele Veac nou și Bluze albastre, pe care le-a condus.

U.R.S.S. azi — prima lucrare a literaturii noastre despre realizările socialismului victorios.

Uzina vie (analiză literară).

Denunțarea exploatării muncitorilor în regimul burghezo-moșieresc în perioada crizei economice. Planul revoluționar de luptă al muncitorimii împotriva exploatării. Personajele. Succesiunea dramatică a episoadelor.

Locul lui Al. Sahia în literatura romînă.

G. Topîrceanu — 1 oră
(1886—1937)

Scurte date biografice.

Colaborator la Viața romînească **și** Însemnări ieșene.

Opera. **Varietatea temelor tratate. Accente satirice și umoristice în poezie:** Balada chiriașului grăbit. **Critic al modernismului și apărător al realismului.**

Volume de poezii: Balade vesele și triste, Parodii originale, Migdale amare.

Poezia anotimpurilor: Rapsodii de toamnă (**analiză literară**).

Folosirea creatoare a creațiilor populare în poezie; dragostea de viață și de natură. Plasticitatea imaginilor, varietatea personificărilor și a epitetelor, perfecțiunea tehnică a versului.

Alți scriitori — 3 ore.

N. D. Cocea, I. Călugăru, Geo Bogza, Pavel Dan, Magda Isanos, M. Beniuc, D. Corbea, Victor Ion Popa, M. Ralea, Miron Radu Paraschivescu.

II. — Literatura romînă după 23 August 1944.
— 4 ore —

Cadrul istoric al epocii.

Insurecția armată de la 23 August 1944, inițiată, organizată și condusă de P.C.R.; însemnătatea ei istorică.

Revoluția culturală în R.P.R. Conducerea revoluției culturale de către partid. Valorificarea critică a moștenirii literare. Îndrumarea dată de P.M.R. dezvoltării artei și literaturii noi. Lupta împotriva manifestărilor ideologiei burgheze în domeniul literaturii.

Literatura romînă pe drumul realismului socialist. Metoda realismului socialist.

Avîntul literaturii naționalităților conlocuitoare.

Poezia nouă pe drumul realismului socialist — 1 oră.

Reprezentanți: T. Arghezi, A. Toma, M. Beniuc, D. Botez, E. Jebeleanu, M. Banuș, D. Corbea, C. Theodorescu, R. Boureanu, M. Breslașu, M. R. Paraschivescu, Alfred Margul Sperber, Horvath Imre, Nina Cassian, D. Deșliu, V. Tulbure, V. Porumbacu, M. Dragomir, E. Frunză, Al. Andrițoiu, A. E. Baconsky, Letay Lajos, Maytenyi Erik.

Tematica poeziei noi.

Poezia lui Tudor Arghezi după eliberarea țării — **3 ore.**

Activitatea literară și publicistică.
Opera. Cîntare Omului.
Cel ce gîndește singur (analiză literară).
Imn de slavă înălțat puterii omenești, muncii, năzuinței omului de a merge înainte, de a stăpîni cosmosul.

Realizarea artistică.

„1907"

Pe răzătoare (**analiză literară**).

Ura țăranilor exploatați împotriva moșierilor lacomi și cruzi. Îndemnul la răscoală.

Epilog (**analiză literară**).

Aspectul satelor după reprimarea răscoalelor țărănești.
Perspectiva optimistă a viitorului luminos în finalul poeziei.
Particularitățile artistice ale poeziilor lui T. Arghezi.
Locul lui Tudor Arghezi în literatura romînă.

M. Beniuc — **3 ore.**

Scurtă prezentare a activității creatoare.

Principalele volume de poezii: Cîntece de pierzanie (**1938**), Cîntece noi (**1940**), Poezii (**1943**), Un om așteaptă răsăritul (**1946**), Mărul de lîngă drum (**1954**), În frunte comuniștii (**1954**), Trainice (**1955**).

Caracterul militant al poeziei sale.
Cîntec de primăvară (**analiză literară**).
Încrederea poetului în primăvara omenirii, într-un viitor mai bun.
Patria (**analiză literară**).
Exprimarea puternicului sentiment patriotic al poetului.
Mărul de lîngă drum (**analiză literară**).
Menirea socială a poetului exprimată alegoric.
Locul lui M. Beniuc în literatura romînă.

Eugen Jebeleanu — **2 ore.**

Scurtă prezentare a activității creatoare.
Surîsul Hiroșimei (**analiză literară**).
Mobilizatoare chemare la lupta împotriva ațîțătorilor la război și apel călduros la menținerea păcii în lumea întreagă.
Locul lui Eugen Jebeleanu în literatura romînă.

Maria Banuș — **2 ore.**

Scurtă prezentare a activității creatoare.
Din Maramureș (**analiză literară**).
Evocarea vieții noi a copiilor din țara noastră.
Ție-ți vorbesc, Americă! (**caracterizare generală**).
Trăsăturile artistice ale poeziei Mariei Banuș.

Proza pe drumul realismului socialist — **1 oră.**

Reprezentanți: M. Sadoveanu, Camil Petrescu, Nagy Istvan, Geo Bogza, Asztalos István, Z. Stancu, E. Camilar, I. Călugăru, M. Preda, V. Em. Galan, Sütő András, T. Popovici, A. Mihale etc.

Tematica poeziei axată pe problemele mari ale construirii socialismului (industrializarea socialistă, viața nouă a satului, evocarea trecutului, oglindirea războiului).

Mihail Sadoveanu în anii construcției socialiste — **3 ore.**

Creația literară și publicistică. Principalele opere: Caleidoscop, Mitrea Cocor, Nicoară Potcoavă. Nicoară Potcoavă (**analiză literară**).

Evocarea evenimentelor istorice de la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Luptele lui Nicoară Potcoavă, sprijinit de forțele populare, împotriva trădării boierești și împotriva cotropirii otomane.

Arta scriitorului.

Locul lui M. Sadoveanu în literatură.

Zaharia Stancu — **2 ore**
(**1902**)

Scurtă prezentare a activității creatoare.

Desculț (**analiză literară**).

Prezentarea realistă a vieții și a luptei țăranilor săraci în satele cîmpiei dunărene, la începutul secolului al XX-lea. Evocarea dramatică a răscoalei din 1907. Personajele principale. Particularitățile stilului.

Camil Petrescu — **2 ore.**
Un om între oameni (**caracterizare generală**).

Nagy István — **2 ore.**
(**1904**)

Scurtă prezentare a vieții și activității creatoare. Reprezentant de seamă al prozei din R.P.R. Colaborator activ la revista Korunk. **Participant la mișcarea muncitorească.**

Activitatea multilaterală (schițe, nuvele, reportaje, romane), în care oglindește procesul de transformare a conștiinței muncitorești, apariția fenomenelor noi create de condițiile luptei și construcției socialiste din țara noastră.

La cea mai înaltă tensiune (**analiză literară**).

Prezentarea actului naționalizării la o uzină metalurgică din orașul Cluj. Lupta clasei muncitoare, condusă de partidul ei, împotriva burgheziei, pășirea pe drumul industrializării socialiste, pe drumul conducerii planificate a economiei naționale.

Lupta muncitorilor împotriva uneltirilor dușmanului de clasă. Colaborarea frățească a muncitorilor romîni și maghiari. Figura lui Bacsi Karoly. Stilul romanului.

Geo Bogza — **3 ore**
(**1908**)

Scurtă prezentare a activității creatoare.
Moartea lui Iacob Onisia (**analiză literară**).
Zugrăvirea dramaticului sfîrșit al minerului Iacob Onisia. Condițiile de viață și de muncă ale minerilor în timpul stăpînirii burgheze.
Meridiane sovietice (**caracterizare generală**).

Prezentarea unor imagini din țara socialismului victorios.

Asztalos István — **2 ore.**
(**1909—1960**)

Scurtă prezentare a vieții și activității creatoare.
Colaborator la revistele Korunk, Napsugár, Utunk. Consecvent luptător pentru întărirea frăției poporului romîn cu minoritățile naționale. Opera sa, expresie a cunoașterii oamenilor muncii, a preocupărilor și idealurilor lor. (Povestirile lui Ianoș, Anul nou, Pelin, Inimă tînără).
Vîntul nu se stîrnește din senin (**analiză literară**).
Zugrăvirea realistă a vieții țăranilor dintr-un sat ardelean, în anul 1947, cînd se duce lupta pentru unificarea celor două cooperative. Prezentarea frămîntărilor țăranilor săraci și mijlocași și lupta lor împotriva chiaburilor, care folosesc arma otrăvită a șovinismului, cu scopul de a sparge unitatea țăranilor muncitori. Rolul Partidului în înfrîngerea dușmanului de clasă la sate și în înfrățirea țăranilor muncitori romîni și maghiari, pentru a păși pe calea progresului și bunăstării. Stilul romanului.

Marin Preda — **3 ore**
(**1922**)

Scurtă prezentare a activității creatoare.
Moromeții (**analiză literară**).
Imaginea complexă a vieții țărănimii din sudul Munteniei, înainte de cel de al doilea război mondial.
Prezentarea realistă a satului și a țăranilor. Figura lui Ilie Moromete. Alte personaje ale romanului.

Desfășurarea.
(**caracterizare generală**).

V. Em. Galan — **2 ore**
(**1921**)

Scurtă prezentare a activității.
Bărăgan (**analiză literară**).
Aspecte din lupta comuniștilor pentru consolidarea unor unități socialiste în agricultură. Lupta comuniștilor pentru înlăturarea claselor exploatatoare. Figura lui Anton Filip.

Titus Popovici — **2 ore**
(**1930**)

Scurtă prezentare a activității.
Setea (**analiză literară**).
Oglindirea prefacerilor din viața satului nostru, ca urmare a instaurării puterii populare: reforma agrară din 1945.
Personajele principale ale romanului.
Figuri de țărani în roman.

Dramaturgia — 1 oră.

Dramaturgia noastră pe drumul realismului socialist.
Tematica noii dramaturgii. Noul conținut al conflictului dramatic.
Reprezentanți de seamă: **Camil Petrescu, L. Demetrius, A. Baranga, M. Davidoglu, M. Ștefănescu, H. Lovinescu.**

Camil Petrescu — **2 ore.**

Bălcescu (**analiză literară**) **2 ore.**
Evocarea vieții și luptei marelui democrat revoluționar, N. Bălcescu. Figura lui Bălcescu: caracterul său nobil, curajos, drept, însuflețit de adîncă dragoste pentru popor.
Alte personaje.
Adevărul istoric în piesa Bălcescu. Importanța educativă a dramei Bălcescu.
M. Davidoglu — 2 ore.
Cetatea de foc — **2 ore**

Aspecte din munca și lupta muncitorilor din industria grea. Lupta de clasă tot mai ascuțită în jurul industrializării socialiste.
Personajele principale.
Gradarea conflictului dramatic.

Critica literară — **2 ore.**

Rolul criticii literare în dezvoltarea literaturii noastre: lupta împotriva ideologiei burgheze, lupta pentru puritatea ideologică a literaturii, promovarea noii literaturi.
Reprezentanții principali: G. Călinescu, T. Vianu, I. Vitner, Al. Dima, S. Iosifescu, Ovid Crohmălniceanu, M. Novicov, Paul Georgescu.

Concluzii — **1 oră.**

Trăsăturile literaturii noastre noi.
Caracterul național și popular al literaturii. Spiritul de partid al literaturii noi. Eroul pozitiv în literatura nouă. Raportul dintre conținut și formă. Problema perspectivei.
Ecoul mondial al literaturii romîne.

*

Lucrări de control	6 ore
Compuneri	5 „
Recapitulare	6 „

MATHILDA ULMU — *Șantier naval*

RELIEF

O notă semnată Al. Adania, apărută în Contemporanul din 8 aprilie, intitulată „Acesta nu e Sinclair Lewis", se ocupă de articolul [illegible] publicat în Luceafărul din 1 februarie, cu ocazia [illegible] a marelui [illegible].

[illegible]

Marginal pe această linie a obiecțiilor, Al. Adania precizează că: [illegible] „comiteria" de care ar fi devenit V. [illegible] traducerea romanului Babbitt, [illegible] „pe picior de egalitate" Sam Dodsworth cu It can't happen here și cu Kingsblood Royal. Nu putem „adînci" comentariu la care se referă Adania, pentru simplul motiv că articolul [illegible] a apărut cu cel puțin o lună înaintea [illegible] lui V. [illegible]. N-am tras semn de egalitate între cele trei romane, ci [illegible] Dodsworth [illegible] în creația lui Lewis.

Acestea, obiectivitatea și, dacă ne e permis să spunem, seriozitatea obiecțiilor lui Adania [illegible] în coloanele Contemporanului o asemenea „critică".

M. ROSCA

Dacă ne propuneam să ne referim la creația poetică publicată numai în cursul lunii martie în Gazeta literară, nu putem să lăsăm deoparte o poezie, după părerea noastră, elocventă pentru viitorul [illegible] a poeziei realist-socialiste: Turnul de Maria Banuș. [illegible]

Poemul creează imaginea dezvoltării realității noi, [illegible] în clipa în care prima literă albă, scrisă cu cretă, apare pe tablă, „fixînd în haos un punct de reper". Același sentiment al securității, al risipirii nesiguranței îl încearcă și pe femeia din anii maturității în momentul descoperirii imaginii fascinante a rachetei cosmice pe cerul întunecat al nopții. Maria Banuș nu folosește o simplă simetrie imagistică. Mîna muncitorului „mare și bună" care „scapără-n noapte racheta" deșteaptă sentimentul puternic al siguranței, generează un adevărat cîntec de biruință umană.

Trecerea de la întunericul de spaimă la lumină e sugerată de poetă prin imagini dense, clare, într-o viziune largă. Considerăm că Turnul reprezintă una din creațiile cele mai izbutite din ultimul timp ale Mariei Banuș.

Regretul vremii care trece e exprimat în sonetul Plopii al lui Victor Eftimiu. Folosind resursele recunoscute de maestru al versificației, poetul nu atinge însă profunzimea ideii pe care vrea să o exprime. O oarecare grandilocvență („Heralzi cu atitudini minerale, / Solemni ca stîlpii unei catedrale") nu acoperă sentimentul de singurătate, de detașare de restul lumii, prezent în sonet. Contrastul dintre șirul de arbori care cresc „pe marginile drumului de țară / nepăsători de-a viforelor ură" și om, „un bob de rouă într-o Niagară" ce se crede „colos" și-i doar „miniatură" nu contribuie la definirea unei idei filozofice specifică stihelor noastre. Sonetul lui Victor Eftimiu e lipsit de conștiința mîndră a participării patetice la viața întregii societăți.

Balada spaniolă a lui Teodor Balș, ni se pare una din cele mai izbutite creații ale sale din ultima vreme. Tragismul vieții poporului spaniol sub călcîiul lui Franco, „aprinsele fluvii de sînge-omenesc" care pătrund în marea mulțimii, „furtuni uriașe trezind în adînc" sînt tratate într-o manieră sobră, dramatică. Adeziunea la cauza poporului martir, dragostea pentru eroul-poet Garcia Lorca, au generat un poem de o frumoasă ținută artistică.

Socotim însă că încrederea în victoria finală a poporului Spaniei s-ar fi cuvenit subliniată cu mai multă tărie, contribuind la desemnarea mai fidelă a peisajului social al patriei lui Garcia Lorca.

Traian Coșovei se întoarce, în numărul din 31 martie, la o armă părăsită de mai multă vreme: versul. Călătoria sa prin Polonia populară prilejuiește o confesiune impresionantă cum e cea din Uneori uit... Amintirea tragică a Auschwitz-ului se proiectează pe faptele vieții de fiecare zi ce trebuie apărată de repetarea crimelor naziste la care omenirea e încă martoră în cursul ultimului război mondial. În altă poezie, La Nowa Huta, în fața cuptoarelor, poetul încrustează, într-o amplă suită imagistică, procesul uriaș al țării prietene. Din păcate, Coșovei nu izbutește să mențină tensiunea lirică la același nivel, pe parcursul întregii poezii. De aceea finalurile poemelor stau ca declarații de ordin general, prozaice: „pe oriunde mă aflu / ca un ecou tragic, / ca o [illegible] groaznică / dintr-o catastrofă / de care sînt legat / în veci să n-o mai îngădui, / în veci s-o condamn și s-o [illegible]". Sau: „— Ce vrei acolo! — m-au întrebat / — Polonia. Polonia tînără, înfloritoare".

Așa cum se prezintă, poemele lui Coșovei par încă piese de atelier asupra cărora poetul ar mai fi trebuit să stăruiască, spre folosul ideilor îndrăznețe și prețioase sugerate de realitățile [illegible] „unui popor / înălțat din propria cenușă / și din eroare".

Un alt itinerar liric, de data asta prin R. P. Bulgaria, e semnat de Radu Boureanu. Într-o suită imagistică unitară poetul înfățișează aspecte din viața Bulgariei de azi. Pastelul se însuflețește, priveliștile minunate, [illegible], capătă un conținut mai precis prin referirile precise la istoria poporului de dincolo de Dunăre. Ca un simbol, Starii Dob — bătrînul stejar — se înalță în mijlocul peisajului bulgar, semnificînd forța invincibilă, de uriaș, a poporului implantat în pămîntul milenar al patriei. Formulăm, totuși, o rezervă asupra utilității în construcția lirică a unor referiri la „regina Mab" și la shakespeareanul „vis al unei nopți de vară" care nu contribuie la limpezirea ideii, dînd, în plus, o notă de căutare prețiozitate.

În ultima zi de Florența Albu și Plecarea de Al. Jebeleanu, sînt unite de o caracteristică comună: tratarea prozaică, de reportaj versificat, a unei teme majore. Prozaismul îneacă cele două poeme, prefăcîndu-le în exemple de superficialitate, de alunecare pe deasupra faptelor. Imaginea emoționantă a turbinelor fabricate în țara noastră, așteptînd să fie trimise departe, peste continente e înlocuită de Al. Jebeleanu printr-o succesiune de noțiuni terne: „Muncitorii care le-au pus la fiecare / Nervii, retinele, / Le pipăie cu duioșie / Bobinele. / Turbinele vor pleca-n călătorie, / Vor pleca de pe ramurile uzinei". Socotim că poetul a exagerat sensul termenului „creionării" (subtitlul ciclului căruia îi aparține și Plecarea), folosind prea mult schițarea nedefinită a sentimentului și a ideii.

După ce construiește o imagine cu conținut („Betonul, oțelul și vîrstele noastre, / stratificări patetice și pure, / păstrînd atît de mult din noi / vor aștepta acolo / să înfloarească veacurile"), Florența Albu alunecă într-un reportaj nefericit, lipsit de căldură: „Și cînd vom fi terminat de împărțit florile și decorațiile, / în case va fi multă lumină. / se vor întinde fețe de masă albe. / copiii în haine albe, / vor învăța alfabetul și cîntece..." Falsa tendință de „umanizare" a risipit emoția poetică solicitată de grandioasele construcții ale Bicazului.

A. E. Baconsky continuă să publice poeme întemeiate pe jocul sterp al imaginilor, detașate de problemele importante ale realității contemporane. Vădit influențat de o „modă" lirică — astăzi în desuetudine chiar peste hotare, Baconsky folosește vagi elemente ale vieții contemporane ca simple pretexte pentru desfășurarea unor imagini care nu spun nimic. Poetul ar fi vrut să coboare „spre alte tărîmuri", cu armuri strălucite și mantii „purtate de vînt"; ochii lui „taie în zare mari diamante negre". „Umbrele amurgului, ieșind din trupul său „se întrupează-n sălcii"; „sufletul e vinovat de toate", exclamă el. Poetul afirmă că „toate cele duse dorm în ceață", că el e „altul". Dar poemele nu conving că această schimbare s-a produs într-adevăr. Chiar atunci cînd ideea e mai pregnantă, ca în Femeile privesc schelăriile noilor case, manierismul său imagistic amenință sentimentul poetic.

O apropiere mai hotărîtă de tematica generoasă a actualității i-ar îngădui lui A. E. Baconsky crearea unor opere mai consistente sub raportul conținutului, o expresie lipsită de vechile încorsetări care dăunează ideii poetice.

Versurile prezente în paginile Gazetei literare din ultimul timp certifică apropierea poeților aparținînd diferitelor generații de aspectele noi, caracteristice, ale realității noastre. Imagistica [illegible] a unor versuri care se adresează unui cerc restrîns de „rafinați" provenind dintr-o fugă permanentă de realitate, nu poate înlocui autentica poezie, reflectarea patetică a vieții noastre noi.

Preluînd ideea hilară a unui critic care considera că un Eminescu de pildă n-ar fi scris niciodată o poezie despre Enescu, dat fiind „specificul" deosebit al celor două arte în care au excelat aceștia, ar însemna să condamnăm din principiu orice tentativă de a tălmăci în graiul poeziei frumusețea muzicii, puterea acesteia de a răsfrînge umanul din noi sub forma cea mai elevată.

Ar trebui mai ales sancționată după părerea criticului acea poezie care-și propune să cînte pe unul sau altul din marii creatori de muzică ai lumii, imensă și dublă eroare. Mai întîi trebuie reținut că puțini, foarte puțini poeți (cîțiva simboliști, Juan Ramon Jimenez etc.) sînt cei care au cîntat muzica în sine. Muzica a reprezentat în lirica multora mai ales un nobil pretext de a expune reacții sufletești dintre cele mai profunde, mai mișcătoare, legate de un fapt de viață personal sau general, de un eveniment etc., reușita poetică fiind condiționată însă de înălțimea concepției de viață a poetului respectiv.

Într-un fel te mișcă Cornul englez al lui Eugenio Montale, altfel te impresionează Morgenstimmung-ul arghezian și altfel te zguduie Muzica Margaretei Aligher.

În al doilea rînd poemele închinate de pildă unor titani ca Bach, Beethoven, în afară de cazul cînd nu sînt simple biografii versificate, ci încearcă o sinteză lirică despre măreția umană, eroismul și frumusețea spirituală a acestora, nu numai că nu încalcă legile realismului în poezie, dar sporesc cunoașterea frumosului vieții, sporesc sensibilitatea noastră. Numai în lirica noastră nouă dacă am apuca și tot am găsi [illegible] de texte cel puțin pentru o modestă antologie (Miron Radu Paraschivescu, Mihu Dragomir, Nina Cassian, N. Tăutu, Eugen Frunză și alții). De aceea am primit cu legitim interes, într-un număr recent din Contemporanul, poemul Bach de Nina Cassian. Poetă și muziciană în același timp, Nina Cassian a intuit secretul profunzimii, clarității și seninătății clasice a muzicii lui Bach în marea iubire de oameni a acestuia, în „sensul eroic al dragostei lui față de oameni".

Unele versuri suple, cizelate, de mare forță sugestivă, realizînd magistral atmosfera în care s-a născut muzica lui Bach: „...pe clapele reci ca țurțurii e germanică iarnă. / filtru al tuturor anotimpurilor, aclipitoare sinteză: / case cu suprafețe clare barate cu grinzi cafenii / ca semne de adunare și-amplificare / o întreagă matematică familiară / și burlane de gura cărora atîrnă silabele lungi ale gheții / și ogiva gerului și vîrful gotic peste care cîntă / cocoșul cu creasta lui de tablă. Disciplinată iarnă" vor să sublinieze prin contrast incandescența sufletească a acestuia, fiorul uman al muzicii lui.

Din păcate, însă, poeta nu se menține pînă la sfîrșit pe linia aceasta. Astfel eroul liric este asociat cu biblicul personaj din Cana Galileii, punîndu-l astfel pe Marele Laic să împartă umanității în douăsprezece „bucata sa de pîine" (cele douăsprezece sunete" ca apoi, metamorfozat într-un „tată", să-și deplîngă în sunete fiul care a pătimit și apoi a fost răstignit. În ciuda intenției poetei, vehicularea acestor mituri face poezia confuză, greoaie și o depărtează de adevăr. La impresia aceasta contribuie fără îndoială și forma poetică, exagerat liberă. E regretabil că un număr destul de mare de versuri n-au [illegible] poetică, în adevăratul înțeles al cuvîntului și dacă n-ar păstra geometria poemului, ar putea folosi unui articol în temă.

Limbajul de asemenea e pe alocuri livresc și mai ales inaccesibil masei mari de cititori: gustul domesticității, minuțios edificiu cu etăți suprapuse, se izolează-n argumente și grupete, plenitudinarul părinte etc. plus unele metafore cel puțin ciudate: capul ca o orgă moale, părul tubular etc.

Oricît de abstractă ar fi tema unei poezii, dacă este încorporată în imagini realiste, vii, emoționante, nimic nu o poate opri să ajungă la inima cititorilor.

Ceea ce spre regretul acestora nu se întîmplă decît în mică parte cu ultimul poem al Ninei Cassian.

Depărtarea de zădărnicie — își intitulează Ion Rahoveanu un ciclu de poezii tipărit în Tribuna. Cele șase poezii constituie o mărturisire lirică a încrederii în efortul creator al colectivității. Eroul liric, desprins din meandrele tristeții și „zădărniciei" și „ajuns pe neșimțite între oameni", spune despre sine: „Intru în umbra mesteilor sub slavă (?) / Si liber deodată-n zări mă simt. / Intru în umbra caselor înalte / Încrezător cum nu m-am cunoscut, / Ca-n umbra unor flamuri adînc desfășurate / Sub care mă-nrolez, sub care lupt!"

Sub semnul unei asemenea mărturisiri, am fi așteptat în continuare o proiectare a eului liric în diferitele ipostaze ale acestei integrări. Poetul și-a construit în alt chip ciclul, revenind asupra înfrîngerii orizontului sterp al singurătății. Ce e drept, această revenire nu se realizează în dauna poeziei (sînt aici cîteva imagini remarcabile, cum ar fi bruma răsturnată sub brăzdare, ca simbol al zădărniciei învinse), ea atenuează însă semnificația filozofică a integrării în viața colectivității. Prezența iubitei, ca un al doilea personaj, prilejuiește întreținerea unui dialog cu suave inflexiuni lirice. Împlinirea dragostei e proiectată, însă, într-un „peisaj viitor", apoi pentru dragostea în sine, iar alte momente din ciclu aduc totodată o severă derutantă.

Ciclul tinde să cuprindă un mănunchi mai larg de probleme. Imaginea în jurul căreia se înscrie discuția despre prezent o constituie blocurile pentru muncitori și familiile lor: „umbra caselor înalte.." (Cotidiană); „pe lîngă aceleași blocuri..." (Din locuri singure); „cartierul acesta să se ridice atît..." (Bruma); „durăm palatele din țara mea..." (Contemporan); „vor fi înalte străzi într-un alt vînt (!!)" (Peisaj viitor). Ne întrebăm numai dacă această punctare succesivă a poemelor, cu o imagine-cheie, poate înlocui suportul de fapte al procesului etic și sufletesc urmărit. Finalul ciclului, în care poetul ne mărturisește că silele viforului el le înfruntă „încrezător, adînc, cu inimile tuturor", rămîne de aceea suspendat între declarația directă și modul facil în care crezul acesta ne-a fost împărtășit pe parcurs.

Foarte activ în paginile publicației clujene, Ion Rahoveanu (mai ales în ultimul timp cînd și-a învins simțitor ermetismul imaginii), ne oferă adesea versuri expresive, lucrate cu îndemînare, cu un mesaj limpede și emoționant (vezi ciclul Orizonturi solidare — închinat Elenei Sîrbu). Dar tot la el întîlnim și versuri ca acestea: „În răsărit, văd podul către viață / vînat de Lenin într-o dimineață / Spre dragostea de oameni piere ceața..." etc., în care străduința pentru aflarea expresiei inedite se observă, din păcate, prea palid. Versul „Rachete se înalță spre cușai" — amintește prea simplist despre eforturile oamenilor sovietici contemporani. Vedem aici rodul superficialității, al grabei. Momentele majore ale ciclului dau, în general, mai puțină emoție decît momentele pur descriptive sau de atmosferă. De aceea poeziile, chiar la a doua sau a treia lectură, lasă impresia că nu au crescut pe o tulpină prea viguroasă. O pronunțată concretizare a noțiunii de „zădărnicie" ar fi adus după sine o condamnare mai eficace a acesteia. Pendulînd între poezia de atmosferă și meditație, furat pe alocuri de volubilitatea inspirației, poetul părăsește adesea matca largă și plină de răspundere, pe care o anunțase cititorului în titlu. Cînd se regăsește pe sine, și mai ales cînd își confruntă convingerile cu ale celor din jur, versurile lui Rahoveanu capătă un timbru grav, mai adecvat, ca în finalul poeziei Contemporan.

Abordînd probleme majore, poetul află aici adevărata semnificație a „depărtării de zădărnicie".

O poezie necunoscută a lui Nikola Vapțarov

Numele marelui poet revoluționar bulgar Nikola Vapțarov, asasinat mișelește de hitleriști în ziua de 23 iulie 1942, este cunoscut în întreaga lume. Revista bulgară **Plamik** a publicat nu de mult pentru prima dată poezia sa **În careu** scrisă de Vapțarov la 22 februarie 1931 pe bordul vasului „Komcla" pe vremea cînd poetul era încă elev al Școlii Navale din Varna. Deși este una din primele sale poezii, în ea se afirmă de pe atunci concepția revoluționară, protestul lui împotriva nedreptății sociale. O reproducem mai jos.

IN CAREU

Careu-i scund. Fum des plutește-n jur...
Stăm după cart într-o tăcere sumbră.
De gînduri grele sufletul se-adumbră
Și ne uităm cum prinde-ncet contur
din nori de fum un drum pierdut în umbră...

După zăbrea soiosul felinar
Bolnav își joacă flacăra albastră
O, de-am putea, căliți de vrerea noastră,
Să spargem colivia de avar,
Să-și ieie zborul pasărea măiastră!

Ne mistuie uritul, ceas de ceas.
Clipesc prin fum țigări ca să se stingă...
In palme fruntea s-a lăsat nătîngă,
Iar fungile-viori cu jalnic glas,
Incearcă-n vînt amarul să ni-l plîngă.

Lumina-ncătușată-i în zăbrea...
Și-a noastră e, ca insăși viața noastră!
Ni-e dor de pîlpîirea ei albastră.
Zdrobiți vrăjmașul cu minie grea,
Să-și ieie zborul pasărea măiastră!

În romînește de **MIHAIL CALMICU**

Mladá tvorba

TÎNĂRA CREAŢIE
(R. CEHOSLOVACĂ)

Mladá tvorba („Tînăra creaţie"), organ lunar pentru literatură şi artă al Uniunii Scriitorilor Slovaci, a început să apară în anul 1956, la Bratislava, în R. Cehoslovacă. Revista este dedicată creaţiei tinerilor scriitori şi, în drumul parcurs pînă acum, ea a contribuit într-o măsură substanţială la îndrumarea şi formarea ideologică şi artistică a contingentului tînăr de scriitori slovaci. Deşi este o tribună a tinerilor, revista se sprijină şi pe colaborările unor scriitori cu mai multă experienţă: Milan Ferko, Majtech Mihalik, Vladimir Minac şi alţii. Totuşi, majoritatea covîrşitoare a materialelor este furnizată de tineretul literar. Preocupările revistei sînt diverse: publică multă poezie, reportaje literare, fragmente de piese de teatru, studii, recenzii etc., al căror numitor comun este preocuparea pentru pătrunderea şi zugrăvirea cît mai în adîncime a vieţii contemporane, pentru înţelegerea şi zugrăvirea artistică a fenomenului social din Cehoslovacia marilor şi înnoitoarelor prefaceri socialiste, în toată complexitatea lui. Pe lîngă lucrările ancorate în viaţa contemporană, care sînt cele mai numeroase, Mladá tvorba cuprinde şi multe creaţii inspirate din răscoala naţională slovacă din anul 1944, acel moment glorios în care, cu eroism legendar, poporul slovac s-a răsculat împotriva guvernului fascist, pentru a grăbi eliberarea patriei sale. Meritul revistei constă şi în aceea că şi-a format un cerc larg de colaboratori recrutaţi din cenaclurile literare din alte localităţi ale Slovaciei, publicînd în fiecare număr un supliment rezervat creaţiei tinerilor talentaţi dintre membrii lor.

Rubrica de critică literară şi recenzii este în permanenţă susţinută de articole care reacţionează operativ, combativ şi principial la cele mai noi evenimente literare din ţară şi din străinătate. Colaborările critice, aparţinînd în marea lor majoritate unor critici din generaţia tînără (Julius Noge, Ştefan Drug, Jan Lenca şi alţii), înarmaţi cu o bună pregătire filozofică şi estetică, cu un orizont cultural larg, aduc o contribuţie însemnată la cunoaşterea şi consolidarea realismului socialist în literatura slovacă de astăzi.

Remarcabilă este şi străduinţa redacţiei revistei Mladá Tvorba de a populariza în rîndurile cititorilor slovaci, prin traduceri şi articole critice sau informative, literatura contemporană progresistă din întreaga lume (Bertolt Brecht, Alberto Moravia, Bela Illes, Heinrich Böll, Hemingway, poezie indoneziană, chineză, romînească, coreeană, americană, etc.) şi în primul rînd din literatura sovietică (V. Maiakovski, V. Sosiura, Leonid Sobolev, Evgheni Evtuşenko, Juri Naghibin, Rasul Gamzatov, etc.).

Mladá Tvorba este o revistă plină de tinereţe; colaboratorii ei caută să-şi îmbogăţească necontenit universul de idei şi sentimente, pe care le sorb din realitatea patetică şi dramatică a zilelor noastre şi să-şi însuşească mijloace noi şi proaspete de expresie, pentru desăvîrşirea măiestriei lor artistice.

PENTRU REVISTA „TÎNĂRA CREAŢIE"

De cîte ori răsfoiesc paginile revistei „Tînăra creaţie" îmi revin cu emoţie în gînd zilele neguroase ale luptelor de pe Tatra, apoi zilele însorite ale Victoriei, de la Praga. Atunci, străduitor, îmi reapare în memorie chipul blond şi zîmbitor al unui tînăr partizan cu numele de Danek. Era elev în ultima clasă de liceu (la Bratislava) şi scria versuri. Ne-am întîlnit în două rînduri: la Brezno şi la Hnuste. Una din poeziile sale, o odă, începea cam aşa: „Curînd va veni soarele la noi / Şi l-om putea să stea / Nu pe lăzile cenuşii de campanie / Ci la masa de scris a poeţilor!"

Danek avea 17 ani, un singur calet de poezii şi peste 30 de atacuri şi misiuni în spatele trupelor hiteriste de ocupaţie. Caietul simplu, cu scoarţe vişinii, doldora de poeme, îl ţinea, tăinuit, în raniţă, lîngă harta Cehoslovaciei, lîngă trotil, grenade şi cutii de conserve. Încă de pe atunci, cînd purta cu înverşunare arma, tovarăşul încă necunoscut în literatură al lui Fucik, dar cunoscut în rîndul partizanilor, dorea fierbinte să-şi publice poeziile într-o revistă a tinerilor scriitori progresişti.

Atît mi-a putut mărturisi în bătaia gloanţelor sau în scurtul răgaz dintre două atacuri. Apoi ne-am pierdut în vălmăşagul luptelor.

Cînd rachetele şi trasoarele bucuriei mai brăzdau încă, adînc, cerul victoriei din mai, l-am căutat pe Danek la Bratislava, dar nu l-am aflat. Am fost informat că numele de Danek ar fi putut fi un nume de împrumut, cum se obişnuia în ilegalitate. Danek îşi recăpătase numele adevărat şi menirea adevărată, rezemînd arma, scria poezii.

Poate chiar în poeziile traduse în această pagină una să-i aparţină lui Danek. Cît de necuprinsă mi-ar fi bucuria!

Dacă nu am găsit şi n-aş putea să descopar în revistă numele lui Danek, am întîlnit în schimb prezente gîndurile şi aspiraţiile sale umanitare, comune întregului popor, pentru care au sîngerat ostaşii sovietici, ostaşii noştri şi tovarăşii lui Danek acum cincisprezece ani.

Soarele din oda tînărului poet şi luptător a îmbrăcat cu aurul razelor sale întreaga Cehoslovacie, care şi-a şters cu mîneca salopetei ruinele războiului şi a cucerit paşnic o viaţă nouă.

În paginile revistei „Tînara creaţie" întîlnesc povestiri şi poezii, care duc peste vremuri elanul adolescentului partizan, care împlinesc generos idealul său de libertate, de pace şi creaţie, poezii care aparţin deopotrivă şi poporului nostru şi tuturor popoarelor constructoare ale socialismului.

Se mai poate ca poetul partizan Danek să nu se mai fi ridicat de pe creştele înghe-ţate ale munţilor în timpul unui atac, să fi rămas în somnul îngheţat al stîncilor, al braţelor puri, al lezerelor albastre şi neclătinate decît de cerbi, de vulturi sau de vînturile înălţimilor nebănuite. Să doarmă alături de eroii sovietici şi de ostaşii noştri somnul veşniciei, aşa cum împreună au luptat alături pentru demnitatea şi fericirea omului.

Dar lupta şi visul său luminos pulsează vii în toate construcţiile Cehoslovaciei moderne, în Praga de aur, în Bratislava de argint dunărean, în Tatra de smarald nepieritor şi în conştiinţa vie a oamenilor a căror hărnicie şi, mai ales, a căror iscusinţă a trecut în mitul legendelor.

Lupta şi visul său nobil trăiesc mai departe în paginile şi versurile voastre, tovarăşi şi colegi condeieri, colaboratori ai revistei „Tînăra creaţie" şi primiţi drept recunoştinţă dragostea noastră nemărginită, acum cînd soarele a coborît pentru totdeauna la masa de scris şi vis a poeţilor şi în inimile popoarelor noastre, înfrăţite de năzuinţele creatoare ale socialismului, de dorinţele păcii, fericirii şi poeziei!

Şi mai primiţi salutul cald al inimilor noastre încălzite de acelaşi binefăcător soare al primăverii lumii şi poeziei!

Neculai Tăutu

MILAN FERKO

Credinţa mea

Cărbuni puşcăm, şi fotbal jucăm, şi strîngem grîne
Şi viaţa ce în urmă, în faţă, ne rămîne
Din faţă ne cuprinde din nou, în cerc aprins...
Mari drame nerostite ne-au răsărit în cale
Şi veşele oraşe privirea ne-au aprins
— Cristale strălucinde sau tainice opale, —
Cu fete, cu taxiuri, şi-a plîns aromînd...

Dar încă cel mai mîndru oraş nu l-am găsit.

În noaptea albă strada de viaţă mai răsună.
Sub linişti, în grădină, slab, foşnete se-adună;
Un stropi din Cuok şi Noe coboară-n noi tăcut...
Alecu cu mesteceni, nălădie balerină,
Al umerilor aripi spre trecători şi-nclină...

Prin parcul cel mai tainic noi încă n-am trecut,

Simţim arzînd în palme, în ceasul de zăbavă,
Paharul — şi, arare, a chîjelor otravă.
Stafeta-n uraganul turbat nu zăboveşte;
Departe peste Alfa Centauri — goneşte...
Chiar ambele picioare de şi le-ar pierde, ca
Cu sufletul păşi-va — şi se va ridica
Frumoasă cum vin zorii pe insula Bali.
Sublimă ca durerea din ochii mamei, vii,
Fără istov, ca mîna ce s-a călit în muncă...

Cea mai frumoasă gură n-am sărutat-o încă.

În romîneşte de MIHAI NEGULESCU

VIERA MALAROVA

Fereastra barăcii muncitoreşti

Era o fereastră luminată,
şi conul luminii, culcat,
afară, în legănarea ciudată
a cerului înstelat.
Şi dincolo, el. în lumină,
zidarul, cuta la vioară.
Mîna lui grea părea uşor de uşoară
în curgerea arcuşului, lină, —
mîna lui, cu arcuşul, încet
danso pe cutia viorii
ca într-un menuet, pe oglinda-parchet,
stăpîni pe mişcări, dansatorii.
Nici o melodie nu se-auzea,
doar pe ecranul ferestrei luminate,
ca în filmele mute, apărea
faţa zidarului. Ea trebuia să fie,
altfel n-ar fi putut să arate,
învăţînd un monolog ori o poezie,
în liniştea nopţii înstelate.

În romîneşte de ION HOREA

MAJERCIK MICHAL

Fiului meu nu-i va bate ceasul

Încă puţin aluat şi găluştile vor fi gata. Pînă atunci Ianko se va întoarce. Spusese că se duce să bea o halbă de bere. Dar cine ştie dacă nu se va întinde la vorbă cu cineva. E foarte prietenos, leit taică-său. Mîna bătrînei se mişcă în aer, găluştele căzură în apa fierbinte, dar gîndurile ei erau în altă parte. În ultima vreme o încearcă tot felul de necazuri. Este supărată că feciorul are legături cu partizanii şi se teme pentru el. Săptămînă de săptămînă se duce la ei în munţi. Hitleriştii sînt cu ochii în patru. Dacă îmi mai aduce o dată rucsacul l-i rup de cap. De ce se amestecă Mara în treburile astea?

Găluştile căzură în apa clocotită şi din nou gîndul i se îndreptă spre feciorul său. E schilod săracul, dar în isteţime, slavă domnului, nu-i întrece nimeni în tot satul. A învăţat cizmăria, e sărilor la nevoie, oamenii îl laudă, şi cîştigă cît să-şi ducă zilele. Citeodată bea şi asta numai din pricina prietenilor, dar nu pot să mă plîng, căci are grijă şi de mine. Ah, şi cum mai joacă teatru! Numai de nu l-ar împiedica beţeşugul lui... Ei, dar ar fi timpul să vină. Îndată scot găluştile, numai să mai fiarbă puţin.

Se aplecă, vrînd să bage lemne în foc, cînd cineva bătu în uşă.

În odaie intră o bătrînă. Era mai mică de statură decît ea, dar arăta mai tînără. Avea un rucsac în spinare.

— Lăudat fie domnul!...

— Ah, Mara, ar trebui să te dau afară şi să-ţi încui uşa. Ţi-am spus să nu mai aduci astea aici. Vezi şi tu că e un nenorocit. De ce nu se duce al vostru că e zdravăn, slavă domnului? Îi daţi ghes lui mereu...

— Ei, hai, nu te mînia, cum o să se ducă al nostru tocmai din mijlocul satului, mai cu seamă că hitleriştii sînt cu ochii pe el. Se miră puţin de primirea făcută, dar în clipa următoare înainta în odaie şi începu să-şi scoată rucsacul.

— Dacă ar vrea, ar putea să se ducă, aşa cum se duce şi-al meu.

— Ce le repezi la mine? Ce sînt eu de vină? Vezi şi tu ce vremuri sînt. Ce fac ăştia...

— Nu-ţi mai bate gura de pomană, ştiu eu de ce e nevoie. Da de ce trebuie să se ducă tocmai al meu? Îţi vine uşor să vorbeşti, cînd bătatul tău stă la adăpost acasă.

Nici nu văzuse bine ce l-a adus Mara. În timp ce ea scormonea în jar, Mara vîri rucsacul sub laviţa de după uşă. Apoi, strînd să plece, Mara zise:

— Lasă, Dora, nu te teme şi nu te mînia că n-ai de ce. N-o să meargă veşnic aşa. Avem şi noi destulă bătaie de cap pînă ce facem rost de tot ce trebuie dus sus. Noi le aducem şi el le cară... Ce mai vrei? Închise uşa cu zgomot şi plecă.

Ce-şi închipuia Mara? Ce sîntem noi? Cică ei au grijă, iar Ianko al meu se joacă cu viaţa... Nu-şi putu stăpîni lacrimile. Îşi şterse ochii cu poala şorţului, apoi nasul şi, plîngînd, se duse să ia farfuria pentru găluşti.

Privirea i se opri pe bătrîna pendulă, o amintire de la răposatul. În curînd va fi douăsprezece.

Ieşi în pragul casei să vadă dacă vine cumva Ianko. Vedea numai pînă la pod. Neamţul stătea în mijlocul podului şi privea rîul. Bătrîna se uită spre casele vecinilor, dar uliţa era pustie. Din nou întoarse capul spre pod. O apuca spaima. Hitleristul o ţintea cu privirea.

Ah, doamne, îţi vine greu să te uiţi la oamenii ăştia. Cînd zări rucsacul de după uşă, o cuprinse din nou furia. Îl duc înapoi. Pun mai tîrziu grăsime peste găluşti.

Dumnezeule, ce-o fi în sacul ăsta de e atît de greu?

Încuie poarta în urma el şi porni. Rucsacul îi atîrna greu în spinare, uliţa era pustie. Porni repede, grăbită, atît cît îi îngădui bătrîneţea. Să-l înapoieze cît mai degrabă, fiindcă Ianko n-ar asculta-o şi l-ar duce sus. De ce o apasă aşa? Începea să fie nervoasă. Vru să se oprească, să-şi îndrepte rucsacul. Se uită spre pod: hitleristul o privea mereu. Doamne, de ăsta am uitat cu totul, dacă-mi cotrobăie în rucsac? Ce-i spun? Nici măcar nu ştiu ce-i în el. Picioarele i se îngreunau, broboane de sudoare îi ieşiră pe frunte, capul i se învîrtea. O mînă nevăzută îi desena în faţa ochilor cercuri multicolore. Pămîntul se clătina ca atunci cînd l-a sosit vestea morţii hărbatului el. S-a prăbuşit atunci şi abia peste o oră şi-a revenit în fire. Nu, nu, îşi muşcă buza, nu, acum nu trebuie să cadă. Hitleristul s-ar putea repezi şi, cine ştie, ar putea să vadă ce duce.

Încleştă pumnii, închise ochii, porni rucsacul şi păşi cu nădejde mai departe. Hitleristul se răsuci şi continuă să privească spre apele Hronului. Îi reveneau siguranţa şi puterea care, cu cîteva clipe înainte, o părăsiseră.

Poate că n-o să mă bage în seamă. Cum să trec pe lîngă el? Cum trec de cîte ori mă duc la cooperativă? Să mă uit la el sau să nu mă uit? Să privesc în jos sau în sus? Cînd mă duc la cooperativă, am în mînă coşul, acum am mîinile libere, ce să fac cu ele? Numai de n-ar vedea rucsacul. Păcat că nu mai e cineva cu mine. N-ar fi atît de bătător la ochi.

Oh, mi se pare că asud. În fiecare zi car cîte o legătură de lemne şi acum de ce asud sub greutatea asta? Dacă îmi şterg fruntea e şi mai bătător la ochi. A, dar nu e atît de greu. Numai de nu m-aş împiedeca de ceva.

Bătrîna nu ajunse bine la capătul podului, cînd simţi privirea cuiva înfiptă în spinare ca o săgeată. Se uită înapoi. Privirea ei speriată întîlni pe cea şireată a hitleristului. Ar fi vrut să găsească privirea prietenoasă a fiului, el însă o privea străin.

Vru să fugă, repede, repede, nu mai să ajungă în curînd departe de locul acesta. Dar nu, nu, încetişor. Nu, el nu trebuie să se apropie. De ce tocmai astăzi? Să nu mă uit încă, abia peste vreo zece paşi. Acum pot.

Hitleristul stă aşa cum stătea şi priveşte aşa cum privea... la rucsac? Nu, cred că mi se pare. Cine ştie la ce se gîndeşte el, e şi el om, şi el are mamă, poate chiar se gîndea la ea. Poate că nici nu sînt atît de răi cum se vorbeşte despre el, dumnezeu ştie...

A lăsat rucsacul şi s-a întors acasă; genunchii îi tremurau.

Şezu aşa fără să ştie cît. Parcă se oprise vremea în loc. Dintr-o dată simţi, aşa cum numai o mamă poate să simtă, că fiul său vine.

Doamne, e ora două şi găluştile? Bine că nu le-am pus grăsime.

Scormoni în foc, puse cîteva bucăţi de lemne, sufluă în jar şi limbile flăcărilor începură să lingă plita. Cînd răsună bocănitul neregulat al piciorului strîmb, slănina tăiată în bucăţi mărunte începuse să se facă jumări.

Îi era frică să i se uite în ochi. Simţea că el ştie ce s-a întîmplat. Aşeză pe masă farfuria plină cu găluşti. N-are decît să înceapă el. În bucătărioară plutea nesiguranţa. Nu ştia încotro să-şi îndrepte privirile. Şi le opri asupra pendulei.

— Mănîncă, Ianko.

Nu se mai putu stăpîni.

Struna se rupsese.

— Mamă, de ce...? Diseară trebuie să mă duc sus. Să pui bine rucsacul cînd îl vor aduce din nou.

El se uită în farfurie, dar ea, unde să se uite? Are ochii plini de lacrimi şi şorţul ud.

Spre seară, Ianko plecă.

Pendula bătu ora nouă.

De ce mă tem astăzi atîta pentru el? Poate de zece ori pînă acum a fost sus şi nu i s-a întîmplat nimic. De ce tocmai acum i s-ar întîmpla?

E nouă. Doamne, să-mi fac rugăciunea şi să mă culc. Să mă culc. Dar cum? Ianko a plecat şi nemţii patrulează. Parcă îi văd. Nu pot să dorm. Astăzi se va întîmpla ceva. Nu-l va lăsa. E numai al ei.

Cineva izbi în poartă, apoi bătu. Nici prea tare, nici prea încet. Tresări. Cine ar putea să fie la ora asta?

Acum bătu mai tare. Bătrîna se ridică de pe scaun.

Doamne cine să fie? Ianko, unde eşti?

— Aţi venit să ne vedeţi, dar eu n-am fată pentru dumneavoastră. Încercă să glumească, dar zîmbetul îi îngheţă pe buze, neştiind ce să mai spună.

— Bun, bun, eu caut fiu, ştii, şchiop. Rîse, imitînd mersul lui Ianko.

— Ianko s-a dus, ştii dumneata, ca flăcăii... după fete...

— Bine, eu ştim, aşteptăm. Partizan, ştii, eu văzut, ştii rucsac. Eu prins partizan, comandant dat permisie. Ştii fiu arată... Fiu trăieşte, partizan pif, paf. Ştii, nu teme. Eu văzut. Fiu trăieşte. Bun.

Doamne, mă părăsesc puterile.

Pendula bătu nouă şi jumătate. Strînse pumnii, se încovoie, ca şi cum ar fi vrut să-şi potrivească în spinare o povară.

— Fiu nix partizan! Trebuie să-l salvez. Nu trebuie să se întoarcă. E şi el cu o fată, îl chem...

— Nu, eu aici aştept. Ştii tu aştept fiu, ştii?

Stătea la masă. El se aşeză în faţa ei, lîngă maşina de gătit. Îşi scoase pistolul din tunică, umplu încărcătorul, apoi îl puse pe genunchi.

— Ja, ja, alles partizan.

— Ianko nu e partizan.

Nu îndrăzni să ridice ochii. Îi era frică? Nu, nu-i mai era frică. Nu trebuie să-i fie frică. Cu frica nu-i poate veni în ajutor. Nu se va întoarce înainte de ora unu. Mai avea încă cel puţin trei ore. Trei ore! Stau cu el de o jumătate de ceas şi mi se pare o veşnicie.

— Să vă fac ceai. Luă din mers ibricul şi îl puse de o parte. Hitleristul o urmărea cu privirea. Se teme că-l otrăvesc. Dar cu ce? Ţi-aş face-o...

Hitleristul bea pe îndelete.

— Da, da, forte bun. Fiu va trăi, nu teme, partizan kaput.

Fiul ei va trăi. Trebuie. Auzi? Trebuie.

Bătrîna îşi cufundă faţa în palme, prefăcîndu-se că se odihneşte. Ceaiul i se răci. O rugă să i-l încălzească. Cum să-l...? Cu ce?... Cu cuţitul n-aş avea destulă putere, ah, nu! Cu vătraiul? E uşor, mic, degeaba, m-aş da în vileag. Cercetă cu gîndul toată odaia. Pe bufet se afla cuţitul, dar cu el nu se putea. Sub pat sînt cizmele. Dar cum ar putea cu cizmele? Nici asta nu merge. Sub masă e o oală de tuci. Aşa ar merge. Dar cum o lei fără ca el să vadă? Numai ceva ce ar fi în spatele lui. Acolo trebuie să ajungă într-un fel. I-aş înţepa ochii cu sula, dar se va apăra. Şi ce pot face eu, o bătrînă fără vlagă?

Deodată tresări. Pe plită trebuie să fie fierul de călcat. Voise să-i calce lui Ianko o cămaşă pentru a doua zi. Numai de ar mai fi acolo. Dar cum să se uite? Ridică capul. Hitleristul la fel. Se uitară unul la celălalt. Oare simte ceva? Pistolul sclipea pe genunchi. El se uită la uşă, ea la maşina de gătit. Nu văzu nimic. Hitleristul acoperea cu umerii aproape întreaga plită. Dar trebuie să fie acolo, trebuie...

Bătu ora unsprezece. Nu, fiului meu nu-i va bate ceasul. Hitleristul începu să mofăie. Bătrîna se ridică, dar hitleristul tresări şi se uită la ea.

— Vreau să bag pe foc.

— Was?

Nu, genunchii nu-i tremurau. Trebuie să hotărască. Slavă domnului, e acolo, la îndemînă. Îi va fi de folos. Îl avea de la o mătuşă, ca dar de nuntă. E vechi, dar încă bun şi destul de greu.

Hitleristul se uita la ea. Oare ştie să citească gîndurile?

— Was?

— Vreau să bag pe foc. Îi făcu semn să se dea mai la o parte cu scaunul ca să poată trage lada cu lemne. El bombăni ceva, în semn de aprobare, şi se mişcă din loc.

Scoase lada şi se uită la el. Stătea picior peste picior şi, pe genunchi, pistolul. Pe pistol cotul mîinii stîngi. Îşi mîngîia bărbia cu palma şi-şi plimba arătătorul de la mîna dreaptă pe patul pistolului.

Acum. Se ridică. Doamne, cum să omor un om? Genunchii i se înmuiară. Mai deschise o dată portiţa maşinii de gătit, prefăcîndu-se că aranjează focul. Hitleristul se uită, apoi îşi schimbă poziţia mîinilor şi acum era cu totul întors cu spatele spre ea.

Îl privi. Acum plimba arătătorul de la mîna stîngă pe pistol. Trebuie, Ianko, pentru tine.

Îi venea greu să se ridice de parcă ar fi avut o povară de lemne în spate. N-a observat nimic? Nu.

Apucă fierul de călcat, făcu un pas spre el, îl ridică deasupra capului şi simţi în mîini o putere ca odinioară, cînd trebuia să care la chiburi saci cu cartofi...

Trebuie să fi simţit ceva. Se aruncă într-o parte, dar maşina, îndreptată spre creştetul lui, îl lovi cu o mai mare putere în tîmplă.

Se prăbuşi la pămînt, fără să scoată nici măcar un ţipăt.

Bătrîna căzu pe scaun.

Puterile o părăsiseră.

În romîneşte de CORNELIU BARBORICA

Letopisețul

SCURTĂ CRONOLOGIE A OPEREI LUI TUDOR ARGHEZI

Să ne permită cititorul învățat, cronicar sau numai curios să-și arunce ochii peste rînduri, să încercăm un fel de letopiseț al lui Tudor Arghezi.

Neplăcîndu-i întrebările și nici răspunsurile biografice, Arghezi nu dă amănunte, lăsîndu-l pe investigator în apăsîu. Cronologic mai mult sau mai puțin, cuprinzător în parte a unor date mai importante și respectînd exactitatea faptelor, letopisețul nostru este cules de fapt direct de la Arghezi și după mărturia unor tipăriturl cunoscute.

— Am venit pe lume în București, cu origini părintești în Cărbunești Gorjului... De copilărie să nu mă întrebi că nu-mi place să-mi aduc aminte... Pot să-ți spun, ca un episod mai interesant al timpului cînd umblam și eu la școală, despre Ghiță berbecul, o haimana de berbec... Era un berbec mare cît un vițel care iubea copiii, iar noi ne îndrăgostiserăm de el pentru că ne aștepta în fiecare zi în poartă, cînd suna clopotul, la prînz... Străbăteam în alai, unii călărind pe el, alții ținîndu-se de coarnele lui, cîteva străzi cu Ghiță în mijlocul nostru... A murit, săracul, arș de viu deodată cu fostul hotel Bulevard unde era adăpostit... Îmi mai aduc aminte și de doi dintre profesori, unul în contrast cu celălalt... Diaconul Avramescu: el m-a învățat să scriu și să citesc și lui îi sînt dator că știu să țin condeiul între degete... Alălalt era un profesor de matematici care ne bătea și care ne cerea pentru trecerea unui examen cel puțin zece curcani grași. Nu se mulțumea, ca alții, cu o cutie de tutun „Beclimis"... Asta, cînd m-am dat odată jos din amvon la Mitropolie, s-a repezit să-mi sărute mîna și evanghelia. Am refuzat, iar el a început să plîngă. Evident, nu mă mai recunoștea.

Așadăzică Tudor Arghezi s-a născut la 21 mai 1880, numindu-se Ion Theodorescu pînă pe la vreo 20 de ani, cînd îl găsim la Mitropolie sub numele de Iosif, lăcîind și Arghezi.

Căutînd în fiecare vacanță de vară de lucru, pentru că trebuia să trăiască muncind. Theo intra, după cum găsea, la cîte un fel de stăpîn de unde încerca să prindă unele meșteșuguri. În vara anului 1895 lucrează în atelierul de sculptură comercială Storch.

În 1896 îl întîlnește pe Caragiale, fiind custodele unei expoziții din holul unui hotel, fapt povestit într-unul din articolele trecute.

Tot în 1896, Arghezi trimite prima lui poezie la ziarul socialist Lumea nouă.

— Eram prin clasa a IV-a sau a V-a de gimnaziu și pe vremea cînd Radu Rosetti era poetul bine cunoscut bucureștenilor, cu toate că făcea avocatură. El reprezenta în ceea ce privește costumul și pălăria pe François Copé, poetul francez... La rîndul lui îi copia colegul meu de bancă. Asta făcea poezii, trimițîndu-le la ziarele și revistele de pe atunci. Bietul meu coleg era extrem de iritat că nici o revistă nu-i da nici un semn de viață și că nu-i publica nici o poezie. Ca șicană și ca să-i ațîț puțin, am trimis și eu o poezie la ziarul socialist Lumea nouă la care el m-a asigurat, din trista lui experiență, că nu voi primi nici un răspuns... În numărul următor am primit la poșta redacției următorul răspuns: „I.N.T.-Loco. Deocamdată versurile dumitale au mers la coș, dar mai ști de unde sare iepurele?"

În 1897, Arghezi se angajează laborant la o fabrică de zahăr, lucrînd un an în laboratorul de chimie al fabricii. Urmează anii de mînăstire cu primul popas la Cernica (1898), după care se întoarce în București, la Mitropolie.

În această perioadă, a Mitropoliei, scoate împreună cu prietenul lui, scriitorul V. Demetrius, Linia dreaptă, unde lucrează Gabriel și T. Arghezi.

1905 — Plecarea în străinătate la Fribourg, în Elveția. Își continuă studiile, citește mult, se apucă de diverse activități ca să se poată menține și răscolind hîrtoage și manuscrise, mai găsim fragmente de proză și poezie din acel timp.

1910 — Reintors în București pe cîteva zile pentru aranjarea situației militare, o cunoaște pe mătușa noastră, Paraschiva, se căsătorește și rămîne definitiv în țară.

1916 — Mobilizat pe timpul războiului, Arghezi e „soldat prost".

1918 — Închis la Văcărești.

Cîteva titluri de ziare și reviste din jurul acestor ani, în care Arghezi a publicat diverse articole, cronici dramatice, poezii, fărîme mai mici sau mai mari de literatură: Viața socială, Facla, Dimineața, Seara, Revista Radu și Radiodona, Viața Românească, mai tîrziu Ramuri și Revista Fundațiilor; la Adevărul literar și artistic au apărut primele Tablete, titlul general sub care Arghezi a continuat să adune și să consemneze date și evenimente literare, artistice și sociale.

1915-1916 — Arghezi scoate revista săptămînală Cronica pe a cărei cezerță alții cititorul găsea un deseu caricatural, inspirat de obiceiul din viața politică a timpului, semnat Șirato. Un colaborator permanent al Cronicii a fost Gala Galaction prietenul lui cel mai vechi.

1927 — Apare primul volum de versuri, Cuvinte potrivite.

„Joi 2 Februar 1928" — Apare primul număr din Bilete de papagal — cotidian în patru pagini, după spusele lui Arghezi „un ziar atît de mic n-a mai apărut niciodată, nici la furnici". Ziarul durează pînă în toamna anului 1930.

1930 — Apar două cărți: Icoane de lemn și Poarta neagră.

1931 — Ieșe de sub tipar, cu un autoportret, cărticica Flori de mucigai — în același timp și Cartea cu Jucării, reeditată de patru ori, ultima dată în 1958.

În această perioadă, la postul de radio București, al cărui colaborator a fost, a ținut o serie de conferințe și cronici.

1933 — Tablete din Țara de Kuty.

— Ochii Maicii Domnului, fără dată de apariție, tipărită de editură, se pare că în 1934.

1934 — Cuvinte potrivite și... încrucișate, un volum de jocuri de cuvinte și definiții.

1935 — Cărticica de seară

— Cîntarea Dunii-Vestere, îți aduce aminte Arghezi că apare în 1935, lipsind și din acest volum data de apariție tipografică.

1939 — apare volumul de versuri Hore.

1940 — Versuri, a treia ediție „Iarăși adăogită".

1943 — Apare în a doua ediție Lina, care are adaos de către editură subtitlul „roman".

1943 — Eminescu, o conferință repetată la Ateneu și apărută în broșură.

1943 — Reapar „Biletele de papagal" integrate în pagina I-a a ziarului Informația zilei, cu cîte un bilet cotidian.

30 septembrie 1943 — apare articolul „Bavoane" la rubrica susamintită, avînd consecința imediată arestarea lui Arghezi și internarea lui în lagărul de la Tg. Jiu.

1946 — Apare în Editura de Stat o culegere de poezii cu titlul Versuri alese.

1946 — Se joacă pe scena Teatrului Național-Studio piesa originală Seringa, în stagiunea de primăvară și în cea de toamnă.

1946 — Manual de morală practică.

1946 — Apare volumul Bilete de papagal — o culegere a „Biletelor" din diferite epoci de apariție.

1947 — Apare volumul de versuri 101 poeme

1947 — Apare cărticica Dravnei cu povești, volum unic, apărut la cîteva librării din București, cu următoarea inscripție pe pagina opusă coperții interioare: „Acest caiet de buzunar, inițial din seria lui, scris de Tudor Arghezi, destinat de Mitrura Arghezi și tipărit de Baruțu Arghezi, acasă la el, în editura autorului, a văzut lumina zilei de crăciunul anului 1947". Este de fapt singura tipăritură realizată în tipografia personală a lui Arghezi dintr-un proiect mai vechi.

1951-1954 — Tălmăciri în românește: Moloch de Kuprin; Fabule de Krilov; Povești de Saltikov-Scedrin; Fabule de La Fontaine; În floarea vieții de Anatole France; Suflete moarte de Gogol.

1955 — Volumul de versuri 1907.

1955 — Pagini din trecut, reeditat în 1956.

1956 — Apare volumul Simple amintiri

1956 — Cîntare Omului, versuri.

1956 — Prisaca, versuri de copii.

1957 — Stihuri pestrițe.

— Din drum, note de călătorie din U.R.S.S.

1957 — Două timpuri.

1957 — Traduce piesa lui Brecht, Mutter Courage

1958 — Versuri. Culegere în colecția „Cele mai frumoase poezii".

1958 — Lume veche, lume nouă.

1959 — Cartea mea frumoasă — cu ilustrații pentru copii de Mitrura Arghezi.

1959 — Versuri — ediție completă bibliofilă E.S.P.L.A.

*

O pagină albă a letopisețului va fi probabil curînd începută cu însemnările cronicarilor despre o ediție a Versurilor în Biblioteca pentru toți, unul format bruma, un volum de Tablete de cronicar, o nouă ediție de Stihuri pestrițe și Cu bastonul prin București.

Desigur că în căutările lui prin rafturile mai vechi sau mai noi ale bibliotecilor, cititorul va mai găsi fragmente, diferite colaborări și extrase, nu fără importanță din punct de vedere critic, dar lipsite de o parte de letopisețul de față.

Prezența lui Arghezi în presa actuală, cu tablete, medaloane, reportaj, poeme sau poezii, în publicațiile bucureștene sau ale altor orașe din țară, se leagă de obiceiul lui de bătrînețe de a nu-și absenta dintre oameni și evenimente.

Tot de Arghezi, și numai fără țărîna lui, au apărut în alte țări de limbi străine traduceri unii mari sau mai mici. Din cîte știm: cele scoase în 1926 Ochi Maicii Pazei (Ochii Maicii Domnului) — ediția în 1964, printr-o editură din Varșovia — Versuri alese, franceză, poeme și poezii în Cahiers du Sud și Europa; la Moscova în Inostranaia Literatura; în limba maghiară, prin traducerea editurilor noastre, apare Prisaca și mai apoi Tablete, versuri traduse în rumun, cu deosebită sensibilitate, de Szemler Ferenc.

— A mai tradus poetul Alfred Margul Sperber, în revistele germane, poeme despre care mi s-a spus că sînt tălmăcite cu mare talent.

— O întrebare finală: care dintre cărțile tale, ce tablete sau ce poezie îți place mai mult?

— Tipărită nici una. Îmi place scrisul cît vreme îl scriu...

Letopisețul nostru se oprește aici.

Baruțu T. Arghezi

SCRIITORI PENTRU COPII

Octav Pancu-Iași

În literatura noastră pentru cei mici, Octav Pancu-Iași promovează cu predilecție o specie cu resurse și efecte neașteptate în sfera copilului preșcolar: cozeria. Prin ea își cucerește cititorul cîștigîndu-l cu măiestrie ce e bine și ce e rău. În cărțile sale se creează un cadru intim, favorabil destăinuirii unor conversații [illegible] povestind la persoana întîia, în numele părinților [illegible] neîmpărați, scriitorul și-aduce cititorii aproape, [illegible] mai are un loc liber!) sau în vizită la o vecină de casă, la sfîrșitul întîlnirii imaginare, cînd eroii poveștilor au fost răsplătiți sau pedepsiți după cum o meritau, scriitorul încheie convorbirea cu cititorii în mod firesc, cum se întîmplă în familie cînd se lăsă seara: „Dar voua copii, nu vi-e somn? Mie, de ce să vă mint, îmi cam este..."

Într-o asemenea atmosferă Octav Pancu-Iași își depănă poveștile. Păpușile descrise sînt ale unor copii neascultători dar din „politețe" lipsa de calități ei sînt reprezentați în majoritatea cazurilor nu prin copii ci prin pui de elefant, de crocodil, de arici sau chiar printr-o ghindă („fiice" unei stejar).

Interesul cititorului este asigurat de la început prin cîte o întrebare cu care scriitorul își începe adeseori poveștile: „La voi în casă sînt pericol? Sau aimulind supărarea, pornește să contrazică o posibilă afirmație a cititorului: „Păi se poate? Mă bulnește rîsul: Bursucul nu știe să povestească... Atunci cum mi-a povestit mie atîtea și-atîtea întîmplări? Răspundeți, cum? A, tăceți... nu vă convine, mucmocilor! (iertați că vă fac mincinoși dar meritați:)" Și într-un ritm foarte viu autorul polemizează cu cititorul, comentează întîmplările trăite de personaje, intervine cu tot felul de digresiuni, reactivînd în mintea întîmplări din viața sa, deschide adeseori paranteze care nu dăună și-l distrege pe copii. La tot pasul autorul le întîmpină cu glume, face asociații de idei cu totul neașteptate, se joacă cu cuvintele, cu sensurile lor, schimbă raportul termenilor [illegible] serie de expresii, obținînd efecte comice. În momentul în care vreunul dintre personajele preferate trece printr-o încercare grea, scriitorul, preocupat să mențină buna dispoziție și veselia cititorilor, le abate atenția de la întîmplarea respectivă, printr-o glumă. Cînd puiul de arici a rămas singur-singurel pe lume, autorul după ce-și depănase soarta, încheie: „Copii, acum să nu începeți să-l plîngeți pe Ariciul cel mic, închipuindu-vă că o să se rătăcească, ori o să i se întîmple ceva rău. Am eu grijă de el, iar voi păstrați-vă lacrimile pentru altă poveste..." ca mai tîrziu, într-un alt moment critic, să intervină din nou: „Copii, acum îmi vine mie să plîng, n-aveți o batistă curată?"

Adeseori, în cadrul digresiunilor, face asociații cu totul neașteptate, alăturînd termeni în mod mecanic după latura lor formală, ajungînd la concluzii cerute cu logica absurdă care-l surprind pe copil. Îl nedumerește și sfîrșește prin a-l amuza. După ce afirmă: „Toată lumea știe că pămîntul este rotund ca un măr", adaugă „dar cît nu-i aș dulce" sau explicînd că mirișcile au foarte multe picioare, precizează: „Asta nu înseamnă însă că sînt cei mai buni jucători de fotbal din lume" ca în replica următoare să pregătească o altă surpriză: „N-am auzit să fie primiți nici măcar în campionat".

Cunoscînd bine psihologia copiilor, îndeosebi a ante-preșcolarilor și a preșcolarilor, scriitorul știe să se folosească de nenumărate elemente care să dezvolte imaginația celor mici, să-i încînte și să-i amuzeze. Astfel în cadrul poveștilor, pentru mai multă varietate, sînt interclasate versuri simple, mici cîntecele, iar cititorii sînt solicitați de autor să le execute împreună cu eroii. Numele personajelor sînt muzicale: „Ghinda-ghinda" sau compuse din mai multe cuvinte rimate și rimate chiar. Cititorii fac cunoștință cu „Elefantescu-Elefant cît un munte de mult, Elefantescu-Elefantel cît un deal de mărțișor", cu „Aladina-Mandarina", cu „Doctorul Dovleac, are pentru toate leac" sau „Melcul grăbă n-are cu locuința în spinare". Pentru sonoritatea lor numele personajelor sînt foarte des pomenite, copiii ascultîndu-le și repetîndu-le cu plăcere. În cele trei cărți ale lui Octav Pancu-Iași adresate preșcolarilor: Are tata doi băieți, Mai e un loc pe genunchi și Ala bala portocala, avem de-a face mai mult cu un gen de fantezii a căror acțiune este atît de simplă, încît îți vine greu s-o povestești. Fără verva și umorului, istoioara își pierde mult din interes. Adeseori linia de dezvoltare a subiectului este și mai simplă, ea reprezentînd ca și în basme doar multiplicarea unei singure peripeții. Un asemenea procedeu nu numai că nu duce la monotonie dar este pe plînsul copiilor, în special ante-preșcolarilor, la care, în această perioadă, inițiați jocurile se caracterizează prin repetarea stereotipă a unor activități.

Pabulația istioioarelor lui Octav Pancu-Iași este adeseori ingenioasă. Ca să-i rușinoze pe copiii ce-și țin degetele în gură sau și le vîră în urechi sau prin borcanele cu dulceață, imaginează o conferință a degetelor necăjite care și-au părăsit stăpînii pentru că le-au făcut de ocară; pentru copiii care pot lotul obiectele numai trecîndu-le prin gură, imaginează o delegație de șoarecii-avocați care în numele clientei lor doamna Șoricescu „subchiriașă" a apartamentului scriitorului, îl amenință cu dacea în judecată pentru că băiețelul Alexandru rozînd creioanele a răpit un drept șoricesc.

Majoritatea acestor fantezii sînt scrise cu scopul de a fixa la copii în special bunele deprinderi: îl face de rîs pe mofturoși, pe cei certați cu apa și cu săpunul, pe răsfățați care așteaptă să li se dea totul de la gata, sau laudă fapta deosebită a băiețelului care a reușit pentru prima oară să se încalțe singur și fără să greșească, cu gheata stîngă pe piciorul stîng și cu gheata dreaptă pe piciorul drept.

Cozeria spumoasă care asigură într-o mare măsură succesul lucrărilor lui Octav Pancu-Iași, atunci cînd nu este folosită pentru exprimarea unor idei prețioase, devine stridentă, supărătoare.

Dacă digresiunile aduc în lucrările lui Pancu-Iași mai multă varietate, fac atmosfera mai intimă, subliniază sensul întîmplărilor prilejuind nenumărate glume reușite, trebuie să observăm că scriitorul abuzează de acest procedeu, folosindu-l și atunci cînd nu se simte nevoie, pentru a camufla cîteodată sărăcia de idei. Paranteza în acest caz nu numai că nu au nici un fel de legătură cu textul, dar lansează un gen de „panseuri" sau glume lipsite de substanță. Hazul se face în aceste situații pe baza unor lucruri care ies din sfera de preocupări a copiilor. Astfel, reproduce și comentează textul unui afiș care precizează că: „Femeile cu pălării și copii sub 7 ani nu sînt primiți în sala la teatru"; dedesubtul unor cuvinte rimate prost se scuză: „Ați văzut copii, fără să vreau am făcut și o poezie așa cum vă fac și mătușile voastre"; sau introduce asemenea pasaje: „Ala Bala Portocala se adresează dragei sale Aladina Mandarina: „Vrei să fii nevasta mea? / Vreau / Atunci să facem nunta / Să facem / Pregătește bucatele cele mai alese, tocmește lăutari și poftește la nuntă pe toți cunoscuții. Pe scriitorii pentru copii nu-i poftește, ei nu sînt cunoscuți"; sau lansează maxime de genul: „Cîinele de vînătoare nu vine niciodată singur în pădure ci numai însoțit de stăpînul lui, așa după cum stăpîna unui cîine de casă nu lese niciodată singură la plimbare ci numai însoțită de cîinele ei". Într-o asemenea manieră cultivă un umor gratuit.

În loc să depășească nivelul cultivării bunelor deprinderi (spălatul pe dinți, culcatul la ora opt seara), prin explorarea universului sufletesc al copiilor Octav Pancu-Iași, nu de puține ori, căzînd în propriile sale capcane, plăsmuește un gen de povești aidoma unor jocuri de artificii, după lectura cărora micii cititori rămîn adeseori derutați.

Fantezia, verva discuției, caracteristici ale scrisului lui Octav Pancu-Iași, ar fi mult mai utile cititorilor mici dacă ar servi unui conținut de idei mai bogat, dacă ar cultiva sentimente nobile la copii, dacă ar servi clarificării unor noțiuni importante.

Pentru școlarii mai mari, Octav Pancu-Iași a scris două cărți. Cea mai veche este: Marea bătălie de la lazul mic, tributară în mare măsură schematismului și semnificativă pentru oreația scriitorului doar în măsura în care ea afirmă dragostea și interesul lui pentru copii. Cea de a doua și cea mai recentă este Cartea cu ochi albaștri care reprezintă prima tentativă a scriitorului de a dezbate probleme de ordin social, serioase, dramatice. Eroul este un copil, Andrei, rămas orfan, venit la oraș la unchiul său negustor, în speranța că va putea urma la școală. Tutorele, grăbit să parvină, acționează cu violența celui ce a prins gustul îmbogățirii: îl împiedică pe Andrei să-și continue școala, vrînd să-l folosească fără nici o simbrie în prăvălia sa. Dar Andrei nu este singur, și aceste este mesajul principal al cărții; în ajutorul lui sar prietenii, pionierii împreună cu instructorul lor.

Deși acțiunea cărții se desfășoară într-o atmosferă gravă, scriitorul găsește totuși o cale de a-și folosi maniera preferată, comentariul vesel, spumos, replicile hazlii. Creează un erou: pe Gae, un copil a cărui psihologie este foarte asemănătoare cu aceea a povestitorului din cărțile prefațate și caracteristice ale lui Octav Pancu-Iași. În felul acesta autorul găsește un mod direct de a interveni și de a se manifesta. Gae copilului-și părintele literar, se afirmă, la nivelul lui, ca un original coseur. Gae acaparează atenția și simpatia cititorilor, deși nu el este eroul central al cărții. Andrei, eroul principal, fiind o cunoștință relativ mai nouă a autorului, se profilează mult mai vag. În Cartea cu ochi albaștri Octav Pancu-Iași și-a propus să rezolve multe probleme. În parte a reușit, în parte nu. Romanul pretinde o discuție detaliată. Vrem să amintim însă o calitate a cărții care îți are valoarea ei în literatura noastră nouă pentru copii. Octav Pancu-Iași găsește în această carte modalitatea de a explica celor mici, prin întîmplări și personaje convingătoare, care este esența de clasă a exploatatorilor.

Drama bătrînului Tașcu, care-și găsește salvarea spînzurîndu-se, sau zbaterile bietului Andrei care trebuie să renunțe la visul său cel mai drag, acela de a merge mai departe la școală, dezvăluie cu o mare putere de convingere ca acțiune neiertată de degradare morală săvîrșește exploatarea. Abordarea și rezolvarea cu succes a unei asemenea probleme, atît de importante pentru educația cetățenească a copiilor, constituie un merit deosebit al Cărții cu ochi albaștri. Am așteptă ca dezbătînd mai des o asemenea problemă actuală să vedem manifestîndu-se și să admirăm talentul scriitorului pentru copii Octav Pancu-Iași.

Lucia Olteanu

La telefon HUNEDOARA!

Allo! Allo! „Luceafărul"? Aici Hunedoara! cu cine vorbesc?... Să trăiești, tovarășe redactor! Nicuță-i la telefon! ...Cum, care Nicuță? Nu închide, tovarășe! Nicuță Tănase! Sînt la Hunedoara pentru voi. Ei, ce faci? Ați uitat? Trebuie să vă scriu un reportaj despre construcția cuptorului O.S.M. nr. 4... Vorbesc tovarășe!...

Ascultă, tovarășe redactor, material pentru reportaj, cu duiumul... Dacă am găsit ceva interesant? Asta mă întrebi? În primul rînd trebuie să-ți spun că n-am mai recunoscut Hunedoara. S-a întins pînă dincolo de Pestiș. Cum? Ce-i Pestișul? O comună la 5 km. de Hunedoara... Vorbesc, tovarășe, nu mai mă întrerupe... Nici cu busola nu te mai poți descurca în Hunedoara asta. Sigur! Construcții și iar construcții... Să vezi Orașul Nou. L-a lăsat în urmă pe cel vechi. E mai mare dîn nou. Auzi, tovarășe redactor! Eu, de fapt, sînt aici ca să scriu despre cuptorul nr. 4, dar am dat o raită și prin oraș. O să vă povestesc cînd viu la București. Acum n-am timp. Așteaptă și alții legătura cu Bucureștiul...

Allo! În legătură cu reportajul despre cuptorul nr. 4, vreau să te întreb ceva... Sigur! Anul ăsta intră în funcțiune, intră cu cu siguranță în producție. Anul ăsta o să dea oțel. Dar Cuptorul e mult mai mare decît celelalte... I.C.S.H.-ul se străduiește să-l dea în folosință înainte de termen. Am cules material. Sigur că da... Allo! Auzi, tovarășe? Am stat de vorbă cu Binder Mihai. După indicativul 17. Ce înțeleg prin indicativul 17?... Păi excavatorul „Kiroo" pe care lucrează Binder are indicativul 17... E băiat de „comitet"... Cum, ce legătură are cu cuptorul nr. 4? Păi el... Vorbesc, tovarășe, nu mă mai întrerupe!... Allo! Păi el a excavat aici mii de metri cubi de pămînt. Ce crezi dumneata că un cuptor e o jucărie? Allo! Binder, din '53 lucrează pe „Kiroo" așa. Are 9937 ore funcționare fără nici un fel de reparație. Are grijă de mașină ca de ochii lui din cap. E o figură Binder. Am eu mai multe chestii despre el. Cînd o să scriu reportajul o să-l trec la loc de cinste... Merită. Acum sapă cu excavatorul fundația pentru cuptorul 5... Se aude? Cum e vremea la București? Plouă? Și aici plouă! Mi-e frică să nu fi răcit astăzi. Am stat mai toată ziua printre fierari betoniști... Și astăzi au terminat lucrul la cuptorul 4. Pregătesc fundația la 5... Auzi? Am cunoscut un șef de brigadă a I-a, Ionescu Petre îl chemă. Da... El e șeful brigăzii de fierari betoniști. Are 14 oameni în brigadă. Toți băieți brava. Și auzi? Majoritatea sînt în învățămînt de stat. Urmează liceul. El, Ionescu, a urmat Universitatea populară. Are și cîteva inovații... Allo! Mă auzi? A făcut un dispozitiv pentru tragerea firului de fier beton... Înțelegi cum vine asta? Fierul beton sosește pe șantier în colaci. El trebuie desfăcut, descolăcit și întins. Adică îndreptat. Înainte, la fiecare fir se pierdeau la întins 20—30 cm. Acum se prinde firul cu dispozitivul ăsta excentric... Dacă e excentric, cu cît se trage cu atît se strînge. Înțelegi?... Am eu desenul. O să vă explic... Cu invenția asta aduce o economie anuală de circa 6.000 lei. Nu-s de lepădat banii ăștia! Mai are o inovație tot la descolăcit. Deobicei, descolăcitul ăsta... Lasă-mă, tovarășe! Înțelege odată că vorbesc!... Despre ce îți spuneam? A, da! Despre... Pentru descolăcit trebuiau să tragă ca la galere patru oameni. El a pus un motor, a instalat un cablu fără sfîrșit și asta scutește oamenii de la o muncă brută. A făcut o mică mecanizare. A adus o mașină de fasonat electrică. O șanță electrică. Și după ce a făcut toate astea, a anunțat conducerea I.C.S.H.-ului să i se reducă timpul de lucru cu 10 la sută. Și ce mulțumiți a rămînut oamenii din brigăzile trecute? 3.370 lei. Omenii lui de mîndrie n-au scos nici unul sub 2.000 lei. Fii atent mai. Am și niște amănunte. La lucrare dimineață, neoarăș-se stă la coadă la „Comisemn Mobile". Așteaptă să vină mobilă tip „Tîrnăveni" de 7.200 lei. A locuit la Blocul 24. Acea o singură cameră. Acum are un apartament cu trei camere în Blocul 26. Hainele și le face la un croitor care se numește Stanel. Asta ca-că lucrează în stilul Bucureștiului. Are o linie elegantă... Și-acum o poantă. Ionescu Petre are un copil. Știi cum îl chemă pe copil. „Luigi". Nici el, nici nevastă-sa, nici unul din neamul lor nu au fost italieni. De unde acest nume? Simplu: Luigi Ionescu. Cîntărețul de muzică ușoară este simpatizat de această familie. Deci în Blocul 26 există un Luigi Ionescu. Acela ce muzică le face pustiu' (2 ani are) cînd vine taică-său acasă fără bomboane! Are o voce!... Și-n blocul 27 se audel... Vorbesc, tovarășă telefonistă, nu mă mai întrerupe... Ce agasante sînt telefonistele astea!... Allo! Ascultă? Se aude bine?... Ai băgat de seamă că mă pricep la documentare? Am luat-o așa... cum scrie la carte. Întîi săpătorul, pe urmă fierarul betonist. După fierarul betonist vine... Stai că am încurcat borcanele. Ordinea nu vine așa. După săpători, pe șantier, din dulgheri ori cofragiști, cum îi se mai spune! Sigur că așa. Da. Da. Așa vine... În ordinea asta mi-am luat și eu notițe. Da. Uite carnetul de notițe. Pe șeful brigăzii de dulgheri îl chemă Șuster Martin. Are 30 de ani. Are 22 de oameni în brigadă. Este de prin părțile Sibiului. Nu lipsește de la nici un meci al echipei „Corvinul". Dorește s-o vadă în divizia A. Și-a cumpărat un loc de casă sus pe linia [illegible] de 33 metri lungime și lată de 2,60. Făcută din [illegible] de 30 milimetri... Am numărat pe [illegible] ăsta, peste 6.000 de bucăți numai de 24 mm. bătute. Îți închipui ce grindă! Puți ăștia i-au ridicat. Lucrează cu o viteză și cu o siguranță uimitoare. Să vezi ce la înălțime de 30—40 metri cum umblă în picioare pe traverse. Mi-a zdruncinat mîinile-mă Mihăian. Zicea: „Ca să fii muncitor, trebuie să ai școala curajului și bani la C.E.C..." Mă auzi? L-am întrebat pentru ce trebuie să aibă muncitorul bani la C.E.C. Mi-a răspuns: „Ca să strîngă bani pentru motocicletă!" Am vrut eu să-i spun că mai cunosc eu un muncitor la Hunedoara, pe Mîța Nicolae, cu școala curajului și cu motocicletă și că a consumat pînă acum doi saci de ipsos. Nu i-am spus. De ce să-l descurajez? Și poate el nu are boala vitezei, cum o avea Mîța. Toată brigada lui, toți cei cu școala curajului au carnete C.E.C... Asculți? Se aude bine? Maestre, să-mi faci loc în numărul viitor pentru un chenar. Am mai găsit un caz interesant. E un puști aici, unul care se cheamă Lupu Gheorghe. E croitor... Ce caută un croitor pe un șantier? Ai răbdare! L-au dat părinții lui cu forța la un unchi al lui care avea atelier de croitorie. Lui nu-i plăcea croitoria. A fugit de cîteva ori și l-au adus înapoi. Luna trecută a împlinit 18 ani. A devenit major. I-a arătat lui unchiu-său buletinul și i-a spus: „Gata, sînt major. De acum, fac ce vreau!" La fel a spus și părinților. A venit aici la Hunedoara. Se califică. Monteur vrea să se facă și ăsta... Ce pare ei? Merge un chenar?...

Ce mai am de transmis? Păi am carnetul de însemnări încărcat... Auzi, am privit Hunedoara de la 90 metri înălțime! Trebuie să recunoști că sînt curajos. Ce-am căutat la înălțimea aia? Cum m-am urcat? Pe scară... Da, cuptorul nr. 4 are nevoie și de un coș. Închipuie-ți! Da, un coș de 90 metri înălțime... Ce te miri?... Sigur, am și eu școala curajului, altfel nu mă urcam. Dar n-am nevoie de motocicletă. Coșul la bază are 7,13 m., iar sus 3,55 m., e făcut din beton armat monolit.

Brigada condusă de Buch Ioan, compusă din 22 de oameni, lucrează acest coș... De ce nu-ți vine să crezi că m-am urcat pînă sus... Dacă nu crezi, uite,

Secvență hunedoreană

Binder, din '53 lucrează pe „Kiroo" așa. Are 9937 ore funcționare fără nici un fel de reparație. Are grijă de mașină ca de ochii lui din cap. E o figură Binder. Am eu mai multe chestii despre el. Cînd o să scriu reportajul o să-l trec la loc de cinste... Merită. Acum sapă cu excavatorul fundația pentru cuptorul 5... Se aude? Cum e vremea la București? Plouă? Și aici plouă! Mi-e frică să nu fi răcit astăzi. Am stat mai toată ziua printre fierari betoniști... Și astăzi au terminat lucrul la cuptorul 4. Pregătesc fundația la 5... Auzi? Am cunoscut un șef de brigadă a I-a, Ionescu Petre îl chemă. Da... El e șeful brigăzii de fierari betoniști. Are 14 oameni în brigadă. Toți băieți brava. Și auzi? Majoritatea sînt în învățămînt de stat. Urmează liceul. El, Ionescu, a urmat Universitatea populară. Are și cîteva inovații... Allo! Mă auzi? A făcut un dispozitiv pentru tragerea firului de fier beton... Înțelegi cum vine asta? Fierul beton sosește pe șantier în colaci. El trebuie desfăcut, descolăcit și întins. Adică îndreptat. Înainte, la fiecare fir se pierdeau la întins 20—30 cm. Acum se prinde firul cu dispozitivul ăsta excentric... Dacă e excentric, cu cît se trage cu atît se strînge. Înțelegi?... Am eu desenul. O să vă explic... Cu invenția asta aduce o economie anuală de circa 6.000 lei. Nu-s de lepădat banii ăștia! Mai are o inovație tot la descolăcit. Deobicei, descolăcitul ăsta... Lasă-mă, tovarășe! Înțelege odată că vorbesc!... Despre ce îți spuneam? A, da! Despre... Pentru descolăcit trebuiau să tragă ca la galere patru oameni. El a pus un motor, a instalat un cablu fără sfîrșit și asta scutește oamenii de la o muncă brută. A făcut o mică mecanizare. A adus o mașină de fasonat electrică. O șanță electrică. Și după ce a făcut toate astea, a anunțat conducerea I.C.S.H.-ului

CALEIDOSCOP...

De vorbă cu academicianul

IORGU IORDAN

despre munca tinerilor cercetători ştiinţifici

1. Vă rugăm să ne spuneţi cum apreciaţi munca tinerilor cercetători din cadrul Academiei R.P.R.

2. Ce s-a realizat în direcţia legării de practică a muncii tinerelor cadre.

3. Ce anume trebuie întreprins de acum înainte pentru îmbunătăţirea muncii de cercetare.

4. Care sînt sarcinile actuale ale tinerilor cercetători?

1. Munca desfăşurată de cadrele tinere în institutele de cercetări ale Academiei R.P.R. merită, în general, o apreciere foarte pozitivă. Marea lor majoritate lucrează cu pricepere şi cu entuziasm, răspunzînd în felul acesta încrederii acordate de regimul nostru democrat-popular, care le pune din belşug la dispoziţie mijloacele materiale necesare cercetării ştiinţifice şi le stimulează, cu marea lui autoritate, contribuţia la construirea socialismului. Succesele lor, concretizate în lucrări valoroase, pe care le publică nu numai în periodicele noastre (adesea în volume aparte), ci şi în cele străine, se datoresc, într-o însemnată măsură, şi ajutorului primit de la profesorii lor, precum şi de la cercetătorii cu experienţă în disciplina respectivă. Colaborarea între cadrele ştiinţifice tinere şi cele vîrstnice se realizează în cele mai bune condiţii.

2. Călăuziţi de concepţia marxist-leninistă, conform căreia teoria şi practica alcătuiesc o unitate indisolubilă, lucrătorii ştiinţifici de toate gradele participă în mod direct, prin cercetările, inovaţiile şi descoperirile lor, deopotrivă cu toate categoriile de muncitori din republica noastră, la măreaţa operă de construire a socialismului, indiferent de domeniul în care îşi duc munca lor. Căci dacă inginerii, fizicienii, chimiştii, agronomii etc. contribuie, ca să zic aşa, concret şi imediat la creşterea producţiei industriale şi agricole, deci la înfăptuirea şi dezvoltarea bazei economice, nimeni nu mai crede astăzi că filozofii, istoricii şi toţi ceilalţi reprezentanţi ai ştiinţelor sociale sînt nişte simpli „teoreticieni", străini de realităţile practice ale vieţii. Munca lor este foarte importantă, şi, în ciuda aparenţelor, care pot înşela numai pe oamenii lipsiţi de o orientare justă, ea sprijină direct atingerea ţelului nostru, orînduirea socialistă, prin faptul că, dezbătînd problemele materialismului dialectic şi istoric, ei iniţiază pe participanţii la această frumoasă operă în doctrina marxist-leninistă, far conducător în toate manifestările cetăţenilor unui stat socialist.

3. Rezultatele obţinute pînă acum în munca de promovare a tineretului sînt, cum am spus deja, mai mult decît satisfăcătoare. Aceasta nu înseamnă totuşi că trebuie să ne mulţumim cu ceea ce am realizat pînă acum. Pe măsură ce construirea socialismului progresează, exigenţa trebuie să sporească din partea atît a profesorilor, cît şi a actualelor şi viitoarelor cadre ştiinţifice tinere. Să nu-şi închipuie nici unii nici ceilalţi că s-a ajuns la un nivel pe care n-ar fi necesar să-l depăşim. Un asemenea nivel, oricît de înalt ar fi, nu poate exista decît un singur moment. Necesităţile vieţii şi, drept consecinţă logică, progresul continuu al ştiinţei şi al tehnicii, sub toate aspectele lor, ne arată că trebuie să depăşim în fiecare clipă etapa imediat anterioară, prin îmbunătăţirea şi perfecţionarea metodelor de lucru, prin îmbogăţirea şi approfundarea cunoştinţelor etc. În acest sens cred că se impune să stăruim fără încetare în munca noastră cu tinerii lucrători ştiinţifici actuali şi viitori.

...LA ZI

4. Răspunsul la această întrebare l-am dat, în cea mai mare parte, prin ceea ce am spus mai înainte. Aş insista, în încheiere, asupra unei importante sarcini de ordin politic, pe care, la fel cu toţi locuitorii patriei noastre, o are, trebuie s-o aibă şi tineretul, indiferent dacă lucrează în domeniul ştiinţei şi al tehnicii, sau în acela al literaturii şi al artei. Căci numai specificul muncii diferă de la unii la alţii, scopul este comun şi, prin urmare, comună urmează să fie şi străduinţa. Această sarcină este să lupte, cu fapta şi cu vorba, pentru pace, pentru crearea şi întreţinerea atmosferei absolut necesare unei activităţi rodnice şi folositoare întregii oameni, atît pe plan intern, cît şi pe plan internaţional.

STUDIUL SPAŢIULUI COSMIC

Lansarea rachetelor geofizice pentru studiul atmosferei înalte a început din anul 1945 şi a continuat de atunci folosind rachete tot mai perfecţionate şi instrumente tot mai complexe. În cursul Anului Geofizic Internaţional şi a Cooperării Geofizice Internaţionale (1 iulie 1957—31 decembrie 1959) numai Uniunea Sovietică a lansat 175 de rachete, în afară de acele lansate de S.U.A., Anglia cu Canada şi Australia, Japonia şi Franţa. Uniunea Sovietică a lansat apoi trei sateliţi artificiali şi trei rachete cosmice, cele mai masive şi mai perfecţionate laboratoare cosmice care au fost puse pînă acum în orbite în jurul Pămîntului sau a Soarelui. S.U.A. au încercat în ultimul timp să cîştige rămînerea sa în urmă în cercetarea spaţiului cosmic prin lansări de sateliţi şi de rachete cosmice, care însă nu au ajuns la greutatea şi varietatea aparaturii aflate pe sateliţii şi rachetele cosmice sovietice.

Paralel cu realizările tehnice impresionante au văzut lumina tiparului un mare număr de lucrări ştiinţifice rezultate din datele transmise de aparatele aflate pe rachetele cosmice şi sateliţii artificiali, din înregistrările diferitelor instrumente recuperate din rachetele geofizice sau din studiul traectoriilor rachetelor şi sateliţilor artificiali sau a unor experimente cosmice întreprinse cu ajutorul lor. Începînd din august 1958 s-au ţinut mai multe conferinţe internaţionale în care s-au expus lucrările ştiinţifice efectuate cu ajutorul rachetelor şi sateliţilor, ultima avînd loc în ianuarie a.c. la Nisa, unde ţările participante la Comitetul pentru studiul spaţiului cosmic de pe lîngă Consiliul internaţional al Uniunilor Ştiinţifice au prezentat rapoarte asupra lucrărilor efectuate şi un număr impresionant de comunicări ştiinţifice. Uniunea Sovietică a fost prezentă la toate aceste reuniuni internaţionale ca ţara care deţine primul loc în cercetarea spaţiului cosmic. În decembrie 1959 s-a constituit sub o nouă formă în cadrul O.N.U., un Comitet special pentru utilizarea practică a spaţiului extraatmosferic, comitet în care este reprezentată şi ţara noastră. Adunarea generală O.N.U. a hotărît ca în cursul anului 1960 să se ţină o mare conferinţă internaţională ştiinţifică în care să se expună cercetările efectuate cu rachete şi sateliţi artificiali şi să se facă un schimb de experienţă în aceste probleme. Cercetarea spaţiului cosmic ia un caracter internaţional tot mai vădit, aceasta reieşind din participarea unui număr tot mai mare de state la lucrările Comitetului O.N.U. pentru aceste lucrări (24 state), sau a Comitetului pentru studiul spaţiului cosmic (C.O.S.P.A.R), la care luau parte 14 state la începutul acestui an.

Nu toate statele pot lansa rachete cosmice şi sateliţi artificiali, însă lansarea unor rachete meteorologice, la înălţimi pînă la 200 km., este în posibilitatea unui număr tot mai mare de ţări, pe măsura dezvoltării tehnicii şi cooperării şi interajutorării între state. Observarea optică şi radio a sateliţilor artificiali şi a rachetelor cosmice se face pe bază de colaborare internaţională, aşa cum a fost ea organizată pentru prima oară această colaborare cu ocazia A.G.I. Aceasta deoarece sateliţii şi rachetele cosmice sînt succesiv vizibile din regiuni îndepărtate ale globului şi în condiţii meteorologice foarte diverse. Înregistrările radio ale semnalelor se pot face din foarte numeroase ţări şi pot fi folosite la studiul ionosferei. Apoi datele telemetrate de aparatele de pe sateliţi pot fi puse la dispoziţia cercetătorilor din diferite ţări, aşa cum se procedează cu datele A.G.I. colectate în centrele mondiale, spre a putea fi studiate de aceştia. În sfîrşit, există foarte numeroase cercetări teoretice ce se pot întreprinde pe baza materialelor de observaţii publicate şi există foarte numeroase cercetări făcute la suprafaţa Pămîntului, care sînt strîns legate de acelea care se fac cu sateliţi artificiali şi cu rachetele. Astfel, spre exemplu, cercetarea legăturilor Soare-Pămînt se fac atît în observatoarele terestre cît şi cu ajutorul rachetelor şi sateliţilor. Promovarea pe scară internaţională a cercetării spaţiului cosmic este în programul C.O.S.P.A.R. cît şi în acel al comitetului de pe lîngă O.N.U. În starea actuală a dezvoltării ştiinţei şi tehnicei, progresul cercetării nu poate fi limitat la cîteva state şi în însuşi interesul dezvoltării ştiinţei este necesară o colaborare internaţională cît mai strînsă, spre a se evita dublările inutile şi a se mobiliza toate rezervele ştiinţifice disponibile ale omenirii, pentru grăbirea pătrunderii omului însuşi în cosmos.

...ŞTIINŢIFIC

În revistele de popularizare ştiinţifică s-au descris în culori trandafirii era călătoriilor interplanetare, cu astronauţi debarcînd pe Lună şi Marte, cu sere cîudate de plante pe asteroizi, cu oraşe artificiale în craterele lunare, sub bolţi gigante de sticlă, cu astronauţi care se reîntoarc pe Pămînt după călătorii de sute de milioane de kilometri, etc.

În faţa fanteziei deslănţuite, fiecare din noi se întreabă dacă nu este victima unor mistificări şi dacă nu trebuie să ia cu surîsul pe buze toate „prezicerile" erei cosmice. Încrederea nu poate fi redata decît referindu-ne la extraordinarele performanţe realizate pînă acum în special de oamenii de ştiinţă şi tehnicienii sovietici, cu ajutorul sateliţilor şi rachetelor cosmice. Să ne gîndim la fotografierea părţii ascunse a Lunii, sau la comunicaţii radio şi comenzi date prin radio la distanţe de milioane de kilometri... Păstrînd „picioarele pe Pămînt", deşi avîntaţi în zborul cosmic, să scrutăm perspectivele viitorului apropiat la ce avem să ne aşteptăm în primele etape ale cuceririi cosmosului.

Ameliorarea previziunilor meteorologice şi efectuarea unor previziuni meteorologice pe durate mai lungi de timp, depind de culegerea datelor meteorologice pe toată întinderea Pămîntului şi nu numai pe o cincime a suprafeţei planetei noastre, în cele mai favorabile cazuri, din cauza apelor, deşerturilor şi gheţurilor. Sateliţii meteorologici vor da prin televiziune situaţia maselor noroase pe întreaga întindere a Pămîntului şi vor mări prin aceasta precizia previziunilor. Prezicerile pe durate mai lungi de timp cer cunoaşterea mai bună a caracterelor principale a fenomenelor meteorologice pentru lumea întreagă, de legătura între căldura primită de Pămînt de la soare şi cea radiată de Pămînt în spaţiu, de cunoaşterea mai precisă a influenţii fenomenelor solare asupra fenomenelor geofizice, etc. Se va putea ajunge astfel la previziuni meteorologice pe durate de cîteva săptămîni, ceea ce va avea o importanţă practică foarte mare pentru agricultură, industrie, transporturi. Sateliţi care să transmită prin televiziune aspectul Pămîntului de la cîteva sute de km. înălţime s-au realizat şi ca atare această aplicaţie practică a cercetărilor cu sateliţi este pe cale să fie înfăptuită în viitorul apropiat. Pe cale de realizare este şi folosirea sateliţilor ca staţii relee pentru transmisiunile de radio pe unde foarte scurte, fie ca reflectori pasivi, fie ca repetatori activi. În primul caz, staţia terestră emiţătoare trebuie să fie foarte puternică, iar satelitul va putea reflecta unde de diferite frecvenţe, care nu se interfera. În al doilea caz va fi nevoie de o sursă de energie permanentă pe satelit. Astfel de staţii relee nu vor fi dependente de fenomenele din ionosfera care din cauza exploziilor solare pot face uneori imposibile comunicările radio pe distanţe mari, ca la începutul lunii aprilie a.c. Sateliţi far care să fie folosiţi pentru navigaţia vapoarelor şi avioanelor pe mari distanţe, sînt şi ei pe cale de realizare, ca şi folosirea sateliţilor şi rachetelor pentru scopuri geodezice şi cartografice. Astfel, utilizarea practică a sateliţilor intră în limita posibilităţilor concrete, pe cale de înfăptuire. Cît despre zborul omului, întîi în rachete geofizice, apoi cu sateliţi artificiali în jurul Pămîntului, aceasta pare realizabil în viitorii 2 ani, dacă nu şi mai devreme. Experienţele sovietice din Pacific de la sfîrşitul lui ianuarie a.c. încununate cu deplin succes, dovedesc că momentul cînd omul va lua loc pe o navă cosmică este foarte apropiat. În viitorii ani va fi posibilă călătoria oamenilor în jurul Lunii, cu întoarcerea lor pe Pămînt, ca şi trimiterea unor rachete cosmice pînă în apropierea planetelor Venus şi Marte, comunicîndu-ne de la „faţa locului" informaţii extrem de preţioase despre aceste planete. Cu cît ne îndepărtăm însă în viitor prezicerile pierd din preciziune. Încă nu se poate fixa un termen pînă cînd omul va putea efectiv să pună piciorul pe Luna sau pe una din planetele apropiate, dar progresul fantastic al ştiinţei şi tehnicii ne face să credem că aceasta va fi posibil mai devreme decît se poate bănui astăzi. Pînă atunci diferitele aparate automate de pe sateliţi şi rachete cosmice ne vor preciza tot mai mult cunoştinţele astrofizice pe care le avem despre spaţiul interplanetar, soare şi radiaţiile solare, razele cosmice, Luna şi planete, etc., astfel ca drumul omului în cosmos va fi pregătit mai dinainte pas cu pas.

Prof. univ. Calin Popovici

O sută douăzeci de ani de la naşterea lui

EMILE ZOLA

Deşi născut la Paris în 1840, Emile Zola şi-a petrecut copilăria în sudul Franţei, unde tatăl său, inginer şi inventator, fusese angajat în vaste opere de construcţii. Moartea timpurie a tatălui l-a silit pe tînărul Zola să-şi caute cu orice preţ de lucru. Respins la bacalaureat, Zola, care simţea o chemare deosebită pentru literatură, şi-a încercat norocul publicînd prin diferite ziare din provincie şi, mai tîrziu, de la Paris. Publicistica se dovedea însă atît de puţin rentabilă, încît Zola se vede nevoit să intre vînzător la librăria „Hachette". Primele sale lucrări, de factură romantică şi chiar poliţistă (Misterele Marsiliei, roman-foileton, compus după modelul Misterelor Parisului, faimosul roman al lui Eugene Sue), au trecut neobservate. Dar romanul realist Therese Raquin l-a impus atenţiei publicului şi criticii ca pe un observator pătrunzător al realităţilor sociale De atunci, tînărul scriitor, abandonînd modelele romantice, nutreşte ambiţia să-l egaleze şi chiar să-l întreacă pe Balzac, compunînd un mare ciclu de romane care să îmbraţişeze a întreaga epoca sub multiplele ei aspecte.

Ciclul s-a intitulat Rougon-Macquart, istoria naturală şi socială a unei familii sub cel de al doilea imperiu, iar primul roman, Izbînda familiei Rougon a apărut în 1871. Zola îşi propunea să urmărească istoria acestei familii pînă la ramificaţiile ei cele mai îndepărtate, în toate straturile sociale. Dar avînd ambiţia să-l întreacă pe Balzac, Zola a voit să inventeze o nouă formulă de roman, care să aibă la bază o teorie ştiinţifică. Sub influenţa lui Claude Bernard şi Taine şi chiar a unor pseudosavanţi ca doctorii Letourneau şi Lucas, Zola şi-a închipuit că ereditatea este o lege ştiinţifică implacabilă şi că o fiinţă ereditară poate fi urmărită pînă la mîdăcile cele mai îndepărtate ale familiei Rougon-Macquart. (Zola a publicat chiar un arbore genealogic în fruntea ultimului roman al ciclului, Doctorul Pascal).

În ciuda erorilor lor ştiinţifice, romanele lui Zola au cucerit marele public din Franţa şi din străinătate prin veridicitatea zugrăvirii unei societăţi capitaliste, care intră în faza ei finală, imperialismul. Recunoscîndu-se în această înnecată pictură, presa şi critica burgheziei s-au alarmat, afirmînd sus şi tare că opera marelui romancier este o adevărată defăimare naţională. Dar Zola şi-a continuat neîmburat activitatea, publicînd, unul după altul, cele douăzeci de romane care alcătuiesc ciclul.

Scriitorul se afla în culmea gloriei sale, cînd a izbucnit vestita afacere Dreyfus. Diversiunea antisemită reuşise să facă dintr-un nevinovat o victimă şi să condamne pe căpitanul Dreyfus la deportare. Înţelegînd că scriitorul, ca să fie consecvent cu el însuşi, nu trebuie să lupte numai prin operă împotriva nedreptăţilor sociale ci şi pe tărîm obştesc, Zola a luat cu mult curaj apărarea căpitanului Dreyfus. Condamnat la închisoare, Zola izbuteşte totuşi să se refugieze la Londra, unde moare în 1902 în urma unui accident.

Popularitatea operei lui Zola n-a fost un efect trecător al modei, aşa cum critica din timpul vieţii scriitorului a încercat s-o demonstreze în fel şi chip. Reeditarea continuă a operelor scriitorului în Franţa, succesul traducerilor în alte limbi şi mai ales în limbile ţărilor socialiste, arată cu prisosinţă cît de pripite au fost acele pronosticuri. Pripite — şi am adăuga: interesate şi rauvoitoare. Aproape toate romanele lui Zola au fost supuse la apariţie unui adevărat foc concentric: lumea „bună", clerul, universitatea, academia, presa şi, pînă la urmă chiar statul major şi poliţia şi au strigat în cor indignarea şi ura. Necruţătoare şi sumbră, fresca lui Zola a rezistat totuşi, impunîndu-se împotriva tuturor acestor atacuri. Astăzi ea ocupă un loc de cinste în patrimoniul literaturii universale.

Opera lui Zola n-ar fi rezistat timpului, dacă autorul ei ar fi urmărit numai magulirea instinctelor josnice, prin cultivarea sistematică a obscenului şi trivialului; limitată la proporţiile unei „epopei a animalităţii umane", aşa cum a încercat Jules Lemaitre s-o încheie într-o formulă lapidară, ea ar fi fost de mult dată uitării. Naturalismul s-a dovedit de la început a fi, aşa cum a spus-o Zola însuşi, o „estetică a avortarii umane". Discipolii lui Zola s-au luat la întrecere să pună în practică o asemenea estetică. Rezultatul, îl ştim cu toţii. Cine se mai osteneşte să mai citească astăzi, „îndrăzneţele" obscene ale lui Paul Bonnetain, Paul şi Victor Margueritte sau Léon Hennique? Pentru că, dacă ar fi vorba numai de pornografii, aceşti scriitori le ilustrează din plin.

Este tot atît de adevărat că nici la vremea lor şi cu atît mai puţin astăzi, teoriile estetico-ştiinţifice ale lui Zola nu puteau constitui un subiect de atracţie. „Romanul experimental", acest monstru născut mort, era o construcţie improvizată pe o dublă eroare artistică şi ştiinţifică. Pe de o parte, un roman nu poate fi o experienţă de laborator, pe de alta, teoria fatalităţii ereditare nu-i o teorie ştiinţifică.

Tot atît de greşită apare şi metoda de lucru a scriitorului: „documentarea" lui nu depăşea adesea posibilităţile de pe vremuri ale unui reporter. Cu drept cuvînt observa la vremea lui Paul Lafargue că a parcurge 100 km. cu o locomotivă, a vizita mai multe zile de-a rîndul marile magazine sau a petrece opt zile într-o regiune minieră, nu înseamnă a pătrunde adînc felul de viaţă al mecanicilor de locomotive, al funcţionarilor de magazine sau al minerilor. Şi totuşi... minune: Germinal, Au bonheur des dames, (La fericirea femeilor), La bête humaine(Bestia umană) trăiesc şi astăzi.

Adevărul este că Zola s-a realizat împotriva propriilor sale teorii şi concepţii. Zola a voit, bunăoară, să fie un savant, fără să aibă nici vocaţie, nici pregătire ştiinţifică. Temperamental era un liric înzestrat cu o putere de viziune comparabilă doar cu aceea a lui Hugo. Zola s-a mărturisit public naturalist, deşi nu făcea decît să continue, la o altă epocă, tradiţiile romanului balzacian. Zola a trecut la vremea lui drept pesimist, cînd pesimista era viziunea lui despre societatea capitalistă intrată în plină descompunere. Dimpotrivă, fondul lui era optimist. Aşa se explică La joie de vivre (Bucuria de a trăi), alături de Rougon Macquart. Departe de a vedea în om numai partea lui animalică, Zola credea în forţele omului, în posibilităţile lui de viitor. Deşi lourrierist şi utopic, ciclul celor „patru evanghelii" se opune ciclului Les Rougon Macquart: prin speranţa vigurooasă a scriitorului în lumea nouă, care nu va întîrzia să vină. Zola a mai declarat ca scriitorul, savantul trebuie să se ţină departe de politică. Totuşi, cînd scandalul Dreyfus a izbucnit, cînd simţul de dreptate al scriitorului a fost răscolit pînă în adîncuri, acesta a apărut pe primul plan al vieţii politice. S-a văzut atunci că omul timid, care ducea o viaţă retrasă şi mic-burgheză, este în stare să scrie unul dintre cele mai vehemente şi vibrante pamflete (celebrul J'accuse) (Acuz!) şi să înfrunte fulgerele statului major şi ale justiţiei, ca şi atacurile întregii reacţiuni coalizate.

Zola a tremolat, ca nimeni altul înaintea lui, la sufletul marilor mulţimi anonime, cărora le-a dat viaţă, ridicîndu-le la rangul de personaj principal în unele din romanele sale. În Germinal, giganticul personaj este întreg poporul de mineri, care se agită — e drept confuz şi neorganizat încă — pentru dreptate şi pentru un viitor mai bun. Veridicitatea observaţiei lui Zola a pus într-o puternică lumină epoca marilor concentrări de capitaluri, cînd omul este măcinat şi strivit de noile şi monstruoasele organisme sociale (L'argent, (Banii). Au bonheur des dames). În sfîrşit, mesajul lui de artist-cetăţean trebuie să ne fie mereu în minte, cînd persecuţiile rasiale există în lumea capitalistă, cînd încă se mai semnalează agitaţii antisemite, aşa cum de curînd s-a întîmplat în unele state occidentale. Într-o cuvîntare rostită în timpul afacerii Dreyfus, Zola se adresa tineretului cu aceste cuvinte de urgentă actualitate:

„O, tineret! gîndeşte-te la marea sarcină care te aşteaptă. Tu eşti făuritorul viitorului, tu vei înălţa temeliile de adevăr şi de echitate începute la sfîrşitul veacului nostru. Noi, bătrînii, îţi lăsăm formidabilul morman al anchetei noastre, multe contradicţii şi multe confuzii poate, dar cu siguranţă cel mai mare efort făcut vreodată de un secol către lumina, documentele cele mai cinstite şi cele mai trainice, temeliile vastului edificiu al ştiinţei, pe care tu trebuie să-l cladeşti mai departe, spre cinstea şi pentru fericirea ta".

Al. Dimitriu-Păuşeşti

...REBUSIST

Voci de primăvară

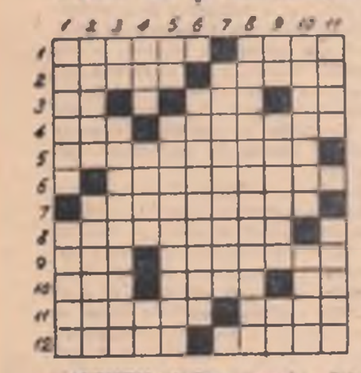

ORIZONTAL: 1. Foc cu pompă — Fost mă nas. 2. Cu chele sau fără — La mi de April. 3. Alăduiaţi mai pe scurt — Vine, vine primăvara! — Sub avocatic. 4. Se uită moldovanul! — Popi clasa-atîi... 5. Stăteau fizică a zarului. 6. Vine, vine! 7. Frescă din Bănăţene. 8. Tablou de Levitan. 9. Roma lui Neculce — Intîi a varat un ciohan, şi-apoi a fost genţul puştiu... 10. Primăvară, mai pe la mijloc... — Cînta cîmpul pe portative de cerneziom — Jumătate cale. 11. Măiţă roşă — Gaz a. propos moţan... 12. Scenă veroniană — O masă de seară.

VERTICAL: 1. Deică de lemn — Inhiţe care nu se uită. 2. Moraie sonor — Cui cam spune că ară iutiei. 3. Din pene ca nete nu se face o ...rîndunică — Şi pagini şi ţesături. 4. Bine bătut — Citra, noţiune, absolut — Oarecare. 5. Prima notă în travesti — Nimeni netopite. 6. Balul pomilor. 7. Ieşirea din crizalidă. 8. Crai bătrîn cu sete de tinereţe. 9. Cămăşi de primăvară — Portul diliuviului — ...Ce vreme frumoasă! 10. Salon neolitic — Imbold fizic sau spiritual. 11. Prefix pentru mai multe insule — După cerţină.

Radu Boureanu

...SPORTIV

Al XX-lea meci

Sîntem în ziua marei întîlniri. La Sofia, pe stadionul Lewski, reprezentativele R.P. Bulgaria şi R.P. Romînă se întîlnesc într-un meci decisiv pentru calificarea în turneul olimpic de fotbal. Este exact al 20-lea meci dintre cele două echipe, disputat la exact 35 de ani de la disputarea celui dintîi, în 1925 exact în luna mai! Am aşteptat cu emoţie acest meci. Cu o săptămînă în urmă am fost martorii unei neobişnuite activităţi turistice: se completau ultimele excursii cu trenul, cu autocarele şi cu avionul. Unde? La Sofia. Posesorii de televizoare sporeau cataligele antenelor de pe acoperişuri, în speranţa că vor izbuti să-i vadă pe Voinescu şi Colev, pe Naidenov şi Tătaru. Profesorii, graţi, confiscau cîrlîţoarele de lemn şi fluierele de la şcolari, dar nu le uitau în cancelarie, ci le puneau în geamantan pentru meci. Zeci de bucureşteni au năvălit în magazine, solicitînd clopote de toate mărimile. Se făceau antrenamente în faţa oglinzii. Bărbatul, cu umbrela în mîna stîngă striga din răsputeri „Hai băieţi" cutremurînd geamurile. Nevasta fugea în vecini sau la... mama. Gurile rele spun că un respectabil giuleştean n-ar fi fost primit într-o excursie turistică fiind răguşit. Se completau buletine Pronosport. Dacă nu e prea tîrziu, revista Luceafărul vă oferă pronosticul exact: 1. X, 2! Dar rămîne între noi! Am văzut într-o poză, pe faimosul Colev în decor familiar. Ţinea în braţe un ţînc, fiul său şi urmărea alături de frumoasa-i soţie un album sportiv. Fie ca în acest album să se mai adauge o poză, una mică de tot, dar de gigantică însemnătate, de pildă reprezentînd pe Haşoti marcînd golul victoriei...

E oare posibil acest lucru?

Cu totul posibil. Pentru a ne convinge, să ne folosim de cîteva date:

Din cele 19 meciuri disputate pînă acum, noi am ieşit învingători în 13, am terminat la egalitate 2, şi am pierdut numai 4, marcînd 53 de goluri şi primind 32. Am obţinut aşadar 28 de puncte din 38 posibile. 4 din cele 13 (ce cifră urîtă! N-ar trebui schimbată oare?) au fost cucerite la Sofia, astfel: 4:2 în 1925, 3:2 în 1929, 3:2 în 1947 şi 2:1 în 1953.

La Bucureşti, am învins în 8 meciuri. Cum echipa noastră ne-a obişnuit cu jocuri bune în deplasare, iată aşadar că şansele noastre deşi mai mici poate decît ale bulgarilor, ne lasă totuşi să sperăm...

Băieţii noştri ne pot face o asemenea bucurie, jucînd astăzi, 1 mai, la adevărata lor valoare, uzînd de toate subtilităţile tehnice, demonstrînd o bună condiţie fizică şi o matură orientare pe teren. Meciul e foarte greu. Căpitanul echipei bulgare, veteranul Manol Manolov a declarat: „Eu cred că meciul nu va lua sfîrşit cu un rezultat de egalitate..." E o declaraţie care spune destul de mult.

Dorim această victorie. Ea va marca adevărata sosire a primăverii. Au visat-o sutele de mii de spectatori care v-au urmărit, dragi băieţi, ani de-a rîndul. Şcolarul care colecţionează autografe, tipograful care are gata pregătite titlurile victoriei, juniorii din turneul U.E.F.A. care, marcînd în poarta belgienilor, spaniolilor, francezilor ori austriecilor, marcă în acelaş timp în poarta lui Naidenov, fetele care păstrează, decupat din ziar portretul lui Constantin (e însurat fetelor!), aşteaptă victoria 11-lui nostru. Dar, dacă vor juca mai bine şi vor cîştiga jucătorii bulgari, cu toată mîhnirea (trecătoare) vom aştepta un nou meci, la Bucureşti.

Peste cîteva ore vom fi în posesia rezultatului, iar în numărul viitor vă vom relata pe larg aspecte de la marele meci.

Gh. Tomozei

...EXTERN

Planul de apariţii din literatura universală contemporană, anunţat de curînd de editurile sovietice, cuprinde, printre altele, opere ale lui Corrado Alvaro, Aragon, Elsa Triolet, Druon, Georges Simenon.

★

Marele răzvîţălit e titlul filmului dedicat vieţii lui Beethoven a cărui turnare va începe în curînd la Viena. Regizorul filmului, Walt Disney, l-a încredinţat rolul principal lui Karl Heinz Boehm.

★

Baghetă marelui dirijor Arturo Toscanini a fost depusă zilele trecute, într-un cadru festiv, în muzeul operei La Scala din Milano.

★

La Paris a apărut, sub titlul Mocirla, romanul de campanie al lui Jacques Thaler, un tînăr de 25 de ani, luptînd din curînd de pe frontul din Algeria. Mobilizat în 1955, el şi-a notat impresiile zilnice, alcătuind un document impresionant prin simplitatea lui, prin relatarea crudă, fără pretenţii literare, a atrocităţilor comise de colonialişti. Cartea lui Tissier reflectă drama tineretului generaţiei de francezi, „tîrîţi într-un război criminal şi inept".

★

În Uniunea Sovietică apar cîte 100 titluri de cărţi într-un tiraj de 3 milioane exemplare. În cursul lui 1959 au apărut 61.000 titluri în 1.167 milioane de exemplare. Tirajul cel mai mare l-au atins lucrările lui Lenin (53 milioane exemplare). Operele lui Cehov, tipărite în 12 volume, au fost tipărite într-un tiraj de 600.000 exemplare. Dintre clasicii universali, Mark Twain a fost editat în 200.000 exemplare, Shakespeare în 225.000.

★

În Republica Democrată Germană, în cartierul Treptow din Berlin, se va deschide un nou cinematograf care va purta numele regretatului Gerard Philipe.

★

Un nou aliat a venit în sprijinul egiptologilor care încearcă să salveze complexul de artă antică din Nubia. Experimentată la Abu Simbel, fotogrametria a dat rezultate excepţionale. Frize uriaşe au fost reproduse, cu o precizie de 1/20 cm.

★

Folosind procedeele tradiţionale ale dramei africane, compania Les Griots a prezentat la teatrul Lutece din Paris comedia tragică Negrii a lui Jean Genet. Piesa prezintă revolta poporului African în faţa falsei civilizaţii adusă de opresorii colonialişti.

★

Conform unor statistici oficiale, în Republica Federală Germană tîlcul unui roman nu trece niciodată de 5.000 exemplare. O carte de nuvele, eseuri sau piese de teatru înregistrează maximum 2000 de exemplare.

★

Biblioteca Lenin din Moscova numără 16,5 milioane cărţi. Biblioteca Congresului din Washington 9,3 milioane cărţi. British Museum din Londra — 6 milioane cărţi. Biblioteca Naţională din Paris — 6 milioane cărţi.

★

La Paris a apărut în colecţia Garnier o nouă ediţie din Les fleurs du mal de Baudelaire, cu o introducere, variante şi note de Antoine Adam, profesor la Sorbona. Antoine Adam este un eminent cunoscător al operei lui Baudelaire, despre valoarea şi înţelesul cărţii a vorbit în urma cu cîţiva ani şi în ţara noastră, şi cărţi despre el s-au tipărit.

★

Hacietatea va prezenta în curînd o nouă lucrare a sa: Suita pentru muzicuţă. Aflînd-se la Paris la începutul lunii trecute, el l-a ascultat pe Albert Reisler, un adevărat virtuos al acestui instrument. Marele compozitor sovietic a fost impresionat de arta lui Reisler şi s-a hotărît să-i dedice compoziţia Suită pentru muzicuţă.

REDACŢIA: 8-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.21; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 6 lei — 3 luni; 12 lei — 6 luni; 24 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"